

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2001-2002

21 november 2001

HOORZITTING

**over het eindrapport van 11 juli 2001 van Deloitte & Touche :
"Inkomsten en uitgaven van scholen in Vlaanderen.
Kwantificering van de objectiveerbare verschillen."**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid
uitgebracht door de heer Kris Van Dijck**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Gilbert Vanleenhove.

Vaste leden :

de heer Jos De Meyer, mevrouw Veerle Heeren, de heren
Luc Martens, Gilbert Vanleenhove ;

de heer Julien Demeulenaere, mevrouw Claudine De
Schepper, de heren André Moreau, Gilbert Van Baelen ;

de heren Pieter Huybrechts, Julien Librecht, Joris Van
Hauthem ;

de heren Lucien Suykens, André Van Nieuwkerke ;

de heer Ludo Sannen ;

de heer Kris Van Dijck.

Plaatsvervangers :

mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, mevrouw Brigitte
Grouwels, mevrouw Mieke Van Hecke, mevrouw Ingrid
van Kessel ;

de heren Frans De Cock, Karel De Gucht, André Denys,
Cis Schepens ;

de heer Jean Geraerts, mevrouw Marleen Van den Eynde,
de heer Roland Van Goethem ;

de heren Jan Van Duppen, Robert Voorhamme ;

de heer Frans Ramon ;

de heer Dirk De Cock.

INHOUD

	Blz.
I. Hoorzitting van maandag 22 oktober 2001	4
1. Inleiding	4
2. Brief van professor Joop Hartog, departement Economie, Universiteit van Amsterdam	4
3. Voorstelling van het rapport Deloitte & Touche	4
4. Toelichting door de heer Georges Monard, secretaris-generaal van het departement Onderwijs, voorzitter van de Begeleidingscommissie	9
5. Toelichting door professor Jaak Billiet, Katholieke Universiteit Leuven	11
6. Toelichting door professor Hans Waeghe, Universiteit Gent	13
7. Vragen van de commissieleden en repliek van de sprekers	17
II. Hoorzitting van dinsdag 23 oktober 2001	26
1. Inleiding	26
2. Gesubsidieerd onderwijs	26
2.1. VSKO	26
2.2. Dienst voor Infrastructuurwerken van het Gesubsidieerd Onderwijs (DIGO)	28
3. Gemeenschapsonderwijs	30
4. Steden en Gemeenten	33
5. Provinciaal Onderwijs Vlaanderen (POV)	35
6. Repliek van de delegatie	36
7. Vragen van de commissieleden en repliek van de sprekers	38

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid hield op maandag 22 oktober 2001 en op dinsdag 23 oktober 2001 hoorzittingen over het eindrapport van 11 juli 2001 van Deloitte & Touche : "Inkomsten en uitgaven van scholen in Vlaanderen. Kwantificering van de objectiveerbare verschillen."

I. Hoorzitting van maandag 22 oktober 2001

1. Inleiding

De heer Gilbert Vanleenhove, voorzitter : Toen de commissie Onderwijs zich tijdens de vorige regeerperiode boog over het decreet basisonderwijs, ontstond een langdurige discussie over de verschillen tussen de onderwijsnetten. Men kwam tot het besluit dat die discussie voor eens en voor altijd moest voltooid worden, wat ook aansloot bij het regeerakkoord, waarin beloofd werd om de niet-objectiveerbare verschillen weg te werken. Er ontstond consensus over de te volgen werkwijze.

Eerst zou, op grond van de Tivoli- en Polderakkoorden, het verschil gereduceerd worden tot een 76/100-verhouding. Daarnaast zouden de resterende objectiveerbare verschillen in kaart worden gebracht. Eerst zou men een poging ondernemen om die verschillen te definiëren en vervolgens zou men ze ook gaan kwantificeren. De eerste studie raakte eind vorige zittingsperiode al klaar, de tweede ligt nu voor. De minister voegde daar nog een extern onderzoek naar de representativiteit en de validiteit van de studie aan toe.

De eerste hoorzitting die we aan de kwantificeringsstudie wijden, valt uiteen in drie delen. Eerst stellen vertegenwoordigers van het studiebureau Deloitte & Touche het rapport voor.

Vervolgens spreken de professoren Billiet en Waeye zich uit over de representativiteit van het onderzoek. Ten slotte wordt ook de Begeleidingscommissie aan het woord gelaten, in de persoon van de heer Monard.

2. Brief van professor Joop Hartog, departement Economie, Universiteit van Amsterdam

De voorzitter : Naast de reeds genoemde hoogleraren, was ook de Amsterdamse professor Joop Hartog voor deze hoorzitting uitgenodigd, maar hij kan helaas niet aanwezig zijn wegens eerder aangegane

verplichtingen. Wel liet hij ons het volgende weten per brief.

Bij de beoordeling van de betrouwbaarheid van steekproeven spelen twee zaken mee : zuiverheid en onzekerheidsmarges. Bij zuiverheid speelt de vraag of de steekproef zodanig is, dat systematische vertekening ontstaat in de gemeten waarden van variabelen ten opzichte van de werkelijke waarden.

Waarborgen hiertegen moeten gezocht worden in de wijze van steekproeftrekking. Controle kan plaatsvinden op die variabelen waarvoor de steekproef een schatting geeft, maar waarvoor tegelijk een schatting uit andere, betrouwbare bron bekend is. Zoals in het rapport duidelijk is aangegeven, zijn er geen aanwijzingen dat gegevens in de steekproef evident afwijken van gegevens uit andere bronnen. Waar financiële gegevens bekend zijn, komen die goed overeen met de gegevens in de steekproef.

In het algemeen geldt dat kleinere steekproeven leiden tot een grotere onzekerheidsmarge rond de geschatte waarde van de variabele. Maar ook hiermee is rekening gehouden in het rapport, zoals blijkt uit de tabel 'Betrouwbaarheidsinterval inkomensgegevens BaOVGO', in de toelichting bij het rapport.

Professor Hartog concludeert dat zorgvuldig is omgegaan met de gegevens en ziet geen reden tot speciale zorg met betrekking tot de representativiteit of de omvang van de steekproef. Hij voegt daar nog aan toe dat hij onder de indruk is van de grondige wijze waarop de financiële gegevens werden verzameld, geverifieerd en getoetst op consistentie.

3. Voorstelling van het rapport Deloitte & Touche¹

De heer Wouter Van den Berghe, vertegenwoordiger Deloitte & Touche : Vooraleer ik inga op onderzoeksmethode en -resultaten zal ik eerst kort stilstaan bij de voorgeschiedenis van onze studie. Er is in de loop der jaren een politieke consensus gegroeid dat gelijke kenmerken moeten leiden tot een gelijke behandeling en ongelijke kenmerken tot een ongelijke behandeling. Deze houding is bevestigd door verschillende arresten van het Arbitragehof.

¹ De presentatie van de heer Wouter Van den Berghe bestond uit een toelichting en commentaar bij een aantal transparanten die aan de leden van de Commissie werden overgemaakt.

Naar aanleiding van het decreet op het secundair en het basisonderwijs werden de werkingsmiddelen volledig herschikt. Op termijn moeten volgens het decreet werkingsmiddelen naar het gemeenschaps- en gesubsidieerde onderwijs gaan in een verhouding van ongeveer 100 tot 76.

Ongeveer twee jaar geleden hebben we in de zogenaamde definitiestudie al in kaart gebracht wat de mogelijke gronden zijn voor een verschillende behandeling van scholen, netten en leerlingen. Bij het begin van deze regeerperiode hebben we een nieuwe studieopdracht gekregen die nauw aansloot bij de definitiestudie.

Deze studie heeft alleen betrekking op werkings- en investeringsmiddelen in secundair en basisonderwijs. Voor wat betreft de internaten werd ook rekening gehouden met de omkadering. De problematiek van de omkadering is soms nauw verweven met die van werkings- en investeringsmiddelen.

Het onderzoek diende te slaan op 1998 (uiteindelijk werd het 1999) maar sinds 2000 is het gemeenschapsonderwijs gereorganiseerd. Met deze problematiek moesten we rekening houden. Ook de CLB's zijn gereorganiseerd. De CLB's komen in de studie niet aan bod, evenmin als de peuterscholen, het hoger onderwijs en het avondonderwijs, die soms nog structurele banden hebben met de scholen.

Hoe zijn we tewerk gegaan ? Voor een dergelijk complex onderzoek is het niet aangewezen om uit te gaan van een enkele methode. We hebben eerst alle mogelijke informatie proberen te verzamelen, als basis voor een diepgaande analyse.

Het grootste deel van het onderzoek bestond in een nauwkeurige analyse en toetsing van de informatie. Er werd een zo omvangrijk mogelijke enquête georganiseerd bij de scholen, om nieuwe informatie te verwerven en de bronnen te toetsen. Rond bepaalde thema's werden specifieke onderzoeken op touw gezet via bijkomende enquêtes of door het opvragen van gegevens bij bijvoorbeeld het departement onderwijs.

Specifiek onderzoek werd bijvoorbeeld gedaan naar het buitengewoon onderwijs ; scholen met een unieke studierichting ; onthaalklassen met anderstalige nieuwkomers en de financiering van de netten. Aanvullend werden nog meer kwalitatief gerichte interviews georganiseerd en werden er bijkomende gegevens opgevraagd. Ten slotte werden schoolbezoeken gehouden, onder meer ter verificatie van de gegevens.

Welke gegevensbronnen werden gebruikt ? Ten eerste werd uitgegaan van de bestaande wet- en regelgeving, waarbij ook rekening werd gehouden met de wetsgeschiedenis.

Ten tweede werd een beroep gedaan op gegevens vanwege het departement Onderwijs. De ambtenaren van het departement Onderwijs hebben ons onder meer zeer vakkundig bijgestaan bij de analyse van de zeer complexe onderwijsbegroting. We hebben onder meer ook rekening gehouden met de schoolrekeningen van de scholen die hebben meegewerkt aan de enquête, ter verificatie van de meegedeelde gegevens. Voorts kregen we nog informatie van de Raad voor het Gemeenschapsonderwijs en het Vlaams Fonds. Studies van onder meer het HIVA en heel wat grijze literatuur en informatie (onder meer via het internet) vulden ons bronnenmateriaal nog aan.

We hebben steeds geprobeerd om de originele bronnen te achterhalen. We hebben er bijvoorbeeld niet minder dan twee maanden over gedaan om correcte cijfers te krijgen over leerlingenaantallen. In tegenstelling tot sommige andere studies gebruiken we consequent dezelfde cijfers over leerlingenaantallen in onze hele studie.

Voor de basisenquête in het secundair en basisonderwijs werd uitgegaan van 354 scholen. In het totaal gaat het om ongeveer 140.000 leerlingen. De steekproef is volgens ons representatief voor wat er beoogd werd. Voor het officieel gesubsidieerde onderwijs in het secundair onderwijs werden wel slechts 15 scholen bij de enquête betrokken. Omdat we vermoedden dat de cijfers uit de enquête bij deze groep scholen een onderschatting inhielden, hebben we in dit kader de gemeente- en provinciebegroting geanalyseerd. We hebben in de enquête gepeild naar meer dan 120 inkomens- en uitgavenposten. Sommige scholen hebben niet voor alle subcategorieën een bedrag opgegeven : de post "publieke inkomsten" omvat bijvoorbeeld 15 subcategorieën. In veel gevallen konden scholen slechts gegevens verstrekken over enkele subcategorieën en het rubriektotaal. Om die reden hebben we hoofdzakelijk gewerkt op basis van rubriektotaal.

Er was ook gevraagd in het bestek om voor bepaalde uitgaven eenheidskosten te definiëren. Wat is bijvoorbeeld de kostprijs van het aanbieden van eten in de school ? We baseerden ons daarbij op die scholen die de kostprijs van voeding en drank expliciet hadden opgenomen in de enquête.

Vervolgens hebben we de complexe gegevens in een leesbaar rapport gegoten. Daarvoor drongen zich een aantal keuzes op, wat niet altijd even evident was. Bovendien ontvingen we bepaalde gegevens pas helemaal op het einde, waardoor we toen pas een volledig inzicht in bepaalde problematieken kregen. We hebben geopteerd voor vijf hoofdstukken, die onafhankelijk kunnen worden gelezen. Dit creëert de mogelijkheid zowel algemene als specifieke discussies te voeren. De prijs voor deze keuze was het modulair maken van sommige gegevens, herhalingen waren niet altijd te vermijden.

Hoofdstukken 1 en 2 hebben betrekking op de context en aanpak. Hoofdstuk 2 bevat een korte beschrijving van de organisatie van het onderwijs en een analyse van de middelen die de Vlaamse Gemeenschap hiervoor ter beschikking stelt. Het gaat om een gedetailleerde begrotingsanalyse waarin alle relevante gegevens werden opgenomen.

Hoofdstuk 3 stelt de enquêteresultaten voor en geeft een overzicht van de inkomsten en uitgaven van de scholen. We hebben ons niet beperkt tot een weergave van de gegevens, maar hebben er soms op gewezen dat het om onderschattingen kan gaan. We vermelden ook bepaalde posten die niet werden verkregen via de enquête, maar die toch zeer belangrijk zijn.

In hoofdstuk 4 worden de verschillende thema's van de definitiestudie hernomen. Bij elk thema situeren we de problematiek, geven een overzicht van de beschikbare gegevens op basis van onderzoek en van de mogelijke gevolgtrekkingen, en schetsen ten slotte de gevolgen voor de kwantificering, de objectivering of het gebrek daaraan.

Hoofdstuk 5 is een samenvatting. Voor een aantal problemen hebben we aanbevelingen geformuleerd, vaak in voorwaardelijke zin. Dit was ons niet gevraagd, maar tien personen zijn hier tien maanden mee bezig geweest en het zou intellectueel oneerlijk zijn om conclusies die zich spontaan opdringen, niet te formuleren in dit rapport. De politici moeten zich bij hun verdere werkzaamheden louter baseren op het feitenrelaas. Ten slotte zijn er nog een aantal bijlagen.

In de grafiek over de publieke middelen vinden we, op één post na, alle begrotingsgegevens terug, herschikt op basis van het net. De belangrijkste post zijn natuurlijk de salarissen en de omkadering.

Deze grafiek zegt niets over de objectiveerbaarheid, maar vertelt ons welke middelen volgens de huidige begrotingsgegevens naar het onderwijs gaan. We wilden nagaan of de observeerbare verschillen die hieruit voortvloeien, te verantwoorden zijn.

Ik overloop de thema's die worden behandeld in hoofdstuk 4.

Het is evident dat het aanbod van de keuze tussen godsdienst en zedenleer een meerkost met zich meebrengt. Via verschillende kanalen hebben we geprobeerd om in te schatten wat die meerkost betekent op het vlak van investerings- en werkingsmiddelen.

Wat de noden en kosten van de onderwijsniveaus en -vormen betreft, kwamen twee problemen aan bod : het verschil tussen de noden van het basis- en het secundair onderwijs en het verschil tussen de noden binnen het secundair onderwijs van de verschillende onderwijsvormen.

Er is een groot feitelijk verschil, maar op basis van deze vaststelling kunnen we natuurlijk niet zeggen wat er dan wel nodig is. We kunnen alleen vaststellen welke feitelijke situatie in de mechanismen zit ingebakken. Zo is de sprong tussen het basis- en secundair onderwijs zeer groot, vooral in het gesubsidieerd onderwijs en in mindere mate ook in het gemeenschapsonderwijs. We pleiten ervoor die sprong minder groot te maken. Bovendien bestaan er weinig formele gronden voor de huidige verdeling van de onderwijsvormen in het secundair onderwijs. De verschillende netten gebruiken ook andere parameters, wat erop wijst dat er iets niet klopt. We hebben in dit rapport proberen weer te geven wat er zou gebeuren bij de overgang naar een eenvoudig systeem.

Wat de unieke studierichtingen betreft, kwamen we tot de conclusie dat de meeste niet leefbaar zijn zonder bijkomende middelen. De vraag rijst ook naar hun maatschappelijke relevantie.

Wat het aanbieden van onderwijs voor het waarborgen van de vrije keuze betreft, zijn we tot verschillende conclusies gekomen. Zo zijn de problemen anders in het basis- dan in het secundair onderwijs. Eigenlijk zou men zelfs kunnen zeggen dat de meeste secundaire onderwijsinstellingen vrije-keuzescholen zijn (op basis van aangeboden studierichtingen), maar een degelijke definiëring voor het begrip vrije keuze in het secundair onderwijs ontbreekt.

In de praktijk komt dit argument neer op het aanbieden van leerlingenvervoer en de instandhouding

van kleine scholen of dunbevolkte studierichtingen. Als hiervoor wordt gekozen, zijn wij van mening dat daar dan ook middelen voor moeten worden uitgetrokken. Als algemene conclusie kunnen we zeggen dat de problemen die rijzen naar aanleiding van de vrije keuze, zich vertalen in problemen die elders in het rapport aan bod komen.

Wat het buitengewoon onderwijs betreft, is het jammer dat we het verschil tussen de MPI's in het gesubsidieerd onderwijs, die worden gefinancierd door het departement Welzijn, en die in het gemeenschapsonderwijs, die worden gefinancierd door het departement Onderwijs, niet konden onderzoeken, dit omwille van onvoldoende gegevens of gegevens die niet konden worden opgesplitst. Misschien zal deze opsplitsing wel mogelijk zijn vanaf dit jaar, gelet op de (boekhoudkundige) organisatie van de nieuwe scholengroepen van het gemeenschapsonderwijs.

Daarnaast stellen we vast dat de verschillen tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs groot zijn. We gaan er van uit dat daar een ruim maatschappelijk en politiek draagvlak voor bestaat. Het is wel merkwaardig dat deze verschillen afhangen van het net, terwijl de verschillende netten ook andere parameters hanteren. Er moet dan ook worden nagedacht over de juistheid van die parameters. Er moeten ook vragen worden gesteld over de grote instroom in het onderwijs type 8, wat een grote druk veroorzaakt op de middelen van het bijzonder onderwijs.

De verdeling van de investeringsmiddelen is ongetwijfeld een van de meest complexe thema's uit dit rapport. De algemene conclusie is dat er te weinig investeringsmiddelen zijn.

Daarnaast wijzen we op de problematiek van de verschillende eigendomsstelsels. In dit verband stellen wij onder meer voor om de duurtijd van de terugbetaling van investeringsmiddelen door scholen in het gesubsidieerd onderwijs op 33 of zelfs 50 jaar te brengen.

Tegelijkertijd konden we onvoldoende argumenten vinden voor de subsidiepercentages voor het gesubsidieerd onderwijs. In principe heeft elke leerling recht op evenveel investeringsmiddelen. In het gesubsidieerd onderwijs stellen de inrichtende machten echter in verschillende vormen extra middelen ter beschikking.

We moeten vermijden dat door het gelijkleggen van de lat het gesubsidieerd onderwijs over meer middelen zou beschikken. Men moet proberen in

te schatten wat de huidige waarde is van wat de inrichtende machten in het gesubsidieerd onderwijs ter beschikking stellen op het vlak van infrastructuur. Rekening houdend met alle parameters, onderwijsvormen, doelgroepen, de keuze tussen godsdienst en zedenleer, enzovoort, stellen we dan ook voor om het subsidiepercentage van DIGO te verhogen.

De beschikbare schoolinfrastructuur is er trouwens slecht aan toe. Op basis van de enquête nemen we aan dat het gemeenschapsonderwijs er op dat vlak het slechtst aan toe is. Daar moet rekening mee worden gehouden.

Om in staat te zijn de grootte van een school in rekening te brengen, moeten we eerst een antwoord vinden op de vraag wat een school precies is. Momenteel hebben scholen er alle belang bij zo klein mogelijk te zijn, gezien de manier waarop omkaderings- en investeringsmiddelen worden toegekend.

De tendens is dus om zo kleine scholen te creëren in plaats van één grote school met verschillende vestigingsplaatsen. De grootte van een school kan niet los gezien worden van de feitelijke en de juridische situatie.

Voor vrijwel geen enkel van de onderzochte kenmerken, hebben wij een verband kunnen vaststellen tussen de grootte van de scholen en eventuele bijkomende kosten. Zelfs niet in het gemeenschapsonderwijs. Dat betekent dat in het huidige financierings- en subsidiëeringsmechanisme de grootte lang niet zo zwaar doorweegt als bepaalde andere kenmerken. Waarmee we niet willen zeggen dat deze factor onbelangrijk is. We denken dat men in de toekomst beter werkt met een forfait per school en een bedrag per leerling zoals in de gesubsidieerde internaten. Maar tegelijkertijd moet men zoeken naar een gepaste definitie voor het begrip school.

De mogelijkheid op zich om bijkomende inkomsten te genereren mag eigenlijk geen objectieveerbaar verschil meer zijn.

Bij het bepalen van de noden van leerbedreigde kinderen en doelgroepleerlingen botsten we op een aantal problemen. Zo wordt er gewerkt aan een nieuwe financieringsregeling voor scholen met veel doelgroepleerlingen. De criteria waren in 1999 dus verschillend. We hebben eerst en vooral aan de hand van een aantal parameters proberen te schatten over welk percentage van de leerlingen het precies gaat. Men kan – afhankelijk van de al dan niet strikte manier van interpreteren – stellen dat

het over tien tot twintig procent van de leerlingen gaat. Eigenlijk moet men nagaan hoeveel het kost om een leerling uit een sociaal-economisch of familiaal zwak milieu op hetzelfde niveau te krijgen als een gewone leerling ongeacht de andere invloedsfactoren. Idealiter moet men vervolgens voor een compensatiebedrag zorgen. Omdat deze berekening moeilijk is, stellen we voor omgekeerd te werken : doelgroepkinderen krijgen zoals in Nederland een zwaarder gewicht. In onze simulaties gaan we uit van een onveranderd budget.

De vertrouwdheid met de Vlaamse cultuur en Nederlandse taal is uitgebreid behandeld met aandacht zowel voor de toestand in Brussel als voor de onthaalklassen. We pleiten voor bijkomende werkmiddelen aangepast aan de omkadering. Dat zal maar een klein effect hebben op de begroting en de netten, maar wel een verschil uitmaken voor de betrokken scholen.

In de financiering van het leerlingenvervoer is er bijna geen sprake van niet-objectiveerbare verschillen. Er is wel een verschil in faciliteiten tussen de gebieden waar het vervoer georganiseerd wordt over alle netten heen en het gemeenschapsonderwijs. Financieel is het verschil eigenlijk miniem en daarom hebben we dat niet in onze conclusies opgenomen. Bovendien werken we vanaf volgend schooljaar met een nieuwe regeling via De Lijn.

De studie van Price-Waterhouse-Coopers over de rechtvaardiging van de middelen die het gemeenschapsonderwijs in de toekomst nodig zal hebben werd pas halverwege ons onderzoek opgeleverd. Bovendien was niet iedereen het eens met de resultaten van dat onderzoek. Bijgevolg hebben we de verschillen in betoelaging van de netten en koepels geanalyseerd op basis van enkele principiële standpunten. Als we ervan uitgaan dat het gemeenschapsonderwijs naast enkele specifieke functies ook een aantal algemeen geldende functies moet uitoefenen, lijkt een gelijke behandeling van andere netten voor deze aspecten aangewezen. We geven aan over welk bedrag het ongeveer gaat. Dat is uiteraard een moeilijke en politieke discussie.

Zowel het gemeenschapsonderwijs als het officieel gesubsidieerd onderwijs werd in 1999 geconfronteerd met meer administratieve en wettelijke verplichtingen dan het vrij onderwijs. Daartegenover staat wel dat die scholen over meer administratief personeel beschikken. Uit de enquête leiden we af dat het probleem er eerder een is van personeel dan van werkkosten. We spreken ons niet uit over de omkadering omdat we die niet geanalyseerd hebben. Gelijke administratieve verplichtin-

gen voor alle scholen lijkt op termijn aangewezen, eerder dan verschillen in stand te houden en te subsidiëren. Een aantal van die verplichtingen zijn evenwel perfect berekenbaar.

Uit ons onderzoek van de salariskosten voor contractueel personeel blijken twee zaken. Ten eerste – en dat wist men al – zijn de patronale lasten hoger in het vrij onderwijs dan in het officiële onderwijs. Ten tweede blijkt dat tussen de verschillende netten een verschil van tien procent kan bestaan tussen wat iemand met een gelijk niveau en een gelijke taak kan verdienen. Dat compenseert de meerkost voor de school.

De omvang van de bijkomende middelen toegekend door steden, gemeenten en provincies is wellicht een van de belangrijkste vaststellingen van het rapport. We zijn uitgegaan van geverifieerde macro-economische gegevens als geconsolideerde begrotingen en rekeningen. We hebben het deeltijds kunstonderwijs en het volwassenenonderwijs weggelaten, en het centraal besteedde bedrag proportioneel verrekend.

Deze middelen zijn zo aanzienlijk dat men zou kunnen spreken van oneerlijke concurrentie. Als de gemiddelde werkingstoelage in het secundair onderwijs 20.000 tot 30.000 frank bedraagt, leggen provincies, steden of gemeenten daar tot 100.000 frank bovenop. Zelfs als we er rekening mee houden dat het vooral om technische of beroepsscholen gaat, is het verschil heel groot.

Het eigenaarsonderhoud in het gemeenschapsonderwijs is zowel een politieke als een praktische discussie. Uitgaande van een aantal premissen kan dat bedrag verantwoord worden. Maar toch zien we geen reden om dergelijke middelen ook niet aan andere scholen toe te kennen.

We hebben berekend wat het bijkomend contingent MVD-personeel in het gemeenschapsonderwijs betekent.

De sociale voordelen konden we op basis van het onderzoek niet in detail berekenen. Het totale bedrag is evenwel verwaarloosbaar in vergelijking met andere begrotingsposten van steden en gemeenten.

De aanvaardingsplicht van het officiële onderwijs dienden wij niet in detail te onderzoeken, maar we hebben toch een inspanning geleverd. We merken hier alleen op dat het vooral een probleem is voor het secundair onderwijs en dat de problematiek ook voorkomt in het vrije onderwijs.

Er zijn ten slotte een aantal niet-objectiveerbare verschillen in de behandeling van de gemeenschapsinternaten en de vrije internaten

Als we afsluitend alles optellen merken we dat de verschillen groot zijn tussen het vrije basisonderwijs en het basisonderwijs in de andere netten. In het secundair onderwijs zijn de verschillen wat minder groot.

We denken dat het mogelijk moet zijn een aantal niet-objectiveerbare verschillen weg te werken binnen het huidige budget. We formuleren wel enkele bedenkingen over het budgettaire volume, de overgangperiode en de politieke inschatting. Het zou voordelig zijn om de middelen in de toekomst op een eenvoudiger manier te verdelen op basis van school en leerling.

Wij merken op korte termijn een fundamenteel probleem met de infrastructuur en de uitrusting.

Als we de zaken op een andere manier organiseren, moeten we eerst en vooral zoeken naar een duidelijke definitie van het begrip school.

Het onderwijs is momenteel zeker niet kosteloos en daarom stellen we voor te streven naar gelijke kosten voor iedereen.

Deze opmerking geldt voor alle netten en vooral voor het secundair onderwijs.

We geven een aantal reflecties over netvervaging en ontzuiling, en over kwaliteitsvol onderwijs. Het is zeker niet zo dat Vlaanderen geen kwaliteitsvol onderwijs aanbiedt en meer middelen zullen inderdaad voor meer kwaliteit zorgen, maar ook met gelijke middelen kunnen we de kwaliteit verhogen.

4. Toelichting door de heer Georges Monard, secretaris-generaal van het departement Onderwijs, voorzitter van de Begeleidingscommissie

De heer Georges Monard, voorzitter van de Begeleidingscommissie : In het bestek is voorzien in een viervoudige opdracht voor de Begeleidingscommissie : de selectie van de steekproef ; informatieverschaffing en gegevensverzameling ; ondersteuning bij de contacten met de verschillende actoren in onderwijs ; bewaking van de strikte uitvoering van het bestek en geregelde terugkoppeling naar de Vlaamse regering.

Bij het vervullen van deze opdracht hebben we ons laten leiden door het bestek, de offerte van Deloitte & Touche en de besprekingen in deze commissie.

Het bureau blijft alleen verantwoordelijk voor het rapport ; wij hebben enkel feedback geleverd.

De commissie was, behalve in gender opzicht, zeer verscheiden en gevarieerd samengesteld. Wij hebben zeven keer vergaderd samen met het bureau en professor Hartog, die behoort tot de universiteit van Amsterdam en wetenschappelijk adviseur was voor Deloitte & Touche. Alle besluiten van de Begeleidingscommissie zijn door de leden eenparig genomen. Ik spreek dan ook namens de volledige Begeleidingscommissie.

We hebben met strakke tijdschema's gewerkt en met lange en moeilijke teksten. Het rapport was klaar op 11 juli en werd aan de minister gepresenteerd op 16 juli. Het heeft dus een jaar geduurd om het op te stellen. Het is een uniek werkstuk met veel relevante gegevens. Na presentatie van het rapport heb ik op 27 juli jl een aantal bijkomende vragen gesteld. U hebt deze vragen en het uitvoerige antwoord van het bureau gekregen. De verslagen van de vergaderingen van de Begeleidingscommissie liggen ter inzage.

Alle leden van de commissie zijn geschrokken dat er een lek was, maar ook van de verdenking dat een lid van de Begeleidingscommissie daarvoor verantwoordelijk zou zijn. Ik kan u verzekeren dat dat in geen geval juist is. Het rapport was bekend bij onze leden op 11 juli. Zij zouden dus veel vroeger gelekt kunnen hebben. Indien er nog twijfel over zou bestaan, dringen wij aan op een grondig onderzoek.

De Begeleidingscommissie is niet gekozen op basis van haar deskundigheid op het gebied van enquêtes of steekproeven. Wij hebben na lange besprekingen de initiële steekproef goedgekeurd. In elk van onze vergaderingen is de steekproef uitvoerig en kritisch behandeld. Van bij de start is afgesproken de steekproef van 500 personen, waarin in het bestek was voorzien, uit te breiden tot 650 scholen, door een interne verschuiving binnen het budget.

In de vergaderingen van 15 december en 7 februari bleek dat de respons tegenviel. Heel veel directies, vooral van basisscholen, hebben ons, maar ook de minister herhaaldelijk laten weten dat ze graag wilden meewerken maar dat de vragenlijst hun mogelijkheden te boven ging. Zij hebben immers gebrek aan ondersteuning, vooral op boekhoudkundig gebied. We hebben met het bureau tal van maatregelen besproken om de respons te verhogen. We hebben ervoor gekozen om met een voldoende representatieve steekproef te werken en het eindrapport later af te leveren.

Het voorstel om de steekproef uit te breiden met 350 scholen, waardoor het theoretisch ging over bijna 1000 scholen, en het rapport begin juli af te leveren werd, met toestemming van de minister, na verantwoording door Deloitte & Touche en een gunstig advies van de inspectie Financiën, aanvaard.

De andere bureaus, die een offerte hadden ingediend, voorzagen in veel kleinere steekproeven. Arthur-Andersen wou een steekproef van 540 scholen met een minimum van 15 per deelsegment. Studiebureau Van Dijk wou minimaal 50, maximaal 150 scholen ondervragen. BDO had geen steekproef bepaald maar uit de aangerekende mensdagen blijkt dat de steekproef vergelijkbaar is aan deze gehanteerd door bureau Van Dijk.

Uiteindelijk kwamen er bruikbare antwoorden van 354 scholen. De verdeling van deze scholen staat in het rapport. Het was, ondanks enkele vereenvoudigingen in de loop van het onderzoek, een bijzonder moeilijke vragenlijst en de 354 scholen verdienen onze waardering en dank.

We hadden graag meer antwoorden gehad, vooral uit het OGO en het vrij gesubsidieerd basisonderwijs. Een aantal punten uit de uitvoerige argumentatie van het bureau en professor Hartog, terug te vinden in het rapport en in de uitgebreide toelichting van augustus 2001, hebben de Begeleidingscommissie en de minister overtuigd de studie te aanvaarden. Er zijn immers verschillende benaderingen, alleen de steekproef beschouwen doet de studie onrecht aan.

Bij de steekproef zelf is niet enkel rekening gehouden met het absolute aantal en het percentage, maar ook met het minimumaantal per segment. In alle andere gegevens, onder meer de macrogegevens over toelagen -onze documenten AL-1-, staan exact dezelfde cijfers.

Ook bijkomend onderzoek van de centrale boekhouding van een aantal inrichtende machten uit verschillende netten, en bijkomende specifieke enquêtes van het BO en internaten, leveren dezelfde resultaten op. Andere resultaten van onderzoeksrapporten van de RUG en KUL bekomen eveneens dezelfde cijfers. Daarenboven hebben wij vastgesteld dat zelfs de steekproef van het vrij gesubsidieerd basisonderwijs groter is dan bij andere onderzoeken, die nooit werden betwist : onder meer over de kostprijs van studeren en zorgverbreding.

Uiteraard blijft ook voor methodologie het bureau zelf verantwoordelijk en aansprakelijk, samen met professor Hartog. In de commissie is de bedenking geuit dat al wie vertrouwd is met het Vlaams onderwijs niet verrast kan zijn door de bevinding van de enquête dat de basisscholen, vooral in het VGO, het met weinig werkingsmiddelen moeten stellen.

Wat betreft het onderdeel leerlingen, scholen, netten, wordt aangedrongen om met andere variabelen rekening te houden, onder meer met de leerlingenpopulatie ; het feit of het gaat over stedelijk of landelijke scholen ; schoolgrootte. Uit het onderzoek blijkt dat het huidige uitgaven- en inkomstenpatroon vooral verschilt naargelang onderwijsniveau en -net. Dat is begrijpelijk omdat de financiering en de systemen volgens deze variabelen verschillen. Er is weinig of geen verschil in het uitgavenpatroon indien men enkel de nieuwe variabelen beschouwt. In de uiteindelijke voorstellen van Deloitte & Touche wordt aanbevolen om in de toekomst rekening te houden met bijzondere noden van doelgroepleerlingen, ook inzake werkingsmiddelen. Momenteel gebeurt dat enkel voor het personeel. De Begeleidingscommissie steunt dat voorstel.

Zo komen we bij het vierde luikje, de kostprijs en de haalbaarheid. De Begeleidingscommissie was zeer bezorgd om te komen tot een bruikbaar en realistisch rapport waarmee het beleid kan werken. Voor een eenvoudige gelijkschakeling van alle kostprijzen per leerling naar de hoogste, behoudens de objectieve verschillen natuurlijk, hadden we natuurlijk geen studiebureau nodig, maar wel veel geld. De commissie heeft samen met het studiebureau gepleit voor meer creatieve oplossingen. Zo zou er door een grotere samenwerking meer kwaliteit moeten gegenereerd worden, ten voordele van de leerlingen. Uiteraard ligt hieraan een opvatting ten gronde, namelijk dat men met hetzelfde geld betere resultaten kan behalen als er minder versnippering zou zijn.

Het uitvoeren van de studie vergt een grondig debat, maar dat mag geen alibi zijn om het probleem gedurende jaren voor zich uit te schuiven. We hebben dan ook met plezier vastgesteld dat de minister-president in zijn Septemberverklaring hetzelfde spoor volgde : een grondig debat, maar tegelijkertijd moeten een aantal acute noden gelenigd worden, vooral in het basisonderwijs.

Een van de vaststellingen van deze studie is de chronische onderfinanciering van het hele basisonderwijs, in het bijzonder van het vrije basisonderwijs, vooral inzake werking. Dat is een leerrijke,

maar pijnlijke vaststelling voor al wie met het beleid bezig is.

Alle regeringen hebben met eerlijke overtuiging de prioriteit van het basisonderwijs beleden en er is een reële inhaaloperatie geweest, maar toch zijn de resultaten beperkt gebleven. Bij mijn tekst heb ik een bijlage gevoegd die de evolutie van de kostprijs per leerling moet illustreren in de periode 1989-2001 en voor de verschillende niveaus. De cijfers illustreren de reële groei, want ik laat de inflatie eruit.

We stellen vast dat de kostprijs per leerling in het basisonderwijs een reële groei van 29 procent heeft gekend, en in het secundair onderwijs een reële groei van 15 procent. Er is dus een inhaaloperatie geweest. Al wie mee verantwoordelijk was voor het beleid had echter meer gewenst. Elf jaar geleden bedroegen de kosten voor een leerling in het basisonderwijs 38,7 procent van die voor een leerling in het secundair onderwijs. Nu is dat 45,18 procent. Men kan echter ook zeggen, slechts 45,18 procent. Het is goed daarover na te denken.

De Begeleidingscommissie is van oordeel dat het rapport niet volmaakt is, maar dat het een indrukwekkend werkstuk is. Het bevat veel voorstellingen, gegevens, denkpistes en een totaal nieuw systeem van werkingsfinanciering van leerlingen en van scholen. Een nieuw systeem moet rekening houden met het feit dat er grote objectieve verschillen zijn tussen leerlingen en scholen. De niet-objectieve verschillen moeten weggewerkt worden. Sommige van die verschillen hebben te maken met het net, of liever met de juridische structuur, vele andere niet. Er zijn dus eerder verschillen tussen leerlingen dan tussen scholen. De commissie verwacht niet dat het rapport zou leiden naar een minder ongelijke behandeling, wel dat de juiste criteria gehanteerd worden.

Een rapport als dit is geen evangelie, maar wel een waardevolle basis voor een breed debat. In geen enkel van de 22 geheel of gedeeltelijk objectiveerbare verschillen kan men komen tot onbetwistbare mathematische berekeningen. Nog minder kan men een globale optelsom maken. Voor elk van de verschillen is er naast de moeilijk betwistbare grootte-orde ook een politieke inschatting vereist en die kan ook te maken hebben met waarden en met visie. Er is telkens meer dan één verdedigbare weg naar een oplossing.

We zullen ten behoeve van de regering een aantal pistes aanreiken. Daarbij zullen we steeds gevoed worden door het rapport. Soms zullen we evenwel

licht of sterk afwijkende pistes aanreiken. Ik geef enkele voorbeelden. Het recht van iedere inrichtende macht, ook gemeenten en provincies, om bijkomend te investeren in de eigen scholen moet verzoend worden met de gelijkheid van de leerlingen. De vrije keuze moet verzoend worden met het recht op kwalitatief onderwijs in TSO en BSO. Het rapport zal daarbij een belangrijke basis zijn.

Zelfs het beste studie bureau lost dit soort van problemen niet op in de plaats van de politiek. Daarvan waren we ons in de Begeleidingscommissie ten zeerste bewust. Het rapport kan wel een bijdrage leveren tot een beter debat. Als het parlement voor iets een keuze moet maken dan is het in een dergelijke afweging. De Begeleidingscommissie hoopt dat het rapport zal leiden tot de vervulling van de wens die hier meer dan een jaar geleden bij de goedkeuring van het bestek werd uitgesproken op alle banken, namelijk dat men bij dit moeilijke probleem uit de welles-nietes-discussie zou raken en dat men een sereen en onderbouwd debat zou kunnen voeren over de grond van de zaak.

5. Toelichting door professor Jaak Billiet, Katholieke Universiteit Leuven

Professor Jaak Billiet, Katholieke Universiteit Leuven : Eerst wil ik proberen mijn positie goed te situeren.

Ik sluit me aan bij een aantal dingen die al gezegd zijn. In juni jongstleden werd me gevraagd een steekproef te beoordelen. Mijn kritische opmerkingen hebben uitsluitend betrekking op een stuk van 40 tot 50 bladzijden over methodologie van juni 2001.

Daarop is een antwoord gekomen waarvan ik deze morgen kennis genomen heb. Ik heb nu rekening gehouden met deze antwoorden en ik zal een poging doen om te zeggen in welke mate mijn vragen beantwoord zijn.

Mijn deskundigheid is geen economie en zeker geen onderwijs-economie, maar wel methodologie : steekproeven en data-analyse. Ik ben door de heer Luwel van het Kabinet van Onderwijs aangezocht om het methodologisch verslag te beoordelen. Ik kan moeilijk neen zeggen en misschien had ik dat in dit geval beter wel gedaan. Ik heb er twee tot drie dagen aan besteed. Ik heb hier een zevental bladzijden methodologische opmerkingen. Ik denk dat het onderzoeksbureau deze bladzijden niet heeft, maar wel de commentaar gebruikt heeft van de heer Luwel die vermoedelijk gebruik gemaakt

heeft van de kritische opmerkingen uit mijn tekst. Het wordt duidelijk als ik die overloop.

Ik sluit me aan bij de heer Monard : wie alleen de steekproef bekijkt, doet de studie onrecht aan. Ik beschikte alleen over de steekproef en kende de context er niet van. Ik ben dus volledig blind geweest en dat is tegelijkertijd positief en negatief. Ik geef toe dat men de dingen moet bekijken in hun algemene context. Ik heb de zaken echter vanuit een zuiver methodologisch standpunt beoordeeld. Dat heeft ook zijn voordelen.

Ik ben het ook eens met het onderscheid dat professor Hartog maakt tussen de zuiverheid van de steekproef en de onzekerheidsmarge. In het eerste geval kan men via andere bronnen bekijken of wat er gezegd wordt juist is. In het andere geval komt men terecht bij statistiek en toeval. Ik heb vooral problemen met een onzorgvuldige en impliciete vermenging van beide. Wat kan men dan doen ? Ik heb vooral geprobeerd het probleem vanuit de statistiek te bekijken. Ik heb daarover een paar dagen na insturen van mijn commentaar in juni naar de heer Luwel een mail gestuurd, die ik niet kan terugvinden. De inhoud ervan was dat mijn methodologische kritiek geen afbreuk doet aan de globale trends. Een hele groep mensen heeft gedurende één tot twee jaar een indrukwekkende hoeveelheid werk afgeleverd. Daarom voel ik me wat ongemakkelijk als ik, die er slechts drie dagen vrijblijvend aan gewerkt heb, hier kritiek moet geven. Toch blijf ik bij mijn punten van kritiek op methodologisch gebied, waarvan sommige, zoals gezegd, al beantwoord zijn.

Het eerste punt waar ik me ongemakkelijk voelde bij het methodologisch verslag was het conceptuele. Dat heeft de toon gezet. Ik spreek niet over de studie als zodanig maar over het verslag zoals het voorlag in juni over de studie als zodanig, die is nu al bijgevuld en nu weet ik daar meer over.

Rond de steekproeftrekking en rond onderzoeksmethodologie bestaan er klare concepten inzake representativiteit, soorten steekproeven, onderscheid tussen onderzoekseenheden, waarnemings-eenheden, analyse-eenheden en niveaus van onderzoekseenheden.

In het eerste deel vind ik er weinig conceptueel van terug. Dat brengt me tot de reactie : hoe kan men uit zo'n complex probleem raken als men niet eens de normale onderzoeksmethoden volgt die rond die concepten bestaan : gestratificeerde steekproeven, disproportioneel gestratificeerde steekproeven. Ik zeg niet dat men geen goed onderzoek kan

doen zonder deze concepten te gebruiken. Zonder goede conceptualisering is echter de kans groot dan men vastloopt in het onderzoek. Ik was ongerust omdat die concepten ontbraken, maar ondertussen zijn er wel al een aantal antwoorden gekomen.

Wat is de rol van het toeval in heel het onderzoek ? Dat grijpt terug naar het onderscheid van professor Hartog tussen zuiverheid en onzekerheidsmarge. Ik wil niet fanatiek zijn. Men kan perfect onderzoek doen zonder het toeval te laten spelen, zonder een woord statistiek. Men kan proberen om volledig beredeneerd een goede steekproef samen te stellen en zo tot zinvolle conclusies te komen en men kan proberen die te valideren aan de hand van externe bronnen. Maar dan moet men ook niet proberen om statistisch te testen. Als men de statistiek gebruikt, moet men het toeval laten spelen. Men heeft niet het onderscheid gemaakt tussen wat statistisch kan en wat niet kan en men heeft beide benaderingen door elkaar gebruikt.

Op één punt ben ik wat vastgelopen en ben ik beginnen narekenen. Als men stratificeert, spreekt men terecht van kenmerken die men zal gebruiken om de strata in te delen. Ik heb gekeken welke de strata zijn. Men kan vermoeden dat elk van de kenmerken een aantal klassen heeft. Er zijn de drie netten, de drie inrichtende machten dus, drie vormen van complexiteit, twee vormen. Voor de grootte en de hoeveelheid van klassen heb ik aangenomen dat het er drie zijn : klein, midden en groot. Er is ook een aantal sociale kenmerken, bijvoorbeeld het percentage aan steuntrekkers. Daarvan weet ik niet in hoeveel klassen het is ingedeeld. Er is nog andere informatie, bijvoorbeeld de verstedelijking, en dan zijn er nog de leerlingenkenmerken. Ik ben dat gaan narekenen en ik kwam tot 354 cellen en met de leerlingen erbij 648 cellen. Uiteraard kan hier, gegeven de grootte van de geplande steekproef, geen toeval meer spelen. Men is blijkbaar op een andere wijze tewerk gegaan.

Dan is men overgestapt naar de andere methode. Hoe dat dan gebeurd is, daar heb ik geen volledig antwoord op. Ik vermoed dat men wel geprobeerd heeft om met een grote verscheidenheid rekening te houden, waarmee men in de eerste situatie terecht komt : een representatieve steekproef maar geen toevalssteekproef.

Dit hoeft niet te betekenen dat de gegevens globaal niet kloppen, alleen heeft men dan problemen met de fijne verschillen die men vaststelt. Eigenlijk is het niet meer mogelijk om te bepalen hoe groot de betrouwbaarheidsmarges zijn en welke kans

men heeft om ze te overschrijden. De kracht van statistiek ligt niet in het feit dat men geen fouten zou maken, maar wel dat men weet hoe groot de kans is op fouten van een bepaalde omvang. Deze inschatting is gegeven de gebruikte methode (afwezigheid van toeval) niet mogelijk.

Ik heb een zeer groot probleem gehad met het wegen. In het oorspronkelijke rapport werd daar niet over gesproken, wel in het bijkomend rapport. De uiteindelijke steekproefverdeling week sterk af van de representatieve vertegenwoordiging van elk stratum binnen het geheel. Dan kan men moeilijk parameters schatten zonder weegcoëfficiënten te gebruiken. Het toelaten van wegen is afhankelijk van de hypothese over het toeval van de uitval. Uiteindelijk zijn de leerlingenaantallen in de scholen als elementen van wegen genomen. Ik neem aan dat dat een relevant criterium is.

De non-respons is een zwaar probleem. Ik doe verkiezingsonderzoek. Op basis van panelgegevens en zonder rekening te houden met non-respons, krijgen we de indruk dat de Belg steeds meer vertrouwen heeft in de politiek en steeds minder bereid is niet te gaan stemmen als dat niet verplicht zou zijn. Maar uiteraard haken precies de meest apathische kiezers af als respondent. Wat het lager onderwijs betreft, zit er nu nog maar 18 procent in de steekproef in plaats van 25 procent in de bevolking. In het panel waarin dezelfde respondenten bevraagd worden, daalt het percentage ondervraagden dat niet zou gaan stemmen als dit niet verplicht zou zijn van 30 % naar 21 %. Dit is naar alle waarschijnlijkheid een foute schatting omwille van de non-respons. Indien op een correcte wijze wordt gewogen, dan bekomt men 28 %, wat vermoedelijk betrouwbaarder is. Om te kunnen corrigeren moet men inzicht en een hypothese hebben in de aard van de non-respons. Daarvoor is speciale aandacht voor de non-respons nodig. Als men heel brede betrouwbaarheidsgrenzen hanteert, zit men natuurlijk altijd juist, maar met weinig nieuw inzicht.

In het voorliggend onderzoek is de vraag in hoeverre de non-respons toevallig is ? In het bijkomend rapport heb ik gelezen dat de non-respons wel eens te maken zou kunnen hebben met het feit dat mensen weinig tijd hebben. In welke scholen heeft de leerkracht minder tijd ? Dat kan te maken hebben met overbelasting maar ook met sociale onmenselijkheid of onwil. De respons bedraagt ongeveer 35 procent. Dat is bijzonder laag. Volgens criteria die in de wetenschappelijke community gelden (doorgaans minimum 60 %) veel te laag.

Dat is geen te groot probleem als de uitval volledig toevallig is, maar ik vrees dat hij vertekend is, ik weet alleen niet goed in welke richting. Ik ben begonnen vermoeden dat ze te maken heeft met de zwaarte van de vragenlijst. Was het wel aangewezen die lijst via de post op te sturen ? Men had beter een dubbel zo hoog budget uitgetrokken om mensen de scholen zelf te laten benaderen.

Wat de kwaliteitscontrole betreft : bent u zeker dat u de juiste variabelen hebt genomen om te vergelijken ? Is het bijvoorbeeld juist om te zeggen : mijn onderzoek is goed wat de scholen betreft want ik zit goed wat het aantal leerlingen betreft ? Als men probeert te valideren op vlak van de zuiverheid, moet men parameters nemen die heel sterk samenhangen met het bedoelde onderwerp en die variëren met zogenaamde afhankelijke variabelen.

Misschien is de tweede methode beter : dat men methodologisch de waarde beoordeelt met het zicht op de onderzoeksresultaten en de inspanningen. Maar ik twijfel daaraan : misschien laat men zich dan beïnvloeden door de uitkomst.

Nogmaals, gegeven de gebruikte methode, zijn er problemen met de juiste inschattingen, maar de globale conclusies kunnen daardoor niet onderuit gehaald worden.

6. Toelichting door professor Hans Waeye, Universiteit Gent

Professor Hans Waeye, Universiteit Gent : Ik heb kennis genomen van het schrijven van het kabinet van de minister aan Deloitte & Touche en het antwoord daarop in augustus. Gegeven het nieuwe verslag ben ik tot andere besluiten gekomen. De verslaggeving was overigens niet altijd even duidelijk qua methodologie, we weten eigenlijk veel niet.

Ik ben hier als docent sociaal-wetenschappelijke onderzoeksmethoden aan de Universiteit Gent. Ik beperk de bespreking van het rapport dan ook tot de methodologische aspecten van de studie waarvan ik kennis gekregen heb. Van de analyse van de secundaire bronnen hebben we bijvoorbeeld geen kennis gekregen. Ik beperk me bovendien tot een aantal kritische kanttekeningen over aspecten die de fundamente van de studie raken.

In de week van 16 juli jongstleden vroeg het kabinet van minister Vanderpoorten een dringend wetenschappelijk advies over de methodologie van het onderzoek van Deloitte & Touche naar "Inkomsten en uitgaven van de scholen in Vlaanderen". Enkel onderdeel 1.3 werd bezorgd. Bij het

schrijven van de methodologische commentaar had ik dan ook nog geen kennis van de inhoudelijke resultaten van het rapport. Het informele spoedadvies werd de daaropvolgende maandag aan het kabinet van de minister bezorgd. Ter voorbereiding van deze hoorzitting heb ik ook het antwoord van Deloitte & Touche op een aantal van de gemaakte opmerkingen kunnen inkijken.

Mijn uiteenzetting zal zich beperken tot de bladzijden 15 tot en met 35 van het eindrapport, de bijlage 6.3 van dat rapport en de daarop betrekking hebbende paragrafen uit de toelichting bij het eindrapport.

Wat de omvang van de steekproef betreft, bevatte de oorspronkelijke offerte van Deloitte & Touche het voorstel om 500 scholen schriftelijk te bevragen. Het eindrapport stelt : "Bij de bepaling van de steekproef zijn twee elementen cruciaal : de omvang van de steekproef en de segmentatie van de steekproef (en dus de variabelen die daaraan ten grondslag liggen)". Dit is vanuit wetenschappelijk standpunt een hoogst ongebruikelijke stelling. De correcte bepaling van de steekproef vertrekt vanuit de onderzoeksvraag. Die is : een representatief beeld krijgen van inkomsten en uitgaven van scholen in Vlaanderen. Dit wil zeggen dat de principes van statistische veralgemeningen naar een populatie zullen aangewend worden. Dat dit inderdaad de bedoeling is, blijkt ook uit het onderzoeksverslag.

De onderzoeksvraag bepaalt volledig het type steekproef, in dit geval dat het alleen kan gaan om een toevalssteekproef. De familie van steekproeven die bruikbaar is, is dus gekend.

De volgende vraag die beantwoord moet worden, is die van de heterogeniteit van de populatie van de scholen met betrekking tot kenmerken die ons interesseren, hetzij als afhankelijke variabelen, hetzij als belangrijke verklarende variabelen voor de kostenverschillen. Hoe heterogener de populatie, hoe belangrijker het is om ervoor te zorgen dat alle kenmerken in gecombineerde onderscheidingen voldoende aanwezig zijn in de steekproef en dat is exact wat er in het verslag staat tot nog toe.

Die problematiek valt uiteen in twee deelcriteria : de gewenste complexiteit van de analyse en de variantie van de kenmerken. Voor beide geldt dat hoe groter de complexiteit van de analyse en hoe groter de variantie van de kenmerken, hoe groter de steekproef moet zijn. De auteurs wijzen precies op het specifieke belang van deze achtergrondkenmerken bij het trekken van de steekproef om die onder controle te houden.

Ik kan de aspiratie van de onderzoekers onderschrijven en het is positief dat ze dat overwogen hebben. Deze overweging moet leiden tot een specifiek type toevalssteekproef, namelijk een gestratificeerde steekproef waarvan ik bij de vorige lezing dacht dat het effectief ook zo gelopen was.

De volgende vraag die beantwoord moet worden, is die van de gewenste betrouwbaarheid. Het komt daarop neer dat het gegeven een bepaalde kans op vergissing, in de sociale wetenschappen doorgaans 5 procent, bepalen hoe groot de toevalssteekproef moet zijn. Het resultaat van al deze overwegingen is de gewenste uiteindelijke gerealiseerde steekproef en de omvang daarvan.

Uit de toelichting van augustus blijkt dat men 200 eenheden wou hebben. In de toelichting komt dit getal echter uit de lucht vallen. De vraag is dan ook of dit het resultaat is van deze overwegingen en in welke mate. Voorts valt het op dat de onderzoekers niet vermelden welk type steekproef ze getrokken hebben. We krijgen alleen te horen dat ze niet kiezen voor een lineaire steekproef. Dat is voor mij een onbekend type steekproef. Waarschijnlijk bedoelen ze dat ze niet kiezen voor een systematische steekproef.

Omdat we weten dat niet iedereen vrijwillig een vragenlijst invult, zeker niet als het gaat om een postenquête, moeten we uiteraard een grotere steekproef trekken in vergelijking met de noodzakelijke gerealiseerde steekproef. Op basis van vorig onderzoek bij scholen, bijvoorbeeld het vernoemde HIVA-onderzoek, kan de verwachte respons ingeschat worden. Het aantal eenheden dat aangeschreven wordt, is dus x-aantal keer groter dan de noodzakelijk gerealiseerde steekproef.

Het bepalen van de selectie van de eenheden gebeurt dus op basis van een reeks aangehaalde criteria, en niet op basis van twee criteria. Ik merk op dat een van de twee criteria die de onderzoekers naar voren schuiven, het resultaat is van het onderzoek met betrekking tot de criteria. Men volgt een eigenaardige redenering : het resultaat bepaalt het resultaat. Er wordt slechts een algemeen criterium overgehouden, met name de stratificatie- of segmentatievariabele.

De kenmerken die in het onderzoeksverslag vermeld staan en waarmee rekening zal gehouden worden bij het trekken van de steekproef, zijn de volgende : verstedelijkingsgraad, netcomplexiteit van de school, soort van inrichtende macht in het vrij gesubsidieerd onderwijs, aangeboden onderwijsvormen, schoolgrootte, sociale karakteristieken

van de leerlingenpopulatie. Dat zijn allemaal schoolkenmerken.

Ik merk op dat er hier een onmogelijk groot aantal stratificatiekenmerken voorgesteld worden. Al die kenmerken in rekening brengen, zou bij de steekproeftrekking betekenen dat alle scholen bevraagd moeten worden in het onderzoek en dat men geen steekproeven kan trekken gegeven het groot aantal cellen van de x-dimensionale kruistabel. Bij 7 kenmerken met elk 3 categorieën bijvoorbeeld kom ik tot een tabel met 2187 categorieën. Bij 7 kenmerken met elk slechts 2 onderscheidingen hebben we reeds 128 cellen waarbij men voor elke cel minstens 20 eenheden wenst. In elk geval geeft dat in de minimale berekening reeds 2560 scholen, waarschijnlijk wat minder aangezien de populatiegrootte niet toelaat om te vermoeden dat elke cel in de populatie 20 scholen zou bevatten.

Er dringt zich dus een selectie van kenmerken op basis van wetenschappelijke kenmerken. De indruk wordt immers gewekt dat men dit bij de aanvang allemaal onder controle gehouden heeft, terwijl dat gewoon helemaal niet kan. Uit het rapport blijkt ook uit niets dat dit gebeurd zou zijn. Het verslag van de steekproeftrekking biedt geen enkel zicht op de manier waarop alle belangrijke kenmerken van de segmentatie onder controle gehouden werden. De eenvoudige rekensom heeft ons trouwens geleerd dat dit laatste helemaal niet kan.

Uiteindelijk blijkt dat er gemeenten geselecteerd worden : men heeft een tabel gemaakt van verstedelijkingsgraad en provincie. De vorige kenmerken werden dus niet onder controle gehouden bij de steekproeftrekking. Voorts komt de provincie helemaal niet voor in de lijst van stratificatiekenmerken, tenzij ligging opgevat wordt als meerdimensionale variabele, maar dan was mijn rekensom van 7 kenmerken een veel te bescheiden inschatting van de mogelijke stratificatiekenmerken.

Tevens blijkt nu dat men eigenlijk een clustersteekproef gebruikt. Men gaat gemeenten selecteren en daarbinnen alle scholen bevragen. Binnen de kruistabel van verstedelijkingsgraad bij provincie neemt men telkens de gemeente met het grootste aantal inwoners, vervolgens werden voor de landelijke gemeenten die met de "kleinste aantallen inwoners of die met meer dan 10.000 inwoners" geselecteerd en werd voor de verstedelijkte gebieden per provincie een gemeente met een dichtheid van "30.000 tot 45.000" inwoners geselecteerd.

Het uitgangspunt om te clusteren naar gemeente is voor mij onbegrijpelijk. Dat is een techniek die

toegepast wordt om de kosten te drukken bij persoonlijke interviews die op adres afgenomen worden. Het nadeel van clusteren is dat de betrouwbaarheid van het onderzoek daalt. In dit geval is dat echter overbodig aangezien er met een postenquête gewerkt wordt. Ik ben er niet in geslaagd om een zinvolle motivatie voor deze vreemde wending in het onderzoek terug te vinden. Het selecteren van scholen waarbij verstedelijkingsgraad bij de selectie onder controle gehouden wordt, kan perfect zonder te clusteren naar gemeenten.

Voorts worden alle scholen van het secundair onderwijs in de weerhouden gemeenten geselecteerd. Voor het basisonderwijs werd 1 op 3 toevallig geselecteerd. Dat zou een tweetrapssteekproef kunnen zijn. De fout is echter al bij de eerste trap gebeurd. Het is geen toevalssteekproef omdat men systematisch de grootste of de kleinste gemeenten heeft geselecteerd en daarin alle scholen heeft bevraagd.

Het gevolg van die werkwijze is uitermate belangrijk. Het is namelijk geen zuivere toevalssteekproef. Nochtans is het trekken van een echte toevalssteekproef een basisvoorwaarde om tot statistische veralgemening over te gaan. Die werkwijze wordt nogmaals bevestigd op pagina 3 van de toelichting van augustus 2001. Dat betekent dat het gebruik van statistische verwerkingsmiddelen zoals betrouwbaarheidsintervallen en dergelijke meer uitgesloten is. We kunnen op basis van deze gegevens geen statistisch verantwoorde schatting van de populatieparameters maken.

Het valt tevens ook op dat de toevalssteekproef van het begin af beter disproportioneel geweest zou zijn. Als we de beide documenten samen nemen, komen we tot de volgende rekensom. Uiteindelijk wil men minstens 200 scholen. Daarvoor trekt men een steekproef van 650. Dat betekent dat men een respons van 30 procent verwacht. Toch trekt men slechts 36 scholen uit het gesubsidieerd basisonderwijs, 39 uit het officieel gesubsidieerd secundair onderwijs en 56 uit het officieel gesubsidieerd basisonderwijs. Een eenvoudige berekening leert ons dat, als men een initiële respons van 30 procent vooropstelt en als men 20 eenheden per cel wenst, dan kan men nooit tot die 20 eenheden komen in de cellen. Dat is onzorgvuldige planning. Men had per cel disproportioneel minstens 66 eenheden moeten voorzien bij een gegeven respons van 30 procent en een noodzakelijk aantal eenheden per cel van 20.

Via weegcoëfficiënten (poststratificatie) had men dan de steekproef bij het schatten van populatieparameters weer in overeenstemming kunnen brengen.

gen met de populatieverdeling zoals gebruikelijk in deze situaties, wat men nu trouwens ook moet doen, volgens het rapport alleen in hoofdstukken 3 en 4. Als men op die wijze gewerkt had, het liefst met enige marge per cel (iets meer dan 66), dan had men zich een tweede ronde kunnen besparen. Ik werk nu wel onder de condities die de onderzoekers zelf als relevant naar voren geschoven hebben.

Wat het veldwerk betreft, gebeurden de aangewende responsverhogende maatregelen niet volgens wetenschappelijk beproefde methoden. Het is beter om in dit geval de methode van Dillman aan te wenden. Non-respons is niet toevallig. Uit ander onderzoek blijkt dat kenmerken die rechtstreeks met het onderzoek samenhangen, belangrijke verklaringen zijn voor het al dan niet deelnemen aan een onderzoek. Daarom is het in eerste instantie noodzakelijk om die non-respons zo laag mogelijk te houden.

Hier stelt zich een bijzonder probleem. De non-responsreductie en de controle op de kwaliteit van de data is niet gelijk over de verschillende netten. In het basisverslag staat dat de non-responsreductie fundamenteel verschilt tussen de netten. Het komt erop neer dat externe databronnen voor sommige scholen van het gesubsidieerde en het officieel gesubsidieerde onderwijs gebruikt worden, terwijl dat niet op dezelfde wijze gebeurt voor het vrij gesubsidieerde onderwijs. Dat betekent dat er voor die groepen andere meetfouten gemaakt worden in vergelijking met het vrije gesubsidieerde onderwijs.

Aangezien non-respons normaal gezien systematisch samenhangt met achtergrondkenmerken, zou dat tot systematische vertekeningen kunnen leiden als we de onderwijsnetten met elkaar vergelijken. Een goede opvolging van de respons en een non-responsanalyse op basis van zoveel mogelijk relevante kenmerken die voor de populatie gekend zijn, hadden die onduidelijkheid zeker kunnen wegnemen. Dat gebeurt helaas ook niet in de toelichting van augustus 2001. We weten dus niet of het effect groot dan wel klein is en dat bepaalt uiteindelijk het resultaat.

Tevens merk ik op dat er geen significantietoetsen vermeld worden bij de non-responsanalyse. Zo wordt het verschil in gemiddeld aantal leerlingen per school in het gewoon onderwijs van 346 in Vlaanderen met 396 in de steekproef als "licht hoger" omschreven. Dat is zeer vaag. De enige relevante vraag is of dat verschil statistisch significant

is. Hetzelfde geldt voor de werkwijze in de toelichting.

Het bekijken van de kwaliteit van de respons is dus ruim onvoldoende. Het zou normaal zijn om voor alle segmentatiekenmerken na te gaan of de steekproef een getrouwe weergave is voor Vlaanderen. In het basisrapport vinden we alleen vrij vage besluiten zonder kwantitatieve ondersteuning, tenzij voor de verdeling over de onderwijsniveaus/jaren. Dat is toch zeer vreemd aangezien daarvoor een hele lijst kenmerken als relevant aangegeven worden en zeker de kruistabel niveau/jaren bij net.

Na een vraag van het kabinet van de minister krijgen we in de toelichting een zeer partiële analyse. In de toelichting van augustus 2001 wordt een poging ondernomen, maar dan alleen voor de basisscholen van het vrije gesubsidieerde onderwijs, op enkele uitzonderingen na. Dat is toch vreemd. Waarom gebeurt die analyse niet voor de volledige steekproef? Als de segmentatiekenmerken gecontroleerd werden bij het trekken van de steekproef, dan moet men daar toch populatiegegevens over hebben? Tevens moet opgemerkt worden dat dit niet gebeurt volgens de geijkte procedure, namelijk dat dit moet gebeuren voor de combinatie van kenmerken en niet voor elk kenmerk afzonderlijk.

Wat is nu de gerealiseerde steekproef? In het verslag wordt gewag gemaakt van twee cijfers: 230 cases en 354 scholen. In het rapport kunnen we lezen dat het verschil tussen beide erin bestaat dat sommige aangeschreven scholen blijkbaar in een samenwerkingsverband zitten en dat de formulieren door meerdere scholen samen ingevuld werden. Het probleem zou zich vooral voordoen bij het niet-vrij gesubsidieerde onderwijs.

Dat plaatst ons voor een aanzienlijk probleem. Eigenlijk beschikken we slechts over 230 onafhankelijke waarnemingen. Statistische veralgemening kan alleen op basis van onafhankelijke waarnemingen. Eigenlijk moeten de berekeningen dus gemaakt worden voor 230 teruggestuurde en bruikbare enquêtes. De auteurs doen dat wel in de bijlage van het rapport, maar niet in het deel van het rapport dat we konden inkijken.

Uiteraard is alleen de werkwijze in de bijlage waar de gemiddelden berekend worden de juiste, althans met betrekking tot dit aspect, en dat doet geen afbreuk aan de hoger gemaakte opmerkingen over statistische veralgemeningen.

Non-respons doet zich – net als respons – voor in de vorm van twee basistypes: eenheden-non-

respons (als de eenheid volledig ontbreekt) en item-non-respons (als bij een eenheid die wel antwoordde, toch antwoorden op de vragenlijst ontbreken). Tot nu toe hadden we het uitsluitend over item-non-respons. In bijlage 6.3 zijn de cijfers voor item-non-respons soms erg hoog. Zo komt in de bijlage een kolom voor die als naam draagt : aantal cases die deze betreffende rubriek en post hebben ingevuld. In die kolom staan getallen tussen 1 en 228 (voor de 230 cases) en daar zijn veel lage cijfers bij. Indien het hier effectief om item-non-respons gaat, zijn vele berekeningen onmogelijk, tenzij men vaak onmogelijke imputatietechnieken toepast. Toch worden die berekeningen gemaakt.

De benoeming van de genoemde kolom als een geval van item-non-respons staat dan weer in schril contrast met de uiteenzetting die men in het rapport op de pagina's 30 tot 32 aantreft. Daarin wordt gesproken over lovenswaardige initiatieven voor de reductie van item-non-respons, waaruit we moeten besluiten dat het om nulcellen gaat en helemaal niet om non-respons.

Duidelijke rapportering moet, door een zorgvuldig onderscheid tussen nul en non-respons, een dergelijke dubbelzinnigheid vermijden. Bovendien worden in de voorliggende studie ook nog eens gemiddelden berekend voor cellen met minder dan 20 antwoorden, wat gewoonweg niet kan.

Het gebeurt niet zelden dat men poogt om voor cruciale schattingen van populatieparameters de betrouwbaarheidsintervallen te rapporteren. Ook in de toelichting bij dit rapport is dit het geval, ter ondersteuning van de these dat de onderzoeksgegevens, althans voor het basisonderwijs van het VGO, betrouwbaar zijn.

Maar dat is een vreemde redenering. Het betrouwbaarheidsinterval wordt immers mee bepaald door een vooropgestelde kans op vergissing. In het geval van dit onderzoek : 10 procent (5 procent aan elke kant). Men leest dan een ongelooflijke zin als "voor de basisscholen van het VGO hebben we berekend wat de kans is dat het inkomensgemiddelde voor de vrije basisscholen in Vlaanderen zich binnen een bepaalde marge rond het steekproefgemiddelde bevindt".

Dat kan men helemaal niet met de berekening van betrouwbaarheidsintervallen : die vertellen ons alleen dat met een vooropgestelde kans op vergissing van 10 procent, het werkelijke gemiddelde van de populatie ergens tussen twee grenswaarden ligt. Eruit afleiden dat het onderzoek betrouwbaar zou zijn, is een kringredenering.

De basisvoorwaarde voor het berekenen van betrouwbaarheidsintervallen, namelijk het gebruik van een toevalssteekproef met maximale controle over systematische vertekening in de respons, en de mogelijke correctie hiervoor, is niet vervuld. Ten tweede brengen betrouwbaarheidsintervallen dus alleen toevallige fouten in rekening : zij zeggen niets over mogelijke systematische fouten.

Het hele non-responsverhaal van daarnet kan dus vanzelf al niet benaderd worden met die intervallen. Die kunnen niet aan het licht brengen dat op dat vlak systematische fouten gebeuren. Betrouwbare onderzoeksresultaten zijn een optelling van controle voor toevallige fouten én controle voor systematische vertekeningen.

De hamvraag is nu wat het effect is van de genoemde methodologische gebreken op de inhoudelijke resultaten. Zij kan alleen beantwoord worden aan de hand van uitvoerig empirisch-wetenschappelijk onderzoek. Wat wel zeker is, is dat het voorliggende rapport niet gebaseerd is op voldoende zorgvuldig gevoerd onderzoek, volgens internationaal aanvaarde wetenschappelijke regels en methodologische procedures, om te kunnen spreken van onbetwistbare resultaten. Dat is jammer, want de onderzoekers hebben zeer veel moeite gedaan om gegevens te verzamelen.

7. Vragen van de commissieleden en repliek van de sprekers

De heer Wouter Van den Berghe : De voorzitter heeft me gevraagd kort te zijn in mijn repliek ; ik wil ook vermijden om een te technisch antwoord te geven of om een wellesnietes-spelletje te beginnen.

Vooraf wens ik te onderstrepen dat we verrast zijn dat we niet op de hoogte waren van de demarche van het kabinet-Onderwijs om twee professoren aan te stellen die zich moesten uitspreken over ons onderzoek. Deze professoren hebben nooit contact met ons opgenomen over de gebruikte methodologie ; blijkbaar hebben ze zich volledig op ons rapport gebaseerd, dat echter niet bestemd was voor statistici. Ik wil daartegen formeel protesteren. Als we het rapport van de professoren vooraf hadden kunnen inzien hadden we bepaalde elementen kunnen weerleggen. We zijn bereid om als dat nodig is later op de bemerkingen van de professoren te reageren.

De essentie van de bemerkingen van de vorige spreker heeft betrekking op de methodologie van een deel van ons onderzoek : die zou niet volledig wetenschappelijk verantwoord zijn. De spreker

heeft echter nooit beweerd dat de cijfers die naar voren kwamen uit ons onderzoek niet correct zijn. Behalve waar we in ons rapport zelf gewezen hebben op het benaderende karakter van de cijfers, zijn de cijfers op enkele honderden franken na volledig correct. Dit wordt bijvoorbeeld aangetoond voor wat betreft het vrij basisonderwijs op basis van een vergelijking met gegevens die elders beschikbaar waren.

Het voorbeeld van het vak zedenleer illustreert goed onze werkwijze : de ideale werkwijze zou erin bestaan om in een honderdtal scholen de organisatie terzake door te lichten en al de directe en indirecte kosten te berekenen. Dat alleen al zou enkele miljoenen hebben gekost. We hebben daarom uitdrukkelijk aangegeven dat we een schatting hebben gemaakt op basis van de beschikbare gegevens. We hebben elementen aangereikt en het is aan u om daarover te oordelen.

Voor wat betreft de klassen : als men met alle kenmerken rekening wil houden, dan zou men drie-maal zoveel scholen nodig hebben als er bestaan in Vlaanderen om alle gegevens te kunnen verzamelen. In onze keuze hebben we met verschillende elementen rekening gehouden : we hebben gestreefd naar een zo groot mogelijke geografisch spreiding ; we hebben ervoor gezorgd dat er voldoende cases aanwezig waren per net en per onderwijsniveau en dat er voldoende grote en kleine scholen in het onderzoek betrokken werden. In ons rapport hebben we bewust gepoogd om statistische terminologie te vermijden.

Bij wijze van voorbeeld ga ik nog in op één van de vermelde kritieken : waarom clusteren ? We hebben gekozen voor een selectie ad random van scholen binnen gemeenten omdat we ervan uitgingen dat het nuttig zou kunnen zijn om binnen eenzelfde gemeente verschillende scholen met elkaar te confronteren : het zou bijvoorbeeld interessant zijn om vast te stellen dat binnen eenzelfde gemeente één basisschool bepaalde sociale voordelen krijgt van de gemeente en de twee andere basisscholen niet.

De voorzitter : Het is niet de bedoeling om een debat uit te lokken tussen onderzoeksbureau en professoren. De parlementsleden krijgen nu de tijd om vragen te stellen.

De heer Luc Martens : Ik zal niet ingaan op de technische discussie ; daarvoor ontbreekt me de deskundigheid. De studie is niet verrassend. De trends waren al veel langer bekend.

Ik stel vast dat de wetenschappelijke oordelen van mekaar verschillen en mekaar zelfs volledig tegenspreken. Dat het adviesbureau hier vandaag verneemt dat het kabinet achter zijn rug om een consult heeft gevraagd, bevestigt mijn vermoeden dat het kabinet het onderzoek in diskrediet heeft willen brengen. Via zijn vertegenwoordiging in de Begeleidingscommissie moest het kabinet dit onderzoek van bij het begin opvolgen en niet pas vanaf juli kritische vragen beginnen stellen. Ik wil er trouwens op wijzen dat een aanvaarding van de studie door de minister impliceert dat deze studie als voldoende degelijk wordt beschouwd om als basis te dienen voor de verdere parlementaire discussie.

In het rapport vinden we een aantal premissen terug die een politieke optie inhouden. Ik denk dan aan de uitspraken dat de oplossingen moeten worden gevonden binnen de bestaande budgetten, dat het secundair onderwijs middelen moet overdragen naar het basisonderwijs en dat de middelen voor het officieel gesubsidieerd onderwijs moeten worden afgeroomd. Op welke basis worden deze uitspraken gedaan ?

Het rapport formuleert een aantal conclusies en aanbevelingen. Wat is de respectieve inbreng daarin van het bureau, de Begeleidingscommissie en het kabinet ?

De grote conclusie achteraan het rapport vinden we terug onder de titel "netvervaging en ontzuiling". Er zou meer moeten worden samengewerkt. Vanwaar komt ineens die conclusie ? We vinden daar in het rapport niets over terug. Verbleken de andere aanbevelingen daarbij ? Kan de heer Monard mij vertellen wat die samenwerking concreet moet inhouden ? Wat zou de budgettaire winst van deze samenwerking zijn ? Gaat het louter om een voortzetting van de reeds bestaande netonafhankelijke samenwerking op het terrein ?

In het rapport wordt ook met een beschuldigende vinger gewezen naar het officieel gesubsidieerd onderwijs. Het vrij gesubsidieerd onderwijs zou op twee fronten verliezen : het wordt gediscrimineerd in vergelijking met het gemeenschapsonderwijs en krijgt dan nog eens minder middelen dan het officieel gesubsidieerd onderwijs. We moeten er ons echter voor hoeden verschillende discussie te vermengen. Er is het kerntakendebat over de rol van de Vlaamse overheid, en als we dat hebben beëindigd, kunnen we pas onderzoeken wat de rol van de gemeentes is. Het is inderdaad een gevaarlijke situatie : de gemeente moet enerzijds haar eigen

onderwijs promoten en anderzijds als regisseur optreden voor de andere onderwijsvormen.

De heer Wouter Van den Berghe : Wij hebben inderdaad de vrijheid genomen een aantal aanbevelingen te formuleren, maar deze zijn goed te scheiden van de feitenverzameling en de conclusies. Wij hebben dit gedaan omdat we daar de intellectuele noodzaak toe voelden.

We zijn nagegaan wat de concrete gevolgen in de praktijk zouden zijn bij een gelijkblijvend budget, als we rekening hielden met al onze bevindingen. Natuurlijk hadden we ook de oefening kunnen maken wat er zou gebeuren indien er veel meer financiële middelen bij kwamen.

Ons uitgangspunt was daarbij altijd gelijkheid voor iedereen. Daarom ook onze opmerking aan het adres van het officieel gesubsidieerd onderwijs : de bedragen die zij meer ontvangen, zijn significant. Dit levert op papier een grote ongelijkheid op, wat nog niet onmiddellijk een praktische ongelijkheid oplevert. Er werd immers op geen enkele manier onderzocht hoe de middelen worden aangewend, we zijn ervan uitgegaan dat alle middelen even goed worden besteed. Wij hebben geen relatie gelegd tussen beschikbare middelen en kwaliteit (dit was ook niet de bedoeling). In een land als Frankrijk zijn er bijvoorbeeld wel overheidsstatistieken die een koppeling maken tussen de te verwachten kwaliteit (op basis van input-kenmerken) en de resultaten. Een dergelijke situatie is natuurlijk een betere uitgangspositie voor de toekenning van middelen.

De structuur en de inhoud van het rapport hebben wij volledig zelfstandig bepaald, al heeft de Begeleidingscommissie ons de nodige feedback gegeven bij onvolkomenheden en onnauwkeurigheden.

Inzake de netvervaging en ontzuiling hebben we ons gebaseerd op de inhoud van het regeerakkoord. Wij zijn en blijven natuurlijk consultants en adviseurs, die erop gericht zijn een pragmatisch advies te geven. Het is evident dat op het vlak van samenwerking, de realiteit belangrijk is. Gebouwen zullen niet worden afgebroken, maar een bereidheid tot samenwerking zou heel wat kunnen bewerkstelligen. De budgettaire implicaties van meer structurele samenwerking zouden zich op korte termijn trouwens vooral situeren op het vlak van de omkaderingsmiddelen, en niet op het gebied van de werkingsmiddelen. Drie procent minder omkaderingsmiddelen levert onmiddellijk 15 procent meer werkingsmiddelen op. Stel dat er in een gemeente vier scholen zijn, waarvan er één haar

gebouw verkoopt. De scholen zouden lokalen en studierichtingen kunnen delen, wat ervoor zou zorgen dat de versnipperde middelen efficiënter worden aangewend.

De heer Luc Martens : U vertelt nonsens.

De heer Georges Monard : Het rapport is op geen enkel punt bijgestuurd op vraag van het kabinet. Minister Vanderpoorten heeft kennis genomen van het rapport van 11 juli en aan dat rapport is geen jota meer gewijzigd. Minister Vanderpoorten wou evenmin dat haar kabinet vertegenwoordigd was in de Begeleidingscommissie.

De aanbevelingen zijn de verantwoordelijkheid van het studiebureau, zij het dat er feedback was van de Begeleidingscommissie. Dat stond trouwens in onze opdracht. We hebben daarbij steeds geprobeerd ons in te leven in de verwachtingen van regering en parlement over deze studie. Zo hebben wij duidelijk gemaakt dat de problemen niet opgelost kunnen worden door telkens één miljard frank extra te vragen. Daaraan kan de overheid niet voldoen. Ik kan voorbeelden geven van rapporten die in het verleden omwille van die reden niet ernstig genomen werden door parlement en regering. Zowel de Begeleidingscommissie als het studiebureau wilden creatieve oplossingen.

Zo hadden we de prijs van de duurste internaten kunnen veralgemenen waardoor één miljard frank extra had volstaan om het probleem op te lossen. In de Begeleidingscommissie hebben we ons afgevraagd of het Parlement daartoe bereid zou zijn. Daarom hebben we gevraagd eens na te gaan welk deel van de internaatskosten – zelfs van bemiddelde ouders – de gemeenschap op zich moet nemen. De daaruit voortvloeiende politieke discussie kan zich eventueel laven aan onze overwegingen. Dat was onze beweegreden.

Er is een relatie tussen werkingskosten en de schaal van een school. Het is niet aan ons om te beslissen dat alles binnen het huidige budget moet gebeuren. Dat moet men hier beslissen. Uit Europese vergelijkingen blijkt dat wij qua werkingsmiddelen relatief goedkoop werken. Ik zeg niet dat de werkingsmiddelen niet mogen verhogen, maar we kunnen niet alles oplossen door de middelen te verhogen. Daarom heeft men geprobeerd verschillende oplossingen voor te stellen.

Wij hebben dus op alle aanbevelingen gereageerd en de minister geregeld geïnformeerd over de stand van zaken, maar geen inhoudelijke opdrachten gekregen.

De heer Gilbert Van Baelen : Ik ben blij dat de antwoorden opnieuw voor sereniteit zorgen. Ik vraag me af in welke mate de heer Martens – ik veralgemeen uitdrukkelijk niet tot de hele CD&V – bereid is dit debat op een serene manier te voeren. Ik ga niet in op de sociologische kritiek. Maar mocht men daar niet naar gevraagd hebben, dan hadden we vandaag gewoon vragen gesteld over de beperkte respons. Zonder meer. Ik betreur dat het studie bureau niet op de hoogte was. Bovendien heeft minister Vanderpoorten de studie aanvaard. Ik stel voor opnieuw in een serene sfeer te werken, anders bestaat het gevaar dat dit debat niet langer in het Parlement gevoerd zal worden.

Heeft het studie bureau grote verschillen gemerkt tussen scholen uit hetzelfde net en van hetzelfde niveau ? Zijn die eventuele verschillen verwaarloosbaar of komen ze bovenop het geschetste probleem ?

Welke aanbevelingen zijn prioritair ? Merkte u bepaalde tendensen in de respons ? Waren die eventuele tendensen afhankelijk van net of niveau ?

De heer Wouter Van den Berghe : Door de manier van voorstellen kan men inderdaad de indruk hebben dat alle scholen binnen een bepaald net vergelijkbaar zijn. Dat is zeker niet het geval. De standaardafwijkingen zijn vaak groot ook al zijn ze in bepaalde gevallen het gevolg van een beslissing van de onderwijsinstelling zelf. De staat van de infrastructuur, het soort infrastructuur, de manier van lenen, enzovoort, zorgen volgens mij voor de grootste verschillen en niet alleen inzake werkingskosten. Vooral in het basisonderwijs speelt dat een grote rol. Voorts speelt het percentage doelgroep leerlingen ook een belangrijke rol. Dat staat dus los van de eventuele herverdeling van de middelen.

De aanbevelingen staan niet allemaal op hetzelfde niveau. We formuleren er bij elk thema en aan het einde van de studie. Vragen naar bijkomende investeringsmiddelen kan men niet vergelijken met vragen naar een duidelijker definitie van het begrip school.

De aanbevelingen aan het einde van de studie zijn voor ons niet de enige en we willen ze niet categoriseren. Hadden wij bijvoorbeeld niets gezegd over de herdefiniëring van het begrip school, dan was het wellicht niet aan bod gekomen. Maar discussiëren over investeringsoptimalisering heeft geen zin als we geen rekening houden met de omvang van de scholen. Wat uiteindelijk prioritair is, hangt af van de richting die men wil uitgaan.

De heer Lucien Suykens : Gaat professor Billiet akkoord met de scherpe kritiek van zijn collega ?

In het rapport lees ik dat bijkomende middelen vooral zinvol zijn als de huidige middelen efficiënt en effectief worden aangewend. Hebt u vastgesteld dat overheidsmiddelen niet effectief worden gebruikt ? Zo ja, waar ?

Ik lees dat hogere middelen niet noodzakelijk leiden tot kwaliteitsverschillen. Ik ga daarmee akkoord maar heeft het studie bureau een kwaliteitsonderzoek uitgevoerd ? Was dat de opdracht ? Indien dat onderzoek niet werd uitgevoerd, waarop baseert men zich dan ?

Ik merk scherpe kanttekeningen bij de bijkomende middelen van het officieel gesubsidieerde onderwijs. Daartoe werden begrotingen en rekeningen van steden, gemeenten en provincies bestudeerd. Waarom is dat niet gebeurd in het vrij onderwijs ? Men werkt daar toch ook met onderwijs- of patrimonium-VZW's ? Ik stel bijvoorbeeld vast dat het leerlingenvervoer in het vrij onderwijs geen inkomsten genereert. Ik kan me dat niet voorstellen.

Professor Jaak Billiet : In mijn oorspronkelijke tekst staan dezelfde opmerkingen. Het grote verschil is dat ik enkel kennis genomen heb van de toelichting bij het rapport over kwantificering van juni en augustus 2001 en dus ken ik de volledige achtergrond niet. De methodologie voor sociaal wetenschappelijk onderzoek is specifiek. Voor dergelijk onderzoek zou deze methodologie toch gehanteerd moeten worden. Vanuit deze methodologie blijkt dat mijn collega Waeghe punt voor punt gelijk heeft. Het is bijvoorbeeld niet omdat bij controle door het onderzoeksbureau elk kenmerk apart klopt dat ook de conclusies of de combinatie van de kenmerken juist zijn. Veel studies zijn univariabel juist maar de combinatie van de verschillende variabelen blijkt niet meer te kloppen.

Het grote verschil tussen onze benaderingen is dat ik meer gewicht hecht aan de zuiverheid op niet statistisch gebied. Maar indien de regels van de statistiek gevolgd zouden zijn, was er minder discussie geweest. Ik denk dat de grote lijnen van het rapport wel correct zijn.

Wat betreft de brief van professor Hartog, wil ik erop wijzen dat ik niet betrokken ben bij dit onderzoek. Men heeft mij enkel gevraagd om de methodologische nota te beoordelen. Professor Hartog heeft als betrokkene een volledig overzicht. Indien ik een volledig overzicht had, onder meer van de conclusies, en de mondelinge toelichting vroeger

gehoord had, was mijn oordeel wellicht genuanceerder geweest.

Professor Hans Waeghe : Ik heb enkel het onderdeel 1.3 gekregen zonder verdere informatie. Ik wist niet waarover het onderzoek zou handelen en kende de draagwijdte evenmin. Ik ben hier trouwens niet financieel voor vergoed. Ik doe dit omdat kwaliteit van onderzoek belangrijk is. Ik heb mij gestoord aan de kwaliteit van dit onderzoek, vooral omdat een en ander beter kon zonder dat er meer geld nodig was.

Ik vind dat afwijkingen binnen een redelijk percentage moeten blijven, zeker als het de bedoeling is objectiveerbare verschillen vast te stellen. De methodologie moet voldoende strak gehanteerd worden zodat men tot onbetwistbare resultaten kan komen. Professor Hartog kent de achtergrond beter, maar ik ben bereid hem mijn nota voor te leggen.

Mevrouw Isabelle Cortens : Er zijn inderdaad extra inspanningen geleverd voor de OGO-scholen onder meer door in samenwerking met stadsontvangers het verband na te gaan tussen de bevroegde post en de rubriek enerzijds en de economische codes, terug te vinden op de rekeningen van de gemeente- en provinciebesturen anderzijds. Op basis daarvan is er een nota gemaakt onder meer ter ondersteuning van de scholen van het OGO.

In het kader van een verificatie hebben we ook nagegaan welke extra inspanningen we konden doen om de kwaliteit van de bevraging en de bevindingen in het vrij onderwijs te vrijwaren en te verbeteren.

We hebben niet alleen de AL-1-formulieren van de respondentscholen onderzocht, maar ook een bijkomende bevraging gedaan van de inrichtende machten van het vrij gesubsidieerd onderwijs.

Uiteindelijk hebben we van een vijftigtal inrichtende machten financiële en kwantitatieve informatie gekregen over budgetten, personeel, infrastructuur, uitrusting en vervoer georganiseerd voor de scholen door de inrichtende machten. Door deze extra bevraging konden we voor de betrokken scholen nagaan of de gegevens klopten en analyseren hoeveel de inrichtende machten bijkomend aan hun scholen besteden. Deze analyse hebben we opgenomen in de thematische besprekingen.

De heer Wouter Van den Berghe : De opmerkingen over effectiviteit en efficiëntie in het rapport gingen uit van het algemene managementsprincipe,

dat bij het voorzien in bijkomende middelen best eerst gekeken wordt of de fundamenteën in orde zijn. We hebben geen enkele indicatie gekregen dat middelen, toegekend door de Vlaamse overheid of steden en gemeenten aan scholen afgewend zouden worden. We hebben dat aspect ook niet onderzocht. We hebben wel heel wat indicaties dat de efficiëntie niet altijd optimaal is. We hebben dat niet vermeld, omdat het onderzoek dat niet behandelde.

Het is bijvoorbeeld algemeen bekend dat de administratie in OGO loodzwaar is. Dergelijke moeilijkheden kunnen enkel opgeheven worden door een wijziging van de gemeente- en provinciewet. Het is bijna een dogma dat bepaalde organisaties efficiënter werken dan andere. Het is aan de overheid om ervoor te zorgen dat er stimuli zijn om de efficiëntie te bevorderen. Dat was de draagwijdte van de uitspraken over efficiëntie in de studie.

Internationale studies bewijzen dat er geen lineair verband is tussen de middelen en de resultaten. Uit een studie van zowat tien jaar geleden bleek bijvoorbeeld dat, hoewel de kost van de universiteiten dubbel zo groot is in Frankrijk, Zuid-Koreaanse universiteiten ongeveer evenveel gediplomeerden van gelijkwaardige kwaliteit afleveren. In Duitsland blijken de investeringen van de industrie in beroepsonderwijs een kwaliteits- en efficiëntieverhogend effect hebben. Er zijn dus allerhande indicaties en studies waaruit blijkt dat men niet noodzakelijk meer middelen moet hebben om de kwaliteit te verhogen.

Voor het leerlingenvervoer wil ik verwijzen naar bladzijde 332 tabel 4.12.1 over de bestedingen per net voor collectief en individueel vervoer in het gewoon onderwijs. Anderzijds staat in tabel 4.12.6 op bladzijde 339 dat het VGO voor leerlingenvervoer geen inkomsten heeft. Dat handelt echter over de publieke middelen verstrekt door het departement Onderwijs. Het gaat enkel over het zonaal vervoer in het gewoon onderwijs. De scholen kunnen dat niet rapporteren omdat het departement Onderwijs de contracten afsluit met de busdiensten. Er zijn wel inkomsten voor vervoer, rechtstreeks betaald door de ouders.

Het gaat gemiddeld over een paar honderd frank per leerling in het vrij onderwijs. Dat is een typisch voorbeeld van een onderrapportering in de enquêteresultaten, die ook op andere plaatsen in het rapport voorkomt. Scholen zien deze bedragen niet. We hebben er wel rekening mee gehouden voor de conclusies en de themabespreking. Het staat trouwens duidelijk vermeld onder de tabel.

De heer Kris Van Dijck : Vooreerst dank ik iedereen achter de tafel voor zijn constructieve bijdrage bij de totstandkoming van dit belangrijke document.

Ik heb nog een aantal vragen voor de heer Van den Berghe over de problematiek van gebouwen en infrastructuur. Dat dit een groot probleem is, is alomgeweten, en dat was ook het geval voordat deze studie bekend was. De heer Van den Berghe wijst op verschillen tussen de eigenaars. Ik refereer hier ook aan een vraag die de voorzitter vorige week in deze commissie gesteld heeft. Ook in het vrij gesubsidieerd onderwijs is het niet steeds duidelijk wie de eigenaar is.

Het probleem – als ik het zo mag noemen – van de grote bijdrage van de inrichtende machten in het gesubsidieerd onderwijs is daaraan verbonden. In het hoofdstuk Infrastructuur staat dat gemeenten en provincies vaak niet wachten op de grote achterstand in DIGO en zelf hun verantwoordelijkheid opnemen. Hoe groot is het aandeel van de infrastructuur dat door gemeenten en provincies betaald wordt en dat ook in aanmerking zou komen voor DIGO ? Misschien geeft dat een vertekend beeld. Als DIGO up to date zou werken, zou het aandeel van de gemeenten en van de provincies misschien wat lager zijn.

In de commissie werd aangegeven dat er blijkbaar soms niet correct gewerkt wordt waar het sociale voordelen betreft. Dat kan verschillen van de ene school tot de andere ? Wordt dat steeds gerubriceerd per school of wordt dat op het conto van het gemeentelijk onderwijs geschreven ?

Ik heb de beleidsnota van de minister voor de periode 2000-2004 erbij genomen. Daarin staat dat er reeds een definitiestudie werd gemaakt van de objectiveerbare verschillen. De kwantificering van de objectieve verschillen moet dan een antwoord geven op de vraag wat het kost om elke leerling kwaliteit aan te bieden en om daarnaast pluralisme en vrije keuze te waarborgen in het onderwijs.

Ik druk mijn waardering uit voor deze studie. Ik merk in het bijzonder de aandacht voor het kwantificeren van de verschillen. Biedt de studie ook een antwoord op de vraag wat kwaliteitsvol onderwijs zou kosten ongeacht de verhouding 100, 77 of andere ?

De heer Wouter Van den Berghe : Soms is het wat negatief geformuleerd, maar de gemeenten en de provincies nemen hun verantwoordelijkheid op tegenover het resterende gedeelte van DIGO. Op pa-

gina 251 staat dat wat men de bijzondere middelen noemt, neerkomt op een bedrag van 7.300 frank.

Dat begrip kan men wellicht classificeren als investeringen, hoewel er onder werkingsmiddelen wellicht ook investeringsgerelateerde middelen zitten, zoals huur. Het gedeelte dat niet door DIGO gefinancierd wordt, is 2.050 frank. Daar doet men uit die begrotingspost dus nog 5.000 frank bovenop. Deze cijfers betreffen het jaar 1999. Als men een analyse had gedaan over een periode van tien jaar, dan had men allicht verschuivingen kunnen vaststellen. Dat geld komt niet zomaar uit de kas, de gemeenten en de provincies gaan daarvoor ook leningen aan. Tot zover het antwoord op de eerste vraag.

Inzake de sociale voordelen wil ik benadrukken dat er heel wat gemeenten zijn die dat toepassen volgens de regels van de kunst : de sociale voordelen worden geboekt. Voor de stad Antwerpen is dat bedrag van de grootte-orde van 10, 20 miljoen frank. We hebben niet kunnen checken of alle scholen op dezelfde wijze van die sociale voordelen kunnen genieten. Er zijn ook gemeenten zonder eigen onderwijs die toch een onderwijsbegroting hebben.

De bedragen op de onderwijsbegroting van steden, gemeenten en provincies kennen we in ons rapport gemakshalve alleen toe aan de OGO-scholen, hoewel er ook een klein gedeelte naar de andere scholen gaat. We hebben dat trouwens vermeld in het rapport. Wat men in de onderwijsbegroting van provincies en gemeenten vindt aan sociale voordelen, is overigens een klein bedrag. Soms gaat het om minder dan één procent van het geheel. Anderzijds zijn er ook een aantal dingen die niet onder de onderwijsbegroting vallen en die ook ten goede komen aan het gemeentelijk onderwijs, onder meer de technische dienst. De twee posten compenseren elkaar. Ik denk daarom dat het goed verdedigbaar is om het totale bedrag, waarvan een klein pakket aan sociale voordelen, aan de OGO-scholen toe te wijzen.

Wat is kwaliteitsvol onderwijs ? Ik dacht dat het laatste hoofdstuk voldoende genuanceerd was. Men kan niet zeggen dat er in Vlaanderen onvoldoende middelen zijn om kwaliteitsvol onderwijs te leveren. Men kan evenmin beweren dat het onderwijs gemiddeld niet kwaliteitsvol is. Internationale vergelijkingen tonen aan dat we redenen hebben om fier te zijn op het Vlaamse onderwijs. Er kan natuurlijk nog geoptimaliseerd worden.

Uit internationale vergelijkingen blijkt ook dat de verhouding tussen middelen voor werking, investeringen en omkadering niet zo gunstig ligt voor werking en investeringen. Dat is ook een debat over de omvang van de nodige omkadering. Dat heeft ook te maken met het principe van de vrije keuze, dat onder meer tot gevolg heeft dat er in veel streken relatief veel scholen en relatief kleine klassen zijn. Zolang dat principe gevrijwaard blijft, kan men daar niet buiten.

Over het algemeen doen we de uitspraak dat er wel voldoende middelen zijn. We hebben niet kunnen berekenen wat het zou moeten kosten om kwaliteitsvol onderwijs te leveren. Daarvoor zou het parlement eerst akkoord moeten zijn over de parameters om kwaliteit te meten. Men zou kunnen stellen dat 80 procent van de kinderen de eindtermen van het lager onderwijs moet halen. Is dat dan kwaliteit of niet? In dat geval zou men bijvoorbeeld kunnen stellen dat indien slechts 70 procent van de kinderen de eindtermen tijdig haalt, dat het dan bedoeling moet zijn om dat over een periode van tien jaar op te trekken naar 80 procent. Men zou dan kunnen bepalen hoeveel dat mag gaan kosten.

In Engeland heeft men enkele jaren geleden in het beroepsonderwijs met de NVQ's (National Vocational Qualifications) een poging gedaan om normen te stellen. Het was de bedoeling dat een bepaald percentage van de leerlingengroep die normen zou behalen en dat werd dan omschreven als kwaliteit. Men zou, in dezelfde logica, ook bijvoorbeeld kunnen stellen dat 80 procent van de leerlingen in het ASO moet slagen in het hoger onderwijs. Ik denk evenwel dat het hier gaat om een ander debat.

De heer Julien Librecht : Bij het lezen van het rapport had ik drie concrete informatieve vragen. Twee van die drie vragen werden hier al op een zeer wetenschappelijke manier behandeld, namelijk mijn vraag over de relatief lage respons en die over de sterke verschillen van de bijkomende middelen.

Ik zal me dus beperken tot mijn laatste vraag, een informatieve vraag over VZW's. Ik lees in de begeleiding van het rapport dat er geen inzicht gevraagd werd in VZW-rekeningen. Men ging ervan uit dat een systematisch nazicht van deze rekeningen weinig nieuwe en relevante informatie zou opleveren. Is dat wel zo? Op welke methodologische basis steunt deze hypothese?

De heer Wouter Van den Berghe : Er zijn verschillende soorten VZW's. In het vrij basisonderwijs komt in meer dan 50 procent van de gevallen een VZW overeen met één school. De schoolrekening bevat trouwens meestal meer informatie dan die van de VZW. Een VZW-rekening moet namelijk niet veel informatie bevatten, al kan dat in de toekomst veranderen.

Een tweede mogelijkheid is dat een VZW, van een congregatie bijvoorbeeld of van het bisdom, een of meer scholen betreft. Een rekening van een dergelijke VZW bevat ook andere dingen en is daardoor vrij duister. Dat was althans het geval bij de rekeningen van dergelijke VZW's die we hebben kunnen inzien, zij het niet in het kader van dit onderzoek.

De fundamentele vraag is evenwel wat door eventuele neven-VZW's ter harte genomen wordt namens de school. Iedereen denkt daarbij aan de grote onderwijs-VZW's in het vrij onderwijs, zoals de Zusters van Vorselaar of de Broeders van Liefde. Wij hebben geprobeerd dat op te vangen door de VZW's aan te schrijven met de vraag wat ze de laatste jaren aan hun scholen besteed hebben. Sommige VZW's hebben tien miljoen frank in hun scholen geïnvesteerd en andere helemaal niets. Gemiddeld kwam dat neer op een bedrag van 1.000 tot 2.000 frank per leerling. Daarnaast werd er ook onbezoldigd personeel ter beschikking gesteld, vooral in de internaten. Men zou nog verder kunnen gaan en in de rekeningen van de congregaties het onderdeel van de scholen afzonderen. Dan zou men niet zozeer de rekeningen zelf moeten bekijken, maar wel wat effectief ter beschikking staat. Is de erfpacht voor de gebouwen een redelijke prijs of gaat het om een verkapte subsidie? Als er meer middelen waren geweest voor deze studie, dus geen 12 miljoen, maar 30 of 40 miljoen frank, dan hadden we dat nog nauwkeuriger kunnen onderzoeken. Het valt te betwijfelen of dit andere cijfers zou opleveren.

De oudercomités en de vriendenkringen vormen een complex onderwerp dat ook niet onderzocht werd. In sommige scholen is dat fenomeen onbestaande terwijl het elders een significant verschil uitmaakt.

De inkomsten van schoolfeesten worden relatief goed gerapporteerd in het vrij onderwijs, maar dat is niet het geval in de officiële netten. De scholen uit gemeenten en de provincies mogen in principe deze inkomsten zelfs niet houden. Het invullen van deze bedragen op een enquêteformulier zou betekenen dat men de wet overtreedt. Dat is een pro-

bleem waarvan we erkennen dat het niet goed afgerond is. We hadden evenwel geen aanwijzingen dat het over gigantische bedragen zou gaan.

De heer Dirk De Cock : Ik heb een drietal vragen. De heer Van Baelen heeft gezegd dat de minister de studie aanvaard heeft en dat ze met de conclusies rekening zal houden.

De heer Hartog schreef ons dat hij vandaag niet aanwezig kon zijn. Gezien het belang van de discussie en de verschillende invalshoeken van waaruit geredeneerd wordt, meen ik dat de commissie tot hem een oproep moet richten om donderdag toch in de vergadering aanwezig te zijn, althans als zijn kalender dat toelaat.

Eén van de methodes van de studie zijn interviews met wat u sleutelfiguren noemt. Hoe definieert u dat begrip ?

In de beleidsnota 2000-2004 van minister Vanderpoorten staat : "De verscheidenheid aan onderwijsinitiatieven en de pedagogische eigenheid stelt de overheid in een periode van toenemende dualisering voor een bijzondere uitdaging. Zij moet immers recht laten wedervaren aan scholen die in objectief moeilijke omstandigheden werken." In hoe verre werpt de studie daar licht op ?

De voorzitter : Het vervolg van de hoorzitting heeft morgen al plaats : we kunnen professor Hartog hiervoor niet meer uitnodigen maar we kunnen hem later nog altijd confronteren met wat de andere professoren hebben gezegd, als de leden van deze commissie dat wensen.

De heer Wouter Van den Berghe : Sleutelfiguren waren voor ons personen met wie het contact belangrijk was om zoveel mogelijk relevante informatie te krijgen over de problematiek en die ons bijkomende gegevens konden verstrekken.

De heer Georges Monard : In de beleidsnota wordt inderdaad aangestipt dat het belangrijk is na te gaan of er een behoefte bestaat aan extra werkmiddelen wanneer men met een moeilijke leerlingenpopulatie werkt. De voorbije tien jaar zijn er belangrijke extra middelen uitgetrokken voor scholen die met een moeilijker publiek werken – en dat is niet netgebonden – maar tot nu toe is dat niet doorgetrokken naar de werkmiddelen : die zijn gelijk in elk van de netten, ongeacht het doelpubliek.

Ook in de interne verdelingscriteria binnen het gemeenschapsonderwijs is dat geen variabele. In dit

rapport wordt een pleidooi gehouden om rekening te houden in de werkmiddelen van scholen die feitelijk het meest geconfronteerd worden met deze moeilijke leerlingenpopulatie. Daar zijn meer kosten aan verbonden en meer personeel vergt ook bijkomende werkmiddelen

De heer Luc Martens : U omschrijft samenwerking als : dezelfde lokalen gebruiken en samen dezelfde studierichting aanpakken. Hoe verhoudt zich dat tot een ander principe dat u verdedigt : de vrijheid van onderwijs ?

Ik had graag ook een verduidelijking bij volgende zinsnede op bladzijde 484 : "Op termijn is het misschien ook zinvol om elke school een eigen specifiek soort rechtspersoon te geven." Ik begrijp dat als het er op aankomt een transparante boekhouding en administratie te krijgen. Maar volgens u zou de notie inrichtende macht dan overbodig zijn, terwijl in het vrij gesubsidieerd onderwijs de inrichtende macht de facto de raad van bestuur van de school is.

De heer Wouter Van den Berghe : De inrichtende macht zou "overbodig" worden als aparte organisatie in de zin dat er een gelijkstelling zou zijn tussen de inrichtende macht en de school. Nu heeft een school op zichzelf geen rechtspersoonlijkheid. Als een school wel een bepaalde rechtsvorm krijgt, die voor alle scholen dezelfde is, kan in de raad van bestuur van een vrije school bijvoorbeeld de congregatie zitten, in die van een officiële school bijvoorbeeld de gemeente. Als men scholen of scholengroepen gelijk wil behandelen, ook boekhoudkundig-administratief, zouden ze beter dezelfde rechtsvorm hebben : dan wordt het veel gemakkelijker om dezelfde regelingen toe te passen.

Wat betreft de verhouding tussen samenwerking en vrijheid van onderwijs : als men los wil uit een bepaald probleem mag men zich niet ingraven in bestaande structuren. Wat het potentieel dilemma tussen optimalisatie van middelen en vrijwaring van de vrije keuze betreft, betekent dit dat men moet durven zoeken naar andere manieren om het principe van vrijheid van onderwijs gestalte te geven, zowel naar inrichting als naar keuze. Is het bijvoorbeeld niet mogelijk mensen op structureel vlak uit vrije wil te laten samenwerken ? Het aspect vrijheid van onderwijs stelt zich trouwens anders voor bepaalde leeftijdsgroepen en bepaalde opleidingsvormen. Bij wijze van voorbeeld : wat betekent "vrije keuze" voor een zestienjarige die automechanica wil studeren ? Het Vlaams Parlement kan erover nadenken hoe, in het kader van de optimalisering van de middelen, het vrije-keuze-

principe ook in de toekomst kan gevrijwaard worden.

De heer Georges Monard : Ook de Begeleidingscommissie wilde op dat punt alleen maar het debat opentrekken en pistes aangeven om het probleem op te lossen, waaronder ook grotere samenwerking. Op dat ogenblik komt men echter bij de afweging van grondbeginselen, uit de Grondwet en uit internationale verdragen. Het afwegen van basiswaarden is bij uitstek de rol van het parlement : dat moet, bijvoorbeeld, samenwerking tegenover vrijheid van onderwijs en keuzevrijheid tegenover het recht op kwaliteitsonderwijs afwegen. In het beroepsonderwijs hangt kwaliteit bijvoorbeeld samen met een voldoende grote schaal.

De heer Luc Martens : Er zijn vele vormen van kwaliteit. Het begrip kwaliteit kan ook gekleurd zijn door een bepaalde visie op mens en samenleving.

Mevrouw Hilde Claes : Op meerdere plaatsen in het rapport wordt verwezen naar een blijvend dalend aantal leerlingen in het gemeenschapsonderwijs. U spreekt zelfs van een leeglopend net. Waarop baseert u die toch wel zeer krasse uitspraak ?

Inkomsten uit de verkoop van gebouwen en uit intresten vind ik wel voor het gemeenschapsonderwijs maar niet voor het officieel en het vrij gesubsidieerd onderwijs. Werd hierover ook onderzoek verricht ? Wat waren de resultaten daarvan ? Waarvoor worden die inkomsten aangewend ? Het Arbitragehof heeft gesteld dat, wat betreft het eigendomsstelsel, er een duidelijk verschil bestaat tussen het gemeenschapsonderwijs en het gesubsidieerd onderwijs.

Het eigendomsrechtelijke verschil tussen het gemeenschapsonderwijs en het vrij onderwijs bestaat erin dat bij het eerstgenoemde net de gemeenschap eigenaar blijft van de gebouwen, terwijl bij het laatstgenoemde de eigendom na 20 jaar overgaat in privé-handen. Zelfs de verplichting van een onderwijsbestemming valt dan weg. Is ook dat een objectiebaar verschil waarmee rekening gehouden werd, of zou kunnen worden ?

De heer Wouter Van den Berghe : Het woord leegloop was misschien niet goed gekozen. Maar men mag daar niet meer achter zoeken dan het volgende. Wij voerden uitgaande van bepaalde principes en omstandigheden een mathematische simulatie uit, die geldt voor elk net. Die leerde ons dat men door de mogelijkheid om (bij een toevallige daling van het leerlingenaantal) gebouwen te gaan verko-

pen, de investeringsmiddelen per leerling kan doen toenemen. Men kan daar dus – hypothetisch – zijn voordeel mee doen, gesteld dat deze operatie op een gegeven moment zou gaan versnellen. Hetzelfde geldt overigens voor het vrij onderwijs, als men een leeglopende school na twintig jaar verkoopt. De marktwaarde is dan immers nog groter dan de restwaarde voor DIGO. Daarom stelden wij ook voor de genoemde termijn op 33 of 50 jaar te brengen, om te komen tot een marktwaarde van nul frank.

Wij vroegen ook naar de inkomsten van andere netten, uit intresten en uit de verhuur van gebouwen. Dit staat vermeld in het rapport. Wat dit laatste betreft, is de toestand zeer uiteenlopend. Voor de ARGO is dat centraal geregeld. Maar voor het gesubsidieerd onderwijs komt het erop aan te kunnen bepalen wie wat aan wie verhuurt. Soms gaat het, bijvoorbeeld tussen een middelbare en een avondschool om vestzak-broekzak zonder transfer, maar het kan evengoed dat effectief huur betaald wordt. In ieder geval is het zo dat de huurinkomsten vanwege derden vooral in secundaire scholen aanzienlijk kunnen zijn, dat leren zowel de centrale informatie van ARGO als de enquête bij vrije scholen. De verkoop van een gebouw door de inrichtende macht vindt men natuurlijk niet direct terug in de enquête. Voor een school die voldoende leerlingen heeft is dat evenwel niet vanzelfsprekend, omdat ze in dat geval een gebouw moet gaan huren.

De verschillen in eigendomsrecht tussen de verschillende netten vormden een belangrijk discussiepunt tijdens ons onderzoek. Men moet zich ervan bewust zijn dat de principiële doortrekking van dezelfde logica ook voor het gemeenschapsonderwijs belangrijke gevolgen heeft. Ook het gemeenschapsonderwijs zou dan bij verkoop de opbrengst aan de Vlaamse Gemeenschap moeten restitueren, terwijl dit thans binnen het gemeenschapsonderwijs blijft, op grond van een bestaand politiek akkoord. Bij het officieel gesubsidieerd onderwijs is dat trouwens altijd het geval : daar gaat de opbrengst naar de inrichtende gemeente of provincie, en blijft niet binnen het onderwijsnet. Overdracht van eigendommen tussen de Vlaamse Gemeenschap en de inrichtende macht van het gemeenschapsonderwijs is op dit moment echter een theoretische discussie.

De voorzitter : Ik dank de sprekers en de leden voor hun medewerking aan deze hoorzitting. Morgen dinsdag gaan wij verder met een nieuwe reeks gasten, van wie velen tot mijn vreugde ook vandaag al de werkzaamheden hebben gevolgd.

II. Hoorzitting van dinsdag 23 oktober 2001

1. Inleiding

De voorzitter : Gisteren hielden wij reeds een boeiende hoorzitting over de studie van Deloitte & Touche die de objectieveerbare verschillen tussen de onderwijsnetten kwantificeert. Vandaag komen de mensen uit het onderwijsveld zelf hierover aan het woord.

2. Gesubsidieerd onderwijs

2.1. VSKO

De heer André De Wolf, directeur-generaal VSKO : Het probleem van de objectieveerbare verschillen vindt zijn oorsprong in artikel 24 paragraaf 4 van de Grondwet. Dat bepaalt dat alle leerlingen, ouders, personeelsleden en onderwijsinstellingen gelijk zijn voor de wet of het decreet, en dat de wet en het decreet rekening houden met objectieve verschillen, waaronder de eigen karakteristieken van iedere inrichtende macht, die een aangepaste behandeling verantwoorden.

De vorige regering besliste om de objectieveerbare verschillen tussen de netten grondig te laten onderzoeken, wat in twee fasen gebeurde : eerst een definitie- en vervolgens een kwantificeringsstudie.

Die laatste is ons onderwerp in de hoorzitting van vandaag. De genoemde studie is wetenschappelijk verantwoord, in weerwil van de methodologische kritiek die post factum werd geuit.

Het is niet omdat de resultaten voor sommigen niet voldoen, dat er moet getwijfeld worden aan de wetenschappelijkheid. Daaraan twijfelen doet vraagtekens plaatsen bij de bereidheid om met de resultaten rekening te houden. Zelf treden wij de conclusie op p. 474 bij : billijkheid en gelijkheid kunnen niets anders betekenen dan dat men de niet te objectiveren verschillen wegwerkt.

De onderzoekers kregen onder meer de opdracht om alle middelen (inclusief de zelf gegenereerde en de ouderbijdragen) waarover de scholen beschikken om hun onderwijs te organiseren, in kaart te brengen. Dat resulteerde in de tabel op p. 444.

In het vrij onderwijs zijn er per leerling slechts half zo veel middelen als in de officiële netten. Een tweede conclusie is dat er in elk net voor de leerlingen van het basisonderwijs gevoelig minder middelen zijn dan in het secundair onderwijs.

We willen de tabellen 5.13, 5.16 en 5.17 onder de aandacht brengen. Deze tabellen zijn in deze zin belangrijk omdat ze de implicaties van de verrekening van de objectieveerbare verschillen in kaart brengen.

Tabel 5.13 geeft de implicaties van de herverdeling van de werkingsmiddelen weer, rekening houdend met een reeks van objectieveerbare verschillen.

Op basis van tabel 5.13 komt de studie, na wegwerking van de niet-objectieveerbare verschillen, op een verhouding tussen het gemeenschapsonderwijs en vrij gesubsidieerd onderwijs van 100 versus 92.5. Hoe is de huidige situatie ?

Voor het basisonderwijs werd afgesproken om, in afwachting van een grondige studie van de objectieveerbare verschillen tussen de netten, een input te doen in de werkingsmiddelen teneinde de verhouding 100/76 te bereiken.

Met CAO VI werd beslist om in het basisonderwijs, vanaf het schooljaar 2002-2003, een budget van 800 miljoen frank toe te voegen voor de administratieve ondersteuning. Hierbij moeten twee belangrijke opmerkingen vermeld worden. Vooreerst is het zo dat de huidige verhouding 100/52 is. Toch is er reeds 2.877 miljard frank besteed. Rekening houden met de 800 miljoen frank, toegezegd in CAO VI, die ten vroegste vanaf het schooljaar 2002-2003 wordt toegekend, blijft er dan maximum 2 miljard frank over. Dus op basis van de voorziene middelen kan gesteld worden dat zelfs de in het vooruitzicht gestelde verhouding van 100/76 niet zal bereikt worden.

Een tweede belangrijke opmerking is dat de gesubsidieerde basisschool, in tegenstelling tot de gefinancierde basisschool, het onderhoudspersoneel moet betalen uit de werkingsmiddelen. Buiten een aantal GECO-uren administratieve ondersteuning moet een gesubsidieerde basisschool ook haar administratief personeel betalen met haar werkingsmiddelen. Dit geldt ook voor de uren beleidsondersteuning die ingericht worden.

Voor het secundair onderwijs merken we op dat men, naar aanleiding van het decreet secundair onderwijs, slechts een groeipad van 100 versus 76 uittekende. Deze verhouding wordt pas bereikt in het begrotingsjaar 2007 en bedraagt nu slechts 100 versus 61.

In het decreet secundair onderwijs werd bovendien voor het BuSO een omgekeerd groeipad voorzien, waarbij het gemeenschapsonderwijs meer midde-

len zou krijgen zodat de verhouding tussen het GO en het VGO van de verhouding van 100 procent ten opzichte van 92 procent naar een verhouding 100-76 kan gebracht worden. Vermits de studie aangeeft dat die verhouding niet objectiveerbaar is, dient gesteld te worden dat het verder toekennen van bijkomende middelen moet gestaakt worden.

Door het tekort aan middelen zijn de secundaire scholen van het vrij gesubsidieerd onderwijs verplicht om hogere bijdragen aan de ouders te vragen. Ook vanuit het standpunt van de ouders stellen we een inbreuk op het gelijkheidsbeginsel van de grondwet vast.

Tabel 5.16 heeft het over de bijkomende werkingsmiddelen. In deze tabel stelt de kwantificeringsstudie een gelijkschakeling voor alle leerlingen voor. We wijzen op de grote impact van de bijkomende middelen vanuit provincies, steden en gemeenten.

De vraag dient gesteld te worden of – gelet op de grondwettelijke plicht tot gelijke behandeling en non-discriminatie van scholen, leerlingen en ouders – het nog verdedigbaar is dat provincies, steden en gemeenten, publieke middelen aanwenden die enkel ten goede komen aan de scholen die zij organiseren of aan de leerlingen en hun ouders die de scholen bezoeken.

De bedragen tonen aan dat de extra-input van de provincies, steden en gemeenten een significante verhoging van de beschikbare middelen voor de scholen van het officieel onderwijs betekent die in zeer ruime mate het gebrek aan overheidsmiddelen compenseert. De studie noemt bedragen per jaar en per leerling van 37.120 frank voor het basisonderwijs en 101.853 frank voor het secundair onderwijs. Deze bedragen zijn dermate hoog dat dit als oneerlijke concurrentie dient beschouwd te worden.

In tabel 5.17 krijgen we een overzicht van de investeringsmiddelen. Vertrekkend vanuit het huidige budget stelt de tabel tussen de overheidssubsidies en het aandeel van de inrichtende macht een verhouding van 85 versus 15 voor het basisonderwijs en van 80 versus 20 voor het secundair onderwijs voorop. Vijftien respectievelijk twintig procent zal dus door werkingstoelagen moeten gefinancierd worden.

Het VSKO is er een voorstander van dat de werkingsmiddelen zo weinig mogelijk zouden belast worden met uitgaven, andere dan de werking.

Anderzijds stelt de studie dat de staat van de schoolgebouwen in Vlaanderen vaak onvoldoende is, en dat de huidige investeringskredieten niet volstaan om de actuele noden te lenigen. Dit doet ons besluiten dat de investeringskredieten significant dienen verhoogd te worden.

In een BuO-school moet meer aangepast en dus buiten de standaardafmetingen gebouwd worden. De reële meerkost voor aangepaste en aanpasbare gebouwen voor BuO is in deze studie evenmin nader bekeken. Nochtans zijn objectiveerbare parameters dringend noodzakelijk, mede in het licht van een beleidsstreven naar meer inclusief onderwijs.

Ook vragen we aandacht voor de lasten uit het verleden. Door de specifieke regeling van het Nationaal Waarborgfonds, staat vele scholen het water aan de lippen.

Indien de voorstellen voor herverdeling op deze 3 gebieden niet haalbaar zouden zijn, dan kan de gelijke behandeling enkel nog bewerkstelligd worden door een verhoging van de werkingsmiddelen, bijkomende werkingsmiddelen en investeringsmiddelen voor het vrij gesubsidieerd onderwijs.

Wat betreft de internaten kan men stellen dat er zeer grote verschillen zijn inzake de toekenning van de omkadering van de internaten naargelang het net waartoe ze behoren. Deze verschillen bedragen meer dan 100.000 frank per leerling tussen het GO enerzijds en het VGO en OGO anderzijds.

De omkadering en de werkingsmiddelen die de gemeenschapsinternaten ter beschikking hebben zijn ruimer dan die van het VGO. Dit heeft tot gevolg dat het kostgeld in de internaten van het GO op een lager niveau ligt dan in het VGO.

We vragen dat op grond van de aangetoonde verschillen, de betoelaging en financiering van de vrije internaten veranderd wordt, ook al zijn bepaalde verschillen historisch te verklaren maar daarom nog niet te objectiveren. We vragen een gelijke behandeling die rekening houdt met doelgroepeleringen. Dat zou kunnen gebeuren door de ondersteuning door de overheid inzake omkadering en werkingsmiddelen afhankelijk te maken van de draagkracht van de ouders en de verplichting een hoger kostgeld op te leggen.

Het VSKO eist dat de studie ernstig genomen wordt en correct uitgevoerd wordt. Het pleit voor een gelijke financiering voor alle leerlingen. Het aanvaardt, zoals de studie aangetoond heeft, dat

objectiveerbare verschillen bestaan en eist het wegwerken van de niet-objectiveerbare verschillen.

Het VSKO eist een nieuw mechanisme van toekenning van de werkingsmiddelen, dat identiek is ongeacht het net waartoe de school behoort. Dit mechanisme moet vertrekken van de school en van de leerlingen. Een logisch gevolg van het principe van de gelijke behandeling van scholen, leerlingen en ouders is dat, als de gemeenten/provincies bijkomende publieke middelen toekennen aan het onderwijs, dit ten goede komt aan alle leerlingen en hun ouders onafhankelijk van de school die ze bezoeken. Om een meer efficiënt gebruik van de middelen te bekomen opteert het VSKO ook in het secundair onderwijs voor een tweedeling. Het is de opdracht van elke officiële secundaire school om de vrije keuze te garanderen. De Staten-generaal voor het TSO gaf daartoe op 20 maart 1993 al een aanzet, maar die is nooit verder opgevolgd.

We pleiten voor een uitzuivering van de werkingsmiddelen voor het gesubsidieerde onderwijs opdat die maximaal voor de werking kunnen gebruikt worden. Het is onaanvaardbaar dat in het basisonderwijs de minimale omkadering voor administratie, beleidsondersteuning en MVD-personeel ten laste valt van de werkingsmiddelen. Voor het totaal aan middelen voor omkadering en werking dient (met uitsluiting van de investeringsmiddelen) in het secundair onderwijs maximaal 85 procent te gaan naar omkadering en minimaal 15 procent naar werking. Als die kosten voor scholen van een bepaald net of niveau via de personeelskosten gesubsidieerd worden, dan moet dat voor alle scholen op die manier gebeuren. De verplichting tot kosteloosheid van het onderwijs is voor het niveau basisonderwijs op een stringenter manier ingeschreven in internationale verdragen. Het is bijgevolg logisch dat die bijkomende verplichting voor het basisonderwijs zich ook uitdrukt in overeenstemmende middelen voor dit niveau. Als de overheid de verplichting tot kosteloosheid wil uitbreiden, dan moet ze daarvoor de nodige middelen uittrekken. Het is niet langer te verantwoorden dat ouders financieel gestraft worden door de schoolkeuze voor hun kinderen. Waarom zouden ouders meer moeten betalen omdat hun kind naar een vrije gesubsidieerde school gaat ?

Voor het vrij gesubsidieerd onderwijs is de huidige betoelaging van de investeringsmiddelen absoluut onvoldoende. Er is een wachtlijst van meer dan 21,5 miljard frank. Dat is een onhoudbare situatie. Het voorstel uit de kwantificeringsstudie om tot een 85/15- en 80/20-verhouding te komen in plaats van de huidige 70/30- en 60/40-verhouding, lijkt op

termijn een mogelijk alternatief maar dat vergt een bijkomende verhoging van de overheidsmiddelen.

De investeringsmiddelen moeten significant verhoogd worden en de lasten uit het verleden moeten weggewerkt worden. De zware basisuitrusting in het TSO en BSO blijft een bijzonder probleem. De investeringen daarvoor maken deel uit van dit dossier.

De studie heeft duidelijk onderlijnd dat de subsidiëringssituatie van de vrije internaten ondermaats is. Voor de omkadering van de vrije internaten eist het VSKO de gelijke behandeling. De regering moet haar beloften die ze over de internaten in de regeringsverklaring inschreef, dringend waarmaken. De beleidsnota van minister Vanderpoorten en de onderwijs-CAO's IV en VI verwijzen naar de resultaten van deze studie om het dossier van de internaten en vooral van de omkadering in de vrije internaten te regelen. Het VSKO eist een taakbelasting, een statuut en een beloning die gelijkwaardig zijn met die van hun collega's in het gemeenschapsonderwijs. We betreuren dat er politieke beloftes gedaan zijn, maar dat die nog niet ingevuld zijn.

2.2. Dienst voor Infrastructuurwerken van het Gesubsidieerd Onderwijs (DIGO)

De heer Louis Genoe, voorzitter DIGO : De DIGO is een Vlaamse openbare instelling met een eigen rechtspersoonlijkheid, die onder toezicht van de Vlaamse minister van Onderwijs staat. Het is sinds 1989 de voortzetting van twee nationale instellingen, met name het Waarborgfonds voor Schoolgebouwen en het Fonds voor provinciale en gemeentelijke schoolgebouwen.

De opdracht van de DIGO is tweevoudig. De eerste opdracht omvat het subsidiëren van de aankoop ; de bouw-, moderniserings-, uitbreidings- en geschiktmakingswerken en van de eerste uitrusting van gebouwen bestemd voor de gesubsidieerde onderwijsinstellingen, centra voor leerlingenbegeleiding en internaten. De DIGO kan ook maximum 10 procent van zijn jaarlijkse dotatie aanwenden voor de subsidiëring van zware didactische apparatuur. De raad van bestuur heeft zes jaar geleden beslist om die 10 procent niet na te komen. De toegekende subsidies bedragen 70 procent van het basisonderwijs en 60 procent voor de andere onderwijsniveaus, CLB's en internaten. Sinds het Ensordecreet is de subsidiëring van de hogescholen onttrokken aan de bevoegdheid van de raad van bestuur.

De tweede opdracht van de DIGO is het verlenen van een waarborg voor de terugbetaling van kapitaal, intresten en bijhorende onkosten van leningen die aangegaan werden met het oog op de financiering van het niet-gesubsidieerde gedeelte van de subsidiabele kostprijs (30 of 40 procent). De DIGO vervult deze opdracht ten voordele van het gesubsidieerd vrij en officieel onderwijs.

De DIGO wordt geleid door een raad van bestuur, samengesteld uit 12 leden die door de Vlaamse regering voor een periode van 6 jaar benoemd zijn : 4 vertegenwoordigers van de Vlaamse regering, 4 leden van het gesubsidieerd vrij onderwijs en 4 leden van het gesubsidieerd officieel onderwijs. De raad van bestuur bepaalt het algemene beleid en neemt de principiële beslissingen over elk infrastructuurdossier. De administratie van de DIGO telt 75 personeelsleden. De dienst staat onder leiding van de administrateur-generaal, de heer Henri Duqué, en onder het toezicht van de commissaris van de Vlaamse regering die alle vergaderingen van de raad van bestuur en van het vast bestuur bijwoont met raadgevende stem.

Met betrekking tot de jaarlijkse vastleggingmachtingen die in de begroting van de Vlaamse Gemeenschap opgenomen worden, kunnen we stellen dat dit voor het gesubsidieerd vrij onderwijs (met uitsluiting van de hogescholen) 3,306 miljard frank bedraagt en voor het gesubsidieerd officieel onderwijs (met uitsluiting van de provinciale hogescholen) 787 miljoen frank.

De raad van bestuur heeft op vrijdag 19 oktober 2001 vergaderd over de studie. De heer Duqué geeft een toelichting over wat er daar besproken werd.

De heer Henri Duqué, administrateur-generaal DIGO : Ik vermeld alleen de zaken waarover een consensus bestaat. De verscheidene koepels zullen de verschillende accenten naar voren brengen.

Ten eerste zal ik een aantal bedenkingen over het budget formuleren. Voorts volgt een repliek op het gevoerde beleid en ten slotte ga ik in op een aantal aanbevelingen die in de studie staan.

In de studie staat dat de investeringsmiddelen minder dan 3 procent van het beschikbare budget opslorpen. Voorts wordt vermeld dat de nood aan bijkomende middelen voor schoolgebouwen en uitrusting groot is. Dat blijkt zowel uit diverse geraadpleegde studies als uit de opmerkingen op onze enquêteformulieren en de afgelegde schoolbezoeken. De analyse van beschikbare schoolinfrastructuur

onderstreept nogmaals dat de staat van de schoolgebouwen in Vlaanderen vaak onvoldoende is en dat de huidige investeringskredieten niet volstaan om de actuele noden te lenigen. Ten slotte staat in de studie dat het steeds prangender probleem bij veel scholen van onvoldoende middelen voor schoolgebouwen en uitrusting vooral een effect zal hebben op de mogelijkheden om kwaliteitsvol onderwijs te verzorgen.

De raad van bestuur kan die vaststellingen volledig onderschrijven. Zo blijkt uit internationaal vergelijkend indicatorenonderzoek dat Vlaanderen zich op het vlak van overheidsinvesteringen in infrastructuur achteraan bevindt. Op het vlak van omkaderingsmiddelen voor het onderwijs bevindt het zich bovenaan en op het vlak van werkingsmiddelen bevindt Vlaanderen zich in de middenmoot. Dat blijkt zowel uit studies van de OESO als van de EU.

De slechte toestand van heel wat schoolgebouwen (onder meer wat de veiligheid en de hygiëne betreft) blijkt uit een studie van de DIGO. De conclusies worden bevestigd door de verslagen van de onderwijsinspectie en door de studie van Deloitte & Touche.

De kloof tussen de dotatiemiddelen van de DIGO en de behoeften die blijken uit de ingediende bouwprojecten wordt steeds groter. Het is niet correct in dat verband te spreken van achterstand bij DIGO, ingevolge de zeer complexe procedures. In 1999 heeft de Vlaamse regering extra middelen toegekend – het ging om een eenmalige injectie. De nieuwe Vlaamse regering heeft dit gestructureerd. Over de periode 1996-2001 zijn de middelen geëvolueerd van 2,8 naar 4 miljard frank, terwijl de wachtlijst is gestegen van 9,7 naar 26 miljard frank. Met andere woorden : de middelen stegen met 43 procent, de wachtlijst met 167 procent. Als de beschikbare budgetten gedeeld worden door de geïndexeerde bouwkost per vierkante meter, blijkt dat de subsidiabele oppervlakte gedaald is van 85.457 vierkante meter in 1996 naar 85.147 vierkante meter nu.

Op het vlak van het infrastructuurbeleid stelt Deloitte & Touche : "In het gesubsidieerd onderwijs verloopt de toekenning van investeringsmiddelen louter op basis van "first come, first served", en dus niet op basis van de objectief vastgestelde noden". De raad van bestuur van DIGO vindt dat op zijn minst onvolledig. Het basisprincipe bij de behandeling van een infrastructuurdossier is inderdaad de datum van indiening maar hierop zijn duidelijk een aantal afwijkingen mogelijk. Zo kan de spoedpro-

cedure ingevoerd worden voor dringende noodzakelijke werken, bijvoorbeeld na een brand, voor een defecte verwarming of een lekkend dak. Er is ook een verkorte procedure ingevoerd voor werken van maximaal 5 miljoen frank. Binnen de raad van bestuur zijn ook afwijkingen op de chronologie toegestaan voor aankoop van een gebouw of voor de installatie van sanitaire blokken. Bij de start van de verkorte procedure in 1994-1995 werd 2 tot 3 procent van de DIGO-middelen besteed via de verkorte procedure, in oktober 2001 wordt al 20,7 procent van de machtigingen – ter waarde van ongeveer een half miljard frank – via deze procedure aangewend.

Deloitte & Touche concludeert dat "bij de bepaling van de omvang van de investeringsmiddelen dient rekening gehouden met de noden van DKO, OSP, internaten, CLB's en DSB", dat "de periode waarbinnen investeringssubsidies vanuit DIGO proportioneel dienen terugbetaald, dient opgetrokken te worden van 20 tot minstens 33 jaar" en dat "bepaalde dekkingsgraden voor investeringsmiddelen dienen opgetrokken". De raad van bestuur van DIGO vindt dit eerbare voorstellen maar benadrukt dat de discussie rond het eigendomsrecht niet kan losgekoppeld worden van het subsidiëeringspercentage. Deze maatregelen zullen een verhoging van de globale middelen voor infrastructuur betekenen.

Daarenboven stelt de studie voor om de gesubsidieerde scholen die nog onder het regime van het Nationaal Waarborgfonds vallen, te onderwerpen aan de DIGO-regeling. De berekening is vrij accuraat. Er zitten ter zake al voorstellen vervat in het Lambermontakkoord maar we weten niet hoever het in dat verband met de uitvoering staat binnen de federale overheid. Een eventuele one-shotoperatie moet politiek afgewogen worden.

3. Gemeenschapsonderwijs

De heer Peter Steenhaut, voorzitter Centrale Raad Gemeenschapsonderwijs : Deze commissie heeft in het verleden al herhaaldelijk aandacht besteed aan de definitiestudie en erover een aantal bezorgdheden en verwachtingen geformuleerd. Het gemeenschapsonderwijs heeft naar aanleiding van de definitiestudie een aantal fundamentele punten van kritiek geformuleerd. Bij de kwantificeringsstudie werd hiermee weinig of geen rekening gehouden.

Het grondwettelijk bepaalde begrip 'objectieve verschillen' wordt verengd. Door het gebruik van begrippen als 'objectieverbaar', 'observeerbaar', 'kwantificeerbaar' worden bij voorbaat kwalitatieve

verschillen uit het onderzoek geweerd of onvoldoende geanalyseerd. Het bestek voorzag dit wel, zover ze kwantificeerbaar waren, zelfs indien dit meer onderzoekstijd zou vergen.

Als voorbeeld halen we de aanvaardingsplicht in het officieel onderwijs aan. Het effect van bijvoorbeeld een procentueel groter aantal kansarme leerlingen op de werking van een school of van het net en het procentueel groter aantal concentratiescholen wordt niet becijferd en dus schromelijk onderschat. Toch vermeldde Deloitte en Touche gisteren dat scholen daardoor wegwijnen.

De studie getuigt ook van een gebrek aan historisch perspectief. De vrijekeuzeproblematiek wordt zeer eng gesteld en gaat onvoldoende in op de verplichting van het gemeenschapsonderwijs om overal in Vlaanderen en in Brussel een voldoende onderwijsaanbod te waarborgen. Daarbij situeert de studie het leerlingenvervoer onvoldoende binnen deze vrijekeuzeproblematiek als alternatief voor het oprichten van duurdere schoolgebouwen. De studie gaat tevens uit van de verkeerde veronderstelling dat onderwijsvrijheid inhoudt dat de overheid elke vorm van onderwijs financiert of subsidieert en heeft geen aandacht voor het feit dat een openbaar bestuur het onderwijs dat het zelf organiseert kan voorzien van specifieke aanvullende middelen. Het rapport beschouwt deze bijkomende eigen middelen als onrechtmatig, aangezien voorgesteld wordt om ze gelijkmatig over alle netten te verdelen.

Inzake schoolgebouwen legt het studiebureau een arrest van het Arbitragehof naast zich neer, waarin wel degelijk een objectief verschil werd vastgesteld op basis van het eigendomsstelsel. Het gebouwenpatrimonium van het gemeenschapsonderwijs blijft steeds behoren tot het patrimonium van de Vlaamse Gemeenschap. In het vrij onderwijs worden de overheidsmiddelen onmiddellijk gedeeltelijk en na twintig jaar volledig privé-bezit.

Ik ga hier niet in op het tekort aan investeringsmiddelen in alle netten. Voor het gemeenschapsonderwijs bedraagt dit ruim 20 miljard frank.

De studie bevat op heel wat plaatsen waardeoordeelen en normatieve uitspraken, bijvoorbeeld : "Nu de gegevens op tafel liggen mag er geen feitelijk en principieel beletsel meer zijn om de niet-objectieve verschillen tussen scholen, leerlingen, personeel en netten weg te werken". Maar zijn die gegevens wel volledig en correct, betrouwbaar en representatief, verifieerbaar en controleerbaar ? Tij-

dens de hoorzitting gisteren werden hierbij zeer grote vraagtekens geplaatst.

Hierna formuleert het bureau op erg normatieve toon een nieuw mechanisme van berekening en herverdeling van werkingsmiddelen over de netten heen. Later in de studie wordt dit genuanceerd door te stellen dat dit niet de enige optie is. Die bevoegdheid komt niet het studiebureau maar het Vlaams Parlement toe.

Ook het inconsequente gebruik van verschillende tijdsperspectieven valt op, hoewel het bestek expliciet bepaalde dat belangrijke wijzigingen met hun effect op de financiering en de objectieve verschillen moesten worden opgegeven.

De Tivoli- en Polderakkoorden krijgen geen aandacht, hoewel ze een belangrijk herverdelend effect hebben op de werkingsmiddelen over de netten en scholen heen.

Het uitdovend karakter van het statutair AMVD-personeel in het gemeenschapsonderwijs wordt vermeld, maar de daaruit voortvloeiende herverdeling van werkingsmiddelen wordt niet becijferd. De ingrijpende hervorming van het gemeenschapsonderwijs door het bijzonder decreet van 14 juli 1998, onder meer inzake administratieve belasting en bevoegdheden van de verschillende bestuursniveaus wordt vermeld, maar niet geduid, laat staan dat deze elementen worden gekwantificeerd. Het objectief verschil inzake boekhoudkundige verplichtingen wordt geminimaliseerd door te verwijzen naar een mogelijke toekomstige nieuwe VZW-reglementering.

De methodologie, steekproef en verwerking werden gisteren al uitgebreid besproken. In onze nota formuleren wij eveneens fundamentele kritiek. Ik zal me daarom nu beperken tot enkele bemerkingen.

Zeër belangrijk is de vraag of de totaliteit van inkomsten en uitgaven kon worden vastgesteld en gecontroleerd. We stellen opmerkelijke verschillen vast zowel op het vlak van volledigheid als van controleerbaarheid. Waar het studiebureau in het officieel onderwijs en in het bijzonder in het gemeenschapsonderwijs toegang had tot nagenoeg alle, tevens controleerbare gegevensbestanden, slaagde het bureau er niet in om de ondoorzichtige relatie tussen de vrije school, de onderwijs-VZW, de patrimonium-VZW en andere nevenstructuren in kaart te brengen, laat staan de geldstromen aan te duiden. Nochtans was dit uitdrukkelijk in het bestek bepaald. Hierdoor werd het verplicht dit alles

zomaar in te schatten. En dit blijkt duidelijk uit sommige cijfergegevens. Voor het gemeenschapsonderwijs worden de kleinste bedragen in rekening gebracht, zelfs bedragen die buiten de studie moesten blijven zoals de scholen in Duitsland, het DBSO of de 19,2 miljoen frank voor de VZW Sociale Dienst voor het Personeel, beheerd door de vakbonden, en dus geen werkingsmiddelen voor de scholen. Anderzijds wordt voor het vrij onderwijs in de cijfers geen rekening gehouden met de omvangrijke subsidiëring vanuit het departement Welzijn, noch met bijvoorbeeld de tientallen miljoenen vanuit de Nationale Loterij voor de VZW's in het buitengewoon onderwijs.

Voor wat betreft de aanrekening van de kosten van de administratie van het gemeenschapsonderwijs moet gewezen worden op een onbetwistbaar objectief verschil. De taken en omvang van de administratieve diensten, de samenstelling en bevoegdheden van de bestuursorganen, de participatie hierin van alle onderwijsgeledingen worden door het Vlaams Parlement of door de Vlaamse regering bepaald ; het vrij onderwijs is daarentegen ter zake volledig vrij.

De complexe materie van inkomsten en uitgaven analyseren en becijferen was voor het studiebureau een enorme opdracht. Het is begrijpelijk dat er vergissingen werden gemaakt of ten onrechte verschillende redeneringen werden toegepast voor gelijke materies. In onze tekst geven we daarvan enkele voorbeelden. Een vollediger overzicht zullen we later ter beschikking stellen. Wel wil ik er een aantal aanhalen.

Zo wordt bijvoorbeeld voor het gemeenschapsonderwijs 3000 frank per leerling als inkomsten aangerekend door opname van gereserveerde middelen. Deze middelen worden echter opgebouwd uit de dotaties van voorgaande jaren, zodat men kan stellen dat een onderzoek over de jaren heen duidelijk zou maken dat eenzelfde frank hier tweemaal wordt geteld.

Bij de basiswerkingsmiddelen per leerling in het gemeenschapsonderwijs werd vergeten om de kredieten deeltijds kunstonderwijs en internaten af te splitsen van deze van het secundair onderwijs ; het bedrag per leerling moet daarom met 2.586 frank worden verminderd.

Toevallige inkomsten van één hotelschool in de steekproef worden voor het gemeenschapsonderwijs volledig doorgerekend in de gemiddelde inkomsten voor elke school. Toevallige gemiddelden in het vrij onderwijs worden daarentegen door het

studiebureau drastisch verlaagd tot een bedrag dat volgens schattingen wordt becijferd. Zo worden bedragen van 2.300 frank tot 1.500 herleid of van 13.000 frank tot 1.618.

Van wezenlijk belang is de vraag of de studie beantwoordt aan de oorspronkelijke doelstellingen. Was deze studie noodzakelijk om vast te stellen dat het gemeenschapsonderwijs proportioneel meer openbare middelen ontvangt van de Vlaamse Gemeenschap? Neen: dat kon iedereen becijferen. Was deze studie nodig om te weten te komen dat steden, gemeenten en provincies substantiële bijdragen leveren aan het door hen georganiseerde onderwijs? Neen: ook dat was al bekend. Voor het vrij gesubsidieerd onderwijs heeft deze studie niet eens de ambitie gehad om de geldstromen tussen scholen, onderwijs-VZW's (van wie gezegd wordt dat ze arm zijn) en patrimonium-VZW's (van wie gezegd wordt dat ze rijk zijn) in kaart te brengen, hoewel dat uitdrukkelijk was gevraagd door de minister. Maar uiteindelijk was ook dit niet de essentiële doelstelling van deze studie.

De fundamentele doelstelling van de studie werd geformuleerd in de regeringsverklaring: de studie kan een antwoord geven op de vraag hoeveel het kost om elke leerling kwaliteitsvol onderwijs aan te bieden en de vrije keuze en het pluralisme in het onderwijslandschap te waarborgen. Na deze studie kennen we de reële kosten van het onderwijs nog steeds niet en weten we evenmin wat er nodig is om scholen met een bepaald studieaanbod of een bepaalde leerlingenpopulatie behoorlijk te laten functioneren. Daartoe moesten immers parameters worden aangegeven inzake schoolgrootte, leerlingenkenmerken enzovoort. Het is positief dat de studie enkele pagina's wijdt aan kwaliteit. De studie laat echter na om het begrip 'kwaliteit' in het onderwijs te definiëren. Daarbij wordt voorbijgegaan aan het wetenschappelijk onderzoek. Kwaliteit is meer dan de output alleen. De onderwijsinspectie hanteert het CIPO-model, waarbij zowel rekening wordt gehouden met de inputkenmerken van de leerlingenpopulatie als met de context waarin de onderwijsleerprocessen verlopen. De mate waarin een school met een gediversifieerde leerlingenpopulatie kan werken is bepalend voor de kwaliteit.

Zo komen we terecht bij het gelijkekansenbeleid. Dit beleid beoogt alle leerlingen optimale ontwikkelingskansen te geven in het onderwijs, ongeacht hun leeftijd, geslacht, begaafdheid, fysieke of psychische conditie, of het sociaal of cultureel milieu waarin zij zich bevinden. Het gemeenschapsonderwijs heeft daarbij als organieke openbare dienst

een aanvaardingsplicht ten aanzien van alle leerlingen. We hebben al gewezen op de problematiek van de concentratiescholen. Elk net moet worden verplicht zijn verantwoordelijkheid met betrekking tot het gelijkekansenbeleid op te nemen.

Naast de essentiële taak aan elkeen kwaliteitsonderwijs te waarborgen, heeft de Vlaamse Gemeenschap de grondwettelijke plicht de keuzevrijheid van ouders en leerlingen te garanderen. Dit is en blijft een fundamentele opdracht van het gemeenschapsonderwijs. Het is evenwel niet de enige exclusieve actor. Het gemeenschapsonderwijs wil de nettendiscussie overstijgen en samen met andere inrichtende machten en scholen initiatieven nemen. We willen een netwerk opbouwen van open, pluralistische scholen. We nodigen gemeenten, provincies, privaatrechtelijke scholen en inrichtende machten uit om mee te werken aan dit project. Essentieel lijkt ons naast de aanvaarding van alle leerlingen een actieve waardenconfrontatie, het structureel betrekken van alle onderwijsparticipanten bij het beleid van de school en de band met de lokale gemeenschap. Het is niet alleen een waardevol en toekomstgericht project, maar zal eveneens leiden tot een efficiëntere besteding van de middelen.

Het gemeenschapsonderwijs wil zich uitdrukkelijk engageren op het vlak van netoverschrijdende samenwerking. Leerplanontwikkeling en leerstofopbouw kan voor alle netten worden toevertrouwd aan de Dienst voor Onderwijsontwikkeling (DVO), in samenwerking met de pedagogische begeleidingsdiensten. De zeer dure unieke studierichtingen kunnen netoverschrijdend worden georganiseerd. Dat geldt ook voor bijvoorbeeld investeringen in hoogtechnologische infrastructuur en in zware didactische uitrusting. De oriëntatie op reële praktijkknoden moet het netgebonden denken kunnen overschrijden. Door afstemming tussen de netten, VDAB en VIZO kunnen heel wat middelen worden uitgespaard en zal de kwaliteit van de uitrusting toenemen. Dit zal gunstig worden onthaald door het bedrijfsleven, waardoor nieuwe middelen uit dit bedrijfsleven zullen kunnen worden aange trokken. Een en ander sluit aan bij het concept van regionale technologische centra.

Ook inzake sportinfrastructuur pleit het gemeenschapsonderwijs voor een inplanting op basis van netoverschrijdende behoeften. Gezamenlijk schools gebruik overdag, gekoppeld aan de terbeschikkingstelling ervan aan sport- en cultuurverenigingen's avonds zou getuigen van een rationeler gebruik van de middelen.

De samenwerking met de andere partners in het open pluralistische netwerk zal wel verder moeten gaan en leiden tot verregaande integratie. Wellicht zal de regelgever voor verdergaande institutionele samenwerking decretale kaders dienen te creëren, vergelijkbaar met het model van de Vlaamse Autonome Hogescholen.

Veeleer dan in te gaan op het netversterkende effect waarvan de kwantificeringsstudie getuigt, acht het gemeenschapsonderwijs het opportuener om een aantal beleidsmatige suggesties aan te leveren waarvoor het zich ten volle wenst te engageren.

4. Steden en Gemeenten

De heer Eddy De Waele, algemeen directeur OVSG : De steden en gemeenten hebben een eigen invalshoek tegenover het geheel van deze materie. We hebben dan ook de nota aandachtig doorgenomen en we proberen een en ander te bekijken vanuit ons standpunt.

We willen het eerst hebben over een aantal gegevens in de studie. De vorige sprekers zijn al ingegaan op de mogelijkheden en de beperkingen van deze studie. In het algemeen stel ik vast dat men voor het basis- en het secundair onderwijs cijfers opgeeft van de basiswerkingsmiddelen, en dit voor het Gemeenschapsonderwijs en voor het OGO en het VGO. Daaruit blijkt dat de cijfers van elkaar verschillen. Dat komt omdat onderwijssubsidieëring ingewikkelder is dan het maken van gemiddelden.

Uit een opsomming van de werkingsmiddelen die we krijgen, blijkt dat de scholen van het gemeenschapsonderwijs meer krijgen per leerling, en dat de scholen uit de gesubsidieerde netten, officieel en vrij even veel krijgen, maar merkkelijk minder dan het gemeenschapsonderwijs. Voor het basisonderwijs vinden de verschillen, merkbaar in de tabel, hun oorsprong in de verhouding tussen kleuter- en lager onderwijs en voor het secundair onderwijs in de aangeboden studierichtingen.

Uit de studie blijkt ook dat de infrastructuur voor het gemeentelijk onderwijs nog moet vernieuwd worden, maar daar wordt aan toegevoegd dat die infrastructuur niet in een slechtere staat is dan die van de andere netten. We lezen ook dat kwaliteit in het onderwijs moeilijk meetbaar is, maar dat er zeker geen negatieve indicaties zijn over het gemeentelijk onderwijs.

Wij hebben twee tabellen over het basisonderwijs naast elkaar geplaatst, namelijk de bijdrage van de ouders en het totale resultaat van de uitgaven.

Daaruit blijkt dat het gemeentelijk onderwijs het dichtste aansluit bij het verstrekken van kosteloos onderwijs, en dit binnen een totaal uitgavenkader dat niet het hoogste is. In deze zin verschilt ons uitgangspunt van dat van het gemeenschapsonderwijs. De gemeenten stellen voor om een kerntakendebat te houden en daarbij de vraag te stellen welk openbaar bestuur het best geplaatst is om welke taken op zich te nemen.

Ook voor het secundair onderwijs benadert het gemeentelijk onderwijs het dichtste het gratis onderwijs. Hier ligt evenwel ook bij ons de totale kostprijs zeer hoog.

In de nota wordt erkend dat de noden voor infrastructuur zeer hoog zijn. Bij de bepaling van de omvang van de investeringsmiddelen, en de verdeling tussen de netten, dient men rekening te houden met de noden van DKO, OSP, internaten, CLB's en DBSO. Dat zijn instellingen die gebruik kunnen maken van de beschikbare middelen voor infrastructuur zonder ertoe bij te dragen. Wij vragen dat in deze toestand verandering zou komen en dat daarvoor middelen ter beschikking zouden worden gesteld. Het is niet verwonderlijk dat de steden, die een grote verantwoordelijkheid opnemen op het vlak van Deeltijds Kunstonderwijs, deze vraag stellen.

Inzake methodiek zijn we weliswaar kleine jongens, maar toch hebben we een aantal bedenkingen bij de gehanteerde onderzoeksmethoden.

De sociale voordelen zijn een heikel punt in de gemeenten. We lezen letterlijk in de studie. De sociale voordelen die gemeenten toekennen aan leerlingen van het VGO en het GO staan in de onderwijsbegrotingen van de gemeenten opgenomen. Uit die onderwijsbegrotingen is echter niet systematisch af te leiden aan welke scholen of netten de sociale voordelen worden toegekend. Deze bedragen zijn mee opgenomen in de bijkomende middelen van het OGO waarnaar op verschillende plaatsen in het rapport wordt verwezen. Zo staat te lezen in punt 3.1.3, pagina 26 van de toelichting bij de studie.

Die benadering vormt een markant gebrek van de studie. De uitgaven die de gemeenten doen voor andere onderwijsinstellingen op hun grondgebied, worden niet opgegeven als inkomsten bij de ontvangers, maar wel bij de eigen gemeentelijke instellingen die ze niet ontvangen. Dat zal wel invloed hebben op de verhoudingen tussen de uitgaven. Het studie bureau zegt dan wel dat het niet om

grote bedragen gaat, maar in de gemeenten hoort men andere geluiden.

Ook de vierde beperking die Deloitte en Touche zelf aanduidt ten aanzien van de studie is frappant, namelijk de bedenkingen over de indirecte gegevensbronnen. We hebben er geen probleem mee dat men daarvan gebruik maakt. Voor het OGO heeft men gesteld dat men dat kan terugvinden. Bij de andere netten is dat niet het geval. Uiteindelijk noemt men deze extra middelen binnen het OGO een vorm van oneerlijke concurrentie, en suggereert men een beperking ervan.

Ook verder in de studie geeft men de indruk dat men aan het gokken is. Zo beweert men dat de personeelskosten in het OGO wellicht hoger liggen dan in het VGO. De verantwoording daarvoor is dat een belangrijk deel van de niet-toewijsbare uitgaven wellicht naar personeel gaan. Ik had dat graag anders geformuleerd gezien. Men haalt dus uit naar de sector van het OGO. Als men iets meer geeft, dan is dat oneerlijke concurrentie, iets wat moet teruggedrongen worden. Op andere plaatsen leest men dan dat het gemeenschapsonderwijs goed scoort op alle fronten : omkadering, investeringsmiddelen en werkingsmiddelen. Elders zegt men dat de extra middelen ongelijk verdeeld zijn tussen leerlingen, scholen en netten. Opnieuw scoort het gemeenschapsonderwijs goed, is het besluit. Ik zou graag zien dat deze situaties op dezelfde manier behandeld worden.

Verder hebben we nog een aantal bedenkingen bij de rekenkundige conclusies. Ik ga niet in op de tabellen, want dat gaat om de subsidies waarvan we elk jaar een toelichting krijgen. Gemiddelden zijn hier volgens ons niet zo relevant. Dat geldt ook voor de conclusie dat het gemeentelijk en provinciaal onderwijs het duurste is. Men kan niet het gemiddelde maken over de hele leerlingenpopulatie uit het leerplichtonderwijs. Wel is het basisonderwijs het duurst in het gemeenschapsonderwijs en richt het OGO het duurste secundair onderwijs in, rekening houdend met de bijkomende middelen vanuit de inrichtende machten voor het secundair onderwijs. Het is duidelijk dat het OGO sterk is in beroepsgericht onderwijs. Vanaf de tweede graad maken TSO en BSO 60 procent van het aanbod uit.

In de aanbevelingen staan enkele frappante uitspraken. Er wordt gesuggereerd dat de inrichtende machten van het OGO hun inbreng sterk zouden moeten reduceren of dat de publieke middelen van het Departement Onderwijs zouden moeten worden verminderd, zodat er een meer evenwaardige

situatie zou ontstaan. Een dergelijke maatregel zou in het nadeel van de leerling zijn. Wij menen dat elke input van middelen verantwoord geweest is.

Een tweede aanbeveling betreft een verschuiving van middelen vanuit het secundair onderwijs naar de laatste jaren van het lager onderwijs. Nochtans wordt in dezelfde studie ook aangegeven dat de instellingen voor secundair onderwijs het zeer moeilijk hebben om hun didactische uitrusting te laten aansluiten bij wat industrieel wordt toegepast. Het secundair onderwijs is duur en toch onvoldoende uitgerust. Indien men de uitrusting van de provinciale scholen als model beschouwt, dan kent men het prijskaartje. Een overdracht van een gedeelte van deze middelen naar het basisonderwijs zal het secundair onderwijs nog meer ontwrichten.

Heel opmerkelijk is het volgende punt. Op termijn zou het misschien zinvoller zijn elke school of scholengemeenschap een eigen specifieke soort rechtspersoonlijkheid te geven. De notie inrichtende macht zou dan overbodig worden en er zou een eenheid ontstaan tussen de administratieve codificatie, de rechtspersoon en de feitelijke situatie op het terrein. Met een dergelijke benadering zou het makkelijker worden om alle scholen uit alle netten juridisch en administratief over dezelfde kam te scheren. Is dat een voorstel om de notie en de bestuursverantwoordelijkheid van de inrichtende macht af te schaffen ? Zijn we dan op weg naar een centralistisch bestuur in Vlaanderen dat alle onderwijs organiseert op basis van extern verzelfstandigde administraties ? Welke mogelijkheden hebben de lokale besturen dan nog ? De vrijheid onderwijs in te richten wordt dan onbestaande.

Om een grotere gelijkheid tussen de netten te bekomen wordt verder nog gesuggereerd dat men de dekkingsgraad voor de investeringsmiddelen in het VGO zou optrekken tot 85 procent voor het basisonderwijs en 80 procent voor het secundair onderwijs, en zou reduceren tot 50 procent in het OGO. Onze bestuursorganisatie ervaart dit als een ongehooflijk voorstel. Zo zouden de kosten nog verder afgeschoven worden op de gemeenten, en dat in de huidige context van de gemeentefinanciën en vooreer het kerntakendebat gevoerd is. We menen veeleer dat we met onze dossiers sneller aan bod zouden moeten kunnen komen.

Het OGO en met name het gemeentelijk onderwijs groeit, onder meer door het opstarten van kleuteronderwijs in vele gemeenten. Het is logisch dat de nood aan nieuwe gebouwen groter is in een net dat groeit dan in een net dat inkrimpt. Daardoor zien gemeenten zich regelmatig genooddakt ofwel de

aanbouw van nieuwe lokalen zonder subsidies en op eigen kosten uit te voeren, ofwel te investeren in voorlopige maatregelen zoals containerklassen. Het OGO zou dus gestraft moeten worden omdat het succes heeft.

Deloitte & Touche vermeldt zelf dat één op vijf schoolgebouwen in slechte staat is. Deze vaststelling toont duidelijk aan hoe nijpend het tekort aan bouwsubsidies is. Vanuit hun verantwoordelijkheid voor het verstrekken van kwaliteitsvol onderwijs hebben verscheidene inrichtende machten uit het OGO besloten de dringendste infrastructuurwerken op eigen kosten uit te voeren. Het OGO zou dus afgestraft worden omdat verscheidene gemeenten en provincies in het verleden hun verantwoordelijkheid hebben opgenomen en anderen (noodgedwongen) niet.

Heel wat gemeenten die nu op de wachtlijst staan zouden de werken op eigen kosten willen uitvoeren. Hun financiële toestand laat dit echter niet toe. Net deze gemeenten en hun leerlingen zullen getroffen worden. Nochtans wekt de studie soms de indruk dat de gemiddelde gemeente of provincie als een milde weldoener geld uitdeelt aan de eigen scholen.

Voor de gemeenten staat er een onzekere tijd voor de deur. Dat ze desondanks toch investeren in infrastructuur, is iets wat aangemoedigd en niet afgestraft moest worden. We pleiten dus voor een maximale betoelaging, ook voor de gemeenten.

De studie stelt dat de gemeenten die extra middelen vrijmaken voor onderwijs op basis van belastingheffing die voor alle burgers op hun grondgebied geldt, dit ten goede moeten laten komen aan alle scholen op hun grondgebied. Vanuit deze redenering moet de Vlaamse Gemeenschap, eveneens op basis van belastingsgelden die voor alle bewoners in Vlaanderen gelden, dezelfde middelen verstrekken aan al het onderwijs dat zich situeert op het grondgebied Vlaanderen, dit voor het uitvoeren van de taak van het aanbieden van openbaar onderwijs.

Het is voor ons duidelijk dat heel de discussie over de objectiveerbare verschillen niet te voeren is los van het kerntakendebat. Zolang niet alle gemeenten met een zelfde opdracht wat betreft onderwijsverstrekking worden geconfronteerd, kunnen zij ook niet verplicht worden bepaalde uitgaven te doen of niet te doen (zoals de studie aanbeveelt) vermits dit leidt tot een ongelijke behandeling tussen de verschillende gemeenten onderling naarge-

lang zij de opdracht opnemen ja of nee. Het kan niet zijn dat afhankelijk van het zelf inrichten van onderwijs op het eigen grondgebied ook aan de andere netten middelen dienen verstrekt te worden. Dit creëert immers weer verschillen tussen de andere onderwijsinstellingen naargelang de gemeente waarin zij zich bevinden.

5. Provinciaal Onderwijs Vlaanderen (POV)

De heer Patrick Weyn, directeur POV : Sinds meer dan 50 jaar en vooral sinds het schoolpact van 1958 heeft het provinciaal onderwijs een specifieke plaats in het onderwijslandschap door kwalitatief sterk onderwijs te bieden.

De provincies namen initiatieven waar die van het vrije en het openbare net niet volstonden, in schaarser bevolkte gebieden of voor schaars bezochte studierichtingen. Wij stemmen ons onderwijsaanbod af op de maatschappelijke en industrieel-economische evoluties. Daardoor ligt de nadruk op marktgerichte technische en beroepsopleidingen, een aanbod dat vooral complementair is. De provincies investeren in veilige schoolgebouwen, in de voortdurende modernisering van het didactisch materiaal en de uitrusting (aangepast aan de nieuwste technologieën), en in begeleiding. Zo wordt voor de begeleiding van leerzwakke en sociaal armere jongeren ook niet-gesubsidieerd personeel ingezet als vertrouwenspersonen, remedial teachers en paramedisch personeel. Ook op het vlak van sport en cultuur worden bijzondere inspanningen geleverd.

Dat alles wordt in de voorliggende studie niet gewaardeerd. Men stelt onomwonden dat de provincies hun inspanning om een modern uitgerust technisch en beroepssecundair onderwijs uit te bouwen, moeten verminderen. Anders zullen zij gestraft worden door de vermindering van de subsidiëring, terwijl de cijfers juist aantonen dat het officieel gesubsidieerd onderwijs er nu al het meest bekaaid afkomt.

Voor provincies die als inrichtende macht vooral technische en beroepsscholen onder hun hoede hebben, ziet het kostenplaatje er anders uit dan voor inrichtende machten met een aanzienlijk aantal ASO-scholen. Bovendien heeft het provinciaal onderwijs vrijwel geen basisscholen, maar ook daar houdt de studie geen rekening mee.

In de studie wordt terecht vastgesteld dat bij de toekenning van investeringsmiddelen geen rekening wordt gehouden met OSP, DKO en CLB's.

Waarom pleiten de onderzoekers er niet voor om van de reële noden uit te gaan en alle onderwijsniveaus aan bod te laten komen? De provincies hebben een belangrijk aandeel in het volwassenenonderwijs en zij nemen ook hier hun verantwoordelijkheid voor wat de investeringen betreft. Zware investeringen in bijvoorbeeld informatica-opleidingen komen ook ten goede aan het secundair onderwijs. De discussie over de bijdragen van de inrichtende machten wordt hierdoor uiteraard vertekend.

Ons streven naar kosteloos secundair onderwijs, zoals trouwens in het vooruitzicht wordt gesteld door het Verdrag inzake de rechten van het kind, wordt evenmin in dank afgenomen. Nochtans nemen wij daarom de kosten over die in sommige netten door de scholen zelf betaald worden, zoals de financiering van de representatieve vereniging voor inrichtende machten – in ons geval POV. Vanuit diezelfde gelijkheidsgedachte zijn wij van mening dat iedereen recht heeft op kwalitatief TSO- en BSO-onderwijs. Wij vinden de vraag naar het onderscheid tussen minimaal kwalitatief kosteloos onderwijs en buitengewoon kwalitatief maar te betalen onderwijs, op zich al onbetamelijk.

In de studie wordt voorgesteld de staat van de schoolinfrastructuur in rekening te brengen bij de herverdeling van de werkmiddelen, maar dan bestraft men (met 370 frank per leerling) wie steeds zijn verantwoordelijkheid nam, en dit ondanks het feit dat de onderzoekers zelf vaststelden dat binnen het OGO een positief verband bestaat tussen gebouwenstaat en energiekosten. In dat verband signaleren de onderzoekers ook dat de overheid te weinig geld uittrekt voor herstellingswerken aan gebouwen, die daardoor sterk vervallen. Dat de provincies niet nalatig zijn op dat vlak, wordt echter niet vermeld. Even onbegrijpelijk is dat de onderzoekers ook hier geen onderscheid maken tussen basis- en secundair onderwijs (in het bijzonder TSO en BSO). Toch is het zo dat die twee laatste niet alleen een aangepaste infrastructuur en een actuele uitrusting behoeven, maar dat de ateliers en de werkplaatsen ook moeten onderhouden en verwarmd worden. Daardoor kosten die scholen meer dan ASO-scholen of scholen met zachte technische en beroepsrichtingen. Op diezelfde werkvloer moet men ook voor veiligheid en hygiëne zorgen. De inspanningen van de provincies op dat vlak zijn niet onopgemerkt gebleven door de inspectie van de Vlaamse Gemeenschap.

In de studie wordt toegegeven dat geen definitief uitsluitsel kon gegeven worden over de uiteenlopende noden en kosten van verschillende onder-

wijsniveaus en onderwijsvormen. Toch zijn de conclusies verbazend ongenueanceerd, behalve in een simulatie, waarin men erkent dat voor een BSO-leerling bijna het dubbele van een ASO-leerling moet uitgetrokken worden. De leefbaarheid van unieke studierichtingen en dunbevolkte TSO- en BSO-opleidingen is problematisch zonder bijkomende middelen zo geeft de studie toe. Maritieme opleidingen zijn daarvan een voorbeeld. De provincies namen hier steeds hun verantwoordelijkheid door juist die richtingen te organiseren die zeer veel geld kosten.

Bovendien stellen provinciale scholen hun infrastructuur, bijvoorbeeld een sporthal, ook ter beschikking van de lokale omgeving. Ook netoverschrijdend nemen wij onze verantwoordelijkheid op: zo werd onlangs een samenwerkingsprotocol afgesloten tussen de provincie Oost-Vlaanderen en het gemeenschapsonderwijs, met het oog op de uitwisseling van infrastructuur voor volwassenenonderwijs. Het is niet toevallig dat de onderzoekers in het officieel gesubsidieerd onderwijs geen onbenutte of overvloedige ruimtes hebben gevonden.

Dat de inrichtende machten van het OGO een deel van de personeelskosten op zich nemen, wordt door de onderzoekers bekritiseerd. Men had zich beter afgevraagd of er wel voldoende TSO- en BSO-personeel is voor de uitvoering van de opdrachten van de overheid, en voor goed management. Dit is geen oneerlijke concurrentie, zoals de studie het noemt. Waarom werd het aandeel van de provinciale scholen in het hele Vlaamse onderwijs dan niet groter? Wij denken trouwens liever in termen van samenwerking.

Het POV is het eens met het voorstel tot een nieuw verdelingsmechanisme voor de werkmiddelen. In dat verband pleiten wij voor een driedelige subsidiëring: de basissubsidiëring; bijkomende werkmiddelen in functie van de aard van de opleidingen, de leerlingen en eventueel een aantal contextgegevens zoals een stedelijke of rurale ligging; boni op grond van activiteiten en resultaten op het vlak van onder meer gelijke kansen en leerlingenparticipatie. Voor dit alles zijn evalueerbare criteria nodig. Daarbij mag de selectieve school geen voorsprong krijgen op de begeleiden-de school, zoals sommige indicatoren voor onderwijskwaliteit wel doen.

6. Replik van de delegatie

De heer André De Wolf: Wij denken dat deze toelichtingen vanuit de verschillende koepelorganisaties duidelijk blijven aantonen dat er een pleidooi

is voor een gelijke financiering per leerling, weliswaar rekening houdend met objectieve verschillen. Ik heb dit nergens horen betwisten. Dit is belangrijk. Vanuit deze achtergrond zou het wijs zijn om in te gaan op de suggestie die ook gisteren gedaan werd. Deze suggestie stelt voor om over deze materie een groot debat te organiseren. Het is duidelijk dat wij hier constructief willen aan meewerken. Dit mag een heel duidelijk signaal zijn.

We willen ook zeggen dat we inderdaad als katholieke scholen ook ons aandeel nemen in het gelijkheidsbeleid. We kunnen dit met cijfers aantonen voor heel wat steden in Vlaanderen. Ik wil dit nog even in de verf zetten. We willen ook open scholen zijn op basis van ons opvoedingsproject. We willen de mensen echt voorbereiden op hun rol in een open samenleving. Hier mag geen misverstand over bestaan.

Met een zuinig beheer proberen we ook een goede kwaliteit van onderwijs aan te bieden. Dit is overigens ook bewezen.

Ik zou ook nog iets willen zeggen ten aanzien van punt 14.3 in een nota van het GO. De mensen die verantwoordelijk zijn voor de studie hebben gezegd dat er ook bij ons zo veel mogelijk toegang gegeven is om de mogelijke geldstromen binnen het katholiek onderwijs in kaart te brengen. Men heeft er gisteren heel rustig en indringend op geantwoord.

Met één punt kunnen we ons zeker niet akkoord verklaren. Het gaat hierbij over de miljarden die wij zagezegd uitzonderlijk zouden krijgen van bij de andere ministeries. Hierover zal de heer Casaer toch wel iets willen rechtzetten.

We zijn dus inderdaad bereid tot samenwerking. Een samenwerking, zoals onze inrichtende macht het ook nog duidelijk gesteld heeft, waarbij ons eigen opvoedingsproject gegarandeerd wordt en blijft.

De heer Karel Casaer : Het ging, als ik de tussenkomst van de heer Steenhaut goed begrepen heb, over de gelden die naar de MPI's van het vrije onderwijs gaan vanuit het ministerie van Welzijn. Ik kan de leden van de commissie wijzen op pagina 208 tot en met 211, waar dit thema grondig wordt bekeken. Hier wordt duidelijk aangetoond welke bedragen werden meegerekend om de verschillen te berekenen. Er is enkel de opmerking op bladzijde 214 waaruit blijkt dat het niet mogelijk was om de inkomsten van de MPI's van het GO er afzonderlijk uit te lichten. Daardoor is een vergelijking

met de MPI's van het vrije onderwijs onmogelijk. Ik denk dat de andere gegevens meer dan beschikbaar zijn.

Ik wil er nog twee punten aan toevoegen. De studie gaat, indien men de vergelijking maakt, iets te snel voorbij aan het statuut van het personeel. Dit was echter niet de opdracht van deze studie. Ik wil er de commissie wel op wijzen dat zij, indien zij op deze piste wil verderwerken, hier grondig moet over nadenken. Er zullen immers ernstige verschillen naar voren komen.

Een tweede punt dat ik wil aangeven is dat binnen het Vlaams fonds op dit ogenblik grondig wordt nagedacht over de rol van de MPI's, semi-internen en alle andere diensten die zij organiseert voor jongeren met een handicap. Alleen maar stellen dat deze bestaan ter ondersteuning van de scholen is een meer dan onterechte opmerking. Ik heb er echter geen probleem mee dat men zou onderzoeken, binnen de Vlaamse Gemeenschap, om de MPI's van het GO mee op te nemen in de voorzieningen van het Vlaams fonds. Tevens zou men dan kunnen gaan kijken op welke manier er een gelijkberechtiging zou kunnen ontstaan. Een dergelijke overdrachtoperatie zal wel een zeer gecoördineerd beleid van de beide ministeries vragen. Hierbij mag men zich niet aan de vetpotten van Egypte verwachten gezien de besparingen en de heroriëntering van de middelen. We moeten alleen zien dat we niet tussen de twee stoelen vallen.

De heer Peter Steenhaut : Ik vind het zeer goed dat er gereageerd wordt op de concrete vormen van samenwerking. Het kan enkel positief zijn dat de middelen efficiënter worden aangewend.

Ik wil tevens herhalen dat de samenwerking door ons, in alle openheid, zal nagestreefd worden. Ik hoop werkelijk dat er ook, na de bespreking hier, werk zal gemaakt worden van een open, pluralistisch onderwijs dat toegankelijk is voor iedereen en dat dit in Vlaanderen en Brussel zal gestalte gegeven worden. Men moet hiertoe komen door samenwerking binnen het officiële onderwijs. Maar ook vrije, inrichtende machten kunnen aan dit project meewerken. Hierbij heeft men een goede basis om een financiering te bouwen die gebaseerd is op leerlingenkenmerken, op schoolkenmerken, op kenmerken inzake onderwijsaanbod en houdt men rekening met verschillen die vastgesteld zijn.

Wat de MPI's betreft, weet ik ook dat Welzijn geen vetpot van Egypte is. Voor onderwijs zijn er niet zoveel vetpotten weggelegd. Misschien begrijpt u

wat er in de studie staat maar voor leken is het ondoorzichtig, ontoegankelijk en onberekenbaar.

7. Vragen van de commissieleden en repliek van de sprekers

De heer Luc Martens : Hoe linkt men een en ander aan het kerntakendebat ? De provincie stelt dat ze een rol te vervullen heeft in het onderwijs. Wat is de rol van de provincie in het onderwijs ? Het OVSG heeft een groot marktaandeel in het basis-onderwijs. Hoe definieert u het kerntakendebat ? Volgens mij staat dat niet los van datgene wat hier vandaag voorligt.

De kritiek van de heer De Waele over de sociale voordelen is juist, maar anderzijds kan men er niet aan voorbijgaan dat het OVSG in het verleden een strategie heeft gevolgd waarbij men de sociale voordelen zo beperkt mogelijk wilde definiëren. Tot nog toe heb ik niet de indruk dat de meerderheid bereid is om de sociale voordelen, zoals de decreetgever ze gedefinieerd heeft, in hun volle betekenis toe te passen. De recente discussie over het leerlingenvervoer is daarvan een voorbeeld. De decreetgever stelt dat het leerlingenvervoer een sociaal voordeel is en vraagt aan de regering om daarvoor de nodige uitvoeringsbesluiten te maken. Die laatste zin is in feite overbodig, want de wil is voldoende duidelijk als men stelt dat het een sociaal voordeel is. Er zijn daarvoor geen uitvoeringsbesluiten nodig. Toch heb ik vastgesteld dat de huidige meerderheid niet bereid was om te zorgen voor de uitvoeringsbesluiten of om die ene zin te schrappen waardoor meteen aan het decreet uitvoering zou kunnen gegeven worden. Dat is een manifest probleem.

Ik ben verbaasd dat u niet nadrukkelijker stelt dat het officieel onderwijs hoe dan ook gesubsidieerd onderwijs is net zoals het vrij onderwijs. Ik zie geen enkele reden waarom het onderwijs, of het nu officieel dan wel vrij is, als gesubsidieerd onderwijs anders behandeld zou worden. Vanaf het ogenblik dat er wel een gelijke behandeling is, rijst de vraag wat de rol van de gemeenten in het onderwijs is. Is die dezelfde als in het verleden of gaat u ze herbekijken ?

Ik heb de indruk dat de benadering van de heer Steenhaut behoorlijk defensief is. Ik kan een dergelijke houding beter begrijpen dan van de heer Waeghe. De heer Steenhaut heeft zich duidelijk niet laten inhuren, maar doet gewoon wat hij verplicht is. Ik kan wel begrip opbrengen voor een aantal historische omstandigheden, bijvoorbeeld dat het model waarin er gewerkt wordt, de expressie is van

een bepaalde politieke keuze en van een bepaalde maatschappelijke context. Als men voortdurend zegt dat de samenleving veranderd is en dat men een en ander dient te herbekijken, dan kan men dat niet alleen over de anderen zeggen maar ook over zichzelf. Ik kan een aantal argumenten volgen. De vraag is hoe men moet komen tot een grotere objectiviteit, wat dat ook moge zijn.

De ambitie die de heer Steenhaut in zijn nota definieert, namelijk komen tot een netoverschrijdende samenwerking, is behoorlijk groot. De formule die hij bepleit is dezelfde als die van de Vlaamse Autonome Hogescholen. Voorts stelt hij dat de netoverschrijdende samenwerking rond de Argo opgebouwd kan worden. Gegeven het marktaandeel van het officieel gesubsidieerd onderwijs in het basisonderwijs in 247 gemeenten, kan men evengoed de vraag stellen of ze niet sterker uitgebouwd zijn om daarvan de motor te zijn. Als de heer De Waele een dergelijke ambitie zou formuleren, dan vind ik dat een goed idee in de mate dat men zich profileert als een open vrij keuzeonderwijs met alle daaraan verbonden voorwaarden. Het OVSG is immers sterker op de markt en is in talrijke gemeenten aanwezig.

Voorts spreekt de heer Steenhaut over pluralistisch onderwijs. In de huidige wetgeving is men echter gedwongen tot neutraal onderwijs. Men dient te weten wat voor wat staat. Het is niet eerlijk om het een door het ander te halen. Men dient goed te beseffen dat open pluralisme een andere attitude en een ander discours vereist dan het neutrale onderwijs. Ik ga ervan uit dat de heer Steenhaut pleit voor open pluralistisch onderwijs. Men mag niet stellen dat men dat vandaag al doet, want dat zou in strijd met de wet zijn. Vandaag dient men zich neutraal op te stellen.

Ik ben verbaasd dat de heer Steenhaut stelt dat men leerplannen over de netten heen zou moeten kunnen opstellen. Dat is een zware uitspraak. Op welk niveau kunnen scholen samenwerken rond een onderwijsproject ? U doet daarvoor een beroep op de dienst DVO. Ik had gehoopt dat u als voorwaarde zou stellen dat de heer Standaert verder de dienst zou moeten leiden. Gelukkig gaat u niet zover.

Op welk niveau situeert u de leerplannen ? Waar zou de eigenheid gestalte kunnen krijgen ?

We spreken over netten en zuilen. Wie het woord verzuiling nog hanteert, blijft de verdachtmakingen uit het verleden opdringen. Men zou wel een pleidooi moeten houden voor 'ver-net-ting', met dien

verstande dat die netten van onderuit moeten worden opgebouwd. Dat gebeurt in het katholiek onderwijs en door het OVSG, maar niet in het gemeenschapsonderwijs : daar bestaat nog een centrale sturing, die volgens het decreet van 1998 moet afgebouwd worden. Hoe ver staat u daar mee ?

Er wordt nogal eens beweerd dat het VSKO niet bereid is tot samenwerking. Hoe kijkt de heer De Wolf daar tegen aan ? Wat gebeurt er op dat vlak ? Wat zijn de grenzen ? Wat is haalbaar ?

De heer Patrick Weyn : In het kader van het kerntakendebat schrijven we ons in in de tendens naar één officieel net. We willen zelfs de katalysator zijn van één net waarin verschillende inrichtende machten een plaats kunnen hebben, ook de provincies. Wij willen ons nog meer concentreren op beroeps- en technisch secundair onderwijs – vooral gericht op de hardere sectoren -, volwassenenonderwijs en in een aantal gevallen ook op buitengewoon onderwijs, en in die sector kwaliteit blijven aanbieden.

In de nabije toekomst willen we, netoverschrijdend, een aantal samenwerkingsinitiatieven onderzoeken. De provincie Oost-Vlaanderen heeft met het gemeenschapsonderwijs al een overeenkomst gesloten inzake het volwassenenonderwijs. We willen de katalysator zijn voor samenwerkingsverbanden, niet alleen binnen het officieel maar ook met het katholiek onderwijs, bijvoorbeeld op het vlak van leerplanontwikkeling.

De heer Eddy De Waele : Wij moeten over het kerntakendebat met 308 gemeenten overleggen. Wat de kerntaken van de gemeenten zijn, bekijken we op basis van de nota dienaangaande van de Vlaamse regering. Het belangrijkste punt daarin is de subsidiariteit : wat op het laagste niveau kan gedaan worden, moet daar ook gebeuren. Men moet bovendien eerst nagaan of intergemeentelijke samenwerking mogelijk is eer men denkt aan overbrenging naar een hoger niveau. We schrijven ons daarin in. Sinds de 19de eeuw hebben de gemeenten de plicht onderwijs te verstrekken maar een aantal gemeenten zijn hier onder uit geknepen : 247 gemeenten richten basisonderwijs in. Als men niet tot een afbakening komt van wat gemeenten moeten doen, gaan we de gemeentebesturen tegen elkaar uitspelen. Elke gemeente zou dezelfde kansen moeten hebben en wat door de lokale besturen gedragen wordt zouden middelen van het landsbestuur moeten zijn. Wij kunnen zeer goed zien wat de noden aan basisonderwijs zijn in onze gemeenten. Elke gemeente heeft die noden. Het is dus een

kerntaak dat elke gemeente dat openbaar onderwijs inricht.

Hoever die subsidiariteit gaat voor andere onderwijsniveaus, daarover bestaat nog geen eenduidigheid. Er zijn immers grote onderlinge verschillen tussen gemeenten. Kleine landelijke gemeenten kunnen amper twee basisscholen op hun grondgebied hebben, stadsgewesten hebben heel andere verantwoordelijkheden. Dan kom je in een conflict tussen homogene bevoegdheidspakketten en subsidiariteit. We zijn van plan in november met een onderbouwde nota naar provinciale vergaderingen te gaan voor alle steden en gemeenten zodat we samen met de VVSG op 20 december in een algemene vergadering het standpunt van alle steden en gemeenten inzake het kerntakendebat voor alle beleidsmateries formuleren om dat daarna aan de Vlaamse regering over te maken.

We hanteren inderdaad de strategie om sociale voordelen zo beperkt mogelijk te definiëren omdat we vinden dat wat noodzakelijk is voor onderwijs door de Vlaamse Gemeenschap moet betaald worden en niet door de gemeenten. Voor wetgevende taken moeten er uitvoeringsbesluiten zijn vooraleer de lokale besturen ze kunnen uitvoeren.

De heer Peter Steenhaut : Ik neem absoluut geen defensieve houding aan. Er kunnen toch wel zeer grote vraagtekens geplaatst worden bij de betrouwbaarheid van de cijfergegevens van Deloitte & Touche. Wij zien objectiviteit op basis van leerlingenkenmerken, onderwijsorganisatie, schoolkenmerken, schoolaanbod en objectieve verschillen. Het Vlaams Parlement is bevoegd die te beoordelen.

Het gemeenschapsonderwijs ziet zichzelf niet als motor van een open pluralistisch onderwijs maar we willen ons daar wel in engageren en daaraan meewerken. We willen naar een netwerk van scholen gaan.

We zijn bereid tot verandering. We hebben nog geen blauwdruk op zak voor hervormingen. Het project voor een pluralistisch onderwijs moet groeien van onderuit. Ik wil onderstrepen dat we niet grijs-neutraal zijn.

De heer Luc Martens : Dat heb ik nooit beweerd. Ik heb enkel gezegd dat uw onderwijs neutraal is ; dat wordt wettelijk zo bepaald.

De heer Peter Steenhaut : Soms wordt het wel zo opgevat. Waardevorming is voor ons wel degelijk zeer belangrijk. Een leerkracht mag uitkomen voor

zijn of haar visie, maar mag ze niet opdringen. Ons pedagogisch project is vandaag al pluralistisch. Ook provinciaal onderwijs en OVSG hebben al interessante elementen aangereikt voor een boeiend pluralistisch project. Ook het vrije onderwijs heeft in dit kader heel wat te bieden.

De leerstofopbouw in de leerplannen kan voor alle netten hetzelfde zijn, aangezien de eindtermen voor alle netten dezelfde zijn. Daarbinnen is er nog voldoende ruimte voor de pedagogische vrijheid van inrichtende machten, scholen en leerkrachten. Iedereen moet de mogelijkheid krijgen om op basis van zijn pedagogisch project hieraan zin te geven, maar de regel van drie uitleggen of uitleggen hoe een machine werkt, is voor iedereen hetzelfde.

De heer André De Wolf : Op verschillende terreinen bestaat er nu reeds een samenwerking. Voor een samenwerking moet aan een aantal voorwaarden voldaan worden. De context en modaliteiten van de samenwerking moeten ten eerste duidelijk worden aangegeven ; samenwerking mag bovendien niet opgelegd worden, het mag dan ook niet gekoppeld worden aan subsidiëring. Ten slotte moet bij samenwerking de eigenheid van alle partners worden gerespecteerd. Onder meer in de schoolsport wordt er nu al op een positieve wijze samengewerkt.

De heer Geert Schelstraete : We zijn onder meer voor de specifieke eindtermen voor de tweede graad gaan samenzitten met de andere netten om te komen tot afspraken. Ook in de Brusselse scholen, die allen geconfronteerd worden met het taalprobleem van de leerlingen, wordt samengewerkt.

Anderzijds wil ik onderstrepen dat we de leerplannen graag in huis houden. Voor wat betreft samenwerking op het vlak van infrastructuur zijn er problemen met de haalbaarheid.

Mevrouw Beatrijs Pletinck : Dat geldt ook voor het basisonderwijs. Het invoeren van turnen in het kleuteronderwijs heeft voor grote problemen gezorgd op het vlak van beschikbare infrastructuur. Voorstellen voor samenwerking moeten realistisch zijn.

De heer Kris Van Dijck : Op veel plaatsen bestaat er een tekort aan sportaccommodatie. Er kunnen dan toch op zijn minst afspraken gemaakt worden op het moment dat nieuwe gebouwen opgericht worden.

Mevrouw Beatrijs Pletinck : Veel scholen zijn gestopt met het aanbieden van zwemblessen, gezien

het beperkte aantal zwembaden en de drukke bezetting ervan. Samenwerking is mooi, maar het moet haalbaar zijn.

De heer Dirk De Cock : Is het begrip ‘open school’ dat de heer De Wolf hanteert hetzelfde als wat door de heer Steenhaut met ‘pluralistische open school’ wordt bedoeld ?

Vinden de sprekers dat een schoolgebonden subsidie mogelijk moet zijn ?

Volgens DIGO geldt bij de aanbestedingen niet altijd het principe dat wie het eerst komt het eerst maalt. Hoe lang bedraagt de wachttijd voor een dossier momenteel als de huidige financiering gehandhaafd blijft ? Hoe werd de historische achterstand opgelopen ?

Er werd gesproken over het aantal jaren waarna de gebouwen opnieuw eigendom worden van de inrichtende machten. Wat is uw houding in dit verband ?

De inspanningen van de gemeenten voor het onderwijs op hun grondgebied zouden niet mee in de cijfers van de studie zijn opgenomen. Kunt u dat verduidelijken ?

Is het realistisch om het basisonderwijs aan de gemeenten toe te wijzen ?

De heer André De Wolf : Met ‘open school’ bedoelen we een school die vanuit het grondwettelijk gewaarborgde recht om christelijk onderwijs aan te bieden openstaat voor iedereen die dat project erkent en onderschrijft. Dat is vanzelfsprekend niet hetzelfde als een open pluralistisch onderwijs.

We pleiten voor een leerlinggebonden subsidiëring : we willen dus geen schoolgebonden subsidiëring.

Mevrouw Beatrijs Pletinck : Het zakelijk recht van erfpacht loopt meestal af na 40 tot 50 jaar : er wordt dus voor ten minste 40 jaar afstand gedaan van eigendomsrecht. De vraag rijst dan ook of de meerwaarde dan ook niet boekhoudkundig is afgeschreven.

De heer Henri Duqué : De gemiddelde wachttijd bedraagt 4,5 tot 5 jaar. De oorzaak van de achterstand is dat het infrastructuurdossier nooit populair is geweest bij de opeenvolgende regeringen. Bij de bepaling van de budgetten voor infrastructuur werd steeds vertrokken van te lage bouwkosten.

De heer Louis Genoe : De bouwkost bedraagt momenteel 10.000 frank per vierkante meter meer dan wat we krijgen van de overheid. Zo is een achterstand opgelopen.

De heer Eddy De Waele : Op de vraag over de schoolgebonden subsidiëring vroeg de heer De Cock een kort antwoord. Inzake schoolgebondenheid, leerlinggebondenheid en gewogen leerlinggebondenheid zeggen we ja, althans als men over dezelfde parameters beschikt.

De volgende vraag was waarop de term een korf van inspanningen precies slaat. Het gaat over de toelichting bij het eindrapport kwantitatieve studie, waaruit ik geciteerd heb. In punt 3.1.3, op pagina 26 staat het volgende. De middelen die de gemeenten toekennen aan leerlingen van het VGO en het GO staan in de onderwijsbegrotingen van de gemeenten opgenomen. Uit de onderwijsbegroting van de gemeenten is echter niet systematisch af te leiden aan welke scholen of netten de sociale voordelen worden toegekend. Deze bedragen zijn mee opgenomen in de bijkomende middelen van het OGO waarnaar op verschillende plaatsen in het rapport wordt verwezen.

Wat betreft de laatste vraag die de heer De Cock ons wenste te stellen, namelijk die over de kerntaken, zou ik graag weten wat hij precies wil verneemen.

De heer Dirk De Cock : We hebben in de Commissie voor Onderwijs al gediscussieerd over de vraag wat men het beste op welk niveau zou plaatsen bij een hervorming van het onderwijs. De heer Martens heeft het toen gehad over de mogelijke denkpiste om het inrichten van basisonderwijs aan de gemeenten toe te kennen. Zijn de gemeenten ertoe in staat die opdracht over te nemen ?

De heer Eddy De Waele : Zeer zeker. Ik heb precies willen aantonen dat de gemeenten vanuit het principe van de subsidiariteit de aangewezen besturen zijn dat te doen. Daarvoor zijn uiteraard nog gesprekken nodig en middelen. Dat gesprek moet op gang kunnen komen. Als de pers ons juist heeft ingelicht, zal er vanavond bij de minister van Onderwijs een gesprek worden gevoerd over een aantal van deze onderwerpen. Misschien kunnen er daar al bepaalde hindernissen worden vastgesteld.

De voorzitter : Ik dacht dat het vanavond alleen over de procedure zou gaan.

De heer Ludo Sannen : Naast de vele gemeenten die ervaring hebben met onderwijs, zijn er ook heel

wat die ter zake geen traditie hebben. Is het dan wenselijk deze gemeenten met deze opdracht op te zadelen ?

De heer Eddy De Waele : Bij sommige gemeenten is die traditie ook vrij jong. Wij willen beklemtonen dat elke gemeente erop moet toezien dat er in heel de gemeente openbaar onderwijs is. In sommige gemeenten bestaat er helemaal geen openbaar onderwijs. Ik meen dat deze gemeenten tekortschieten in hun opdracht. In elke gemeente moeten de ouders kunnen kiezen voor openbaar onderwijs. Soms is er wel openbaar onderwijs, maar dan beperkt tot één deelgemeente. Is de dekkingsgraad dan wel voldoende ? Als de gemeenten geen ondervijsservaring meer hebben, dan kunnen ze die opnieuw opbouwen.

De heer Patrick Weyn : Ik heb een voorstel gelanceerd met betrekking tot een scholengebonden subsidiëring. Naast een minimaal basispakket zou er dan kunnen voorzien worden in een pakket dat afhankelijk is van de leerlingenkenmerken, van de soorten opleiding die de school organiseert en van de contextgegevens.

Een derde luik dat ik wil benadrukken is er gekomen naar aanleiding van de teksten die ontstaan zijn uit de CAO's. Er wordt gemakkelijk gepraat in termen van sancties. Als een school minder sterk is in bepaalde verplichtingen, wordt een deel van de werkingsmiddelen ingetrokken. Waarom kan men niet spreken in termen van boni, die kunnen toegekend worden wanneer een school prima werk levert ? Dat zou interessant zijn voor de motivering van scholen en leraren.

De heer André Van Nieuwkerke : Uit de tabel van DIGO over infrastructuur konden we opmaken dat er een discrepantie is tussen de wachtlijsten en de machtigingen. Het bureau doet dan de aanbeveling om, over de netten heen, een prioriteitenlijst samen te stellen. Ik zou aan de betrokkenen willen vragen of ze die suggestie durven waarmaken.

Verder zou ik aan de vertegenwoordigers van de katholieke koepel een vraag willen stellen over infrastructuur. In de aanloop tot deze studie heb ik gevraagd of men bepaalde tendensen inzake geldstromen en interne werking van de VZW's binnen het katholiek onderwijs zou kunnen waarnemen. Op dat vlak blijf ik op mijn honger zitten. Ik wil geen polemiek veroorzaken, maar toch stel ik vast dat bepaalde scholen prachtige gebouwen kunnen uit de grond stampen. Ik citeer een uitspraak van een gewichtig lid van deze commissie. Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen de VZW-eige-

naar en de VZW-onderwijs. Als een VZW-eigenaar op het einde van de erfpacht een gebouw verwerft, moet de meerwaarde die eventueel werd gegene-reerd, worden uitbetaald aan de VZW-onderwijs. In het OGO hebben we een zicht op de opbouw van het patrimonium, maar in het vrij onderwijs is dat mechanisme minder duidelijk. Ik meen dat men meer transparantie zou kunnen verwachten.

De studie stelt dat het onmogelijk is de effecten van de aanvaardingsplicht te berekenen. Daarom zou ik aan de katholieke koepel willen vragen hoe het vrij secundair onderwijs staat tegenover het gelijkekansenbeleid en de aanvaardingsplicht.

De voorzitter : Ik stel voor dat we beginnen met de twee vragen die gericht zijn aan het VSKO, name-lijk die over de geldstromen en over de aanvaar-dingsplicht.

Mevrouw Beatrijs Pletinck : Voor de bouwkosten bestaan er boekhoudkundige verplichtingen. Dat is dus zeer duidelijk. Als men de boekhouding van een school nakijkt, kan men vinden hoe dat gesub-sidieerd wordt. Er is een subsidie van DIGO en een gedeelte dat de scholen zelf moeten vergaren. De financiering kan afkomstig zijn uit verschillen-de bronnen. Voor een deel sparen de scholen de werkingsmiddelen op om de leningen af te betalen. Dat betekent dat er weinig werkingsmiddelen ge-bruikt worden voor andere uitgaven. Men kan dat verifiëren. Voor de zaken die betaald werden met DIGO-geld wordt dat geverifieerd door DIGO. De andere zaken worden geverifieerd door de verifica-teur. We hanteren een eenvoudige boekingsmetho-de.

Hoe is dan de relatie tussen de VZW-patrimonium en de VZW-school ? Er is een eigenaar van het ge-bouw. Om subsidies van DIGO te bekomen, moet men tijdelijk, gemiddeld gedurende vijftig jaar, af-stand doen van het eigendomsrecht ten voordele van de school. Dat is de figuur van de erfpacht. Is dat duidelijk ?

De voorzitter : Ik heb niet de indruk dat dat hele-maal duidelijk is.

De heer André De Wolf : Binnen de nu functione-rende werkgroep Toelatingsbeleid binnen de VLOR hebben we duidelijk gezegd dat een absolu-te aanvaardingsplicht raakt aan het principe van de vrijheid van onderwijs. Dat moet begrepen worden op de achtergrond van onze keuze om inzake de integratie van alloctonen en andere groepen te werken als multiculturele scholen. Als men de mul-ticulturele school wil behouden, dan moet men na-

denken over de vraag wat er zal gebeuren wanneer er een absolute aanvaardingsplicht wordt ingesteld ? De mogelijkheid van de scholen om in afspraak te werken aan doorverwijzing wordt geïn-terpreteerd als een weigering en komt daardoor brutaal over. Dat is één van de grote moeilijkeheden.

De heer Peter Steenhaut : Binnen de VLOR zijn we het eens geraakt over het essentiële principe van het non-discriminatie-engagement.

Het aanleggen van een netoverschrijdende priori-teitenlijst inzake infrastructuur wordt – praktisch – enorm moeilijk. De noden zijn zo groot dat men niet weet hoe men ze moet gaan afwegen. Maar in principe zeggen wij ja. Op voorwaarde dat reke-ning wordt gehouden met objectieve verschillen.

De heer Eddy De Waele : Ik ben daar geen voor-stander van. Uiteindelijk zal dat er immers op neerkomen dat men verwaarlozing in het verleden gaat belonen en wie inspanningen deed bestraffen.

Wat wel kan is een heroriëntering door de midde-len te hechten aan scholen en leerlingen. Een net-overschrijdende prioriteitenlijst is echter niet aan-gewezen, dat leert de ervaring.

De heer Patrick Weyn : Ik sluit mij terzake aan bij het standpunt van de heer De Waele.

De heer Gilbert Van Baelen : Ik stel vast dat alleen het vrij onderwijs de studie aanvaardt. De andere drie netten stellen fundamentele vragen, vooral bij de cijfers, en in mindere mate bij de methodologie.

Ik merk ook op dat de prioriteitenlijst vooral in-frastructureel wordt ingevuld. Zijn er dan geen an-dere noden ? De lijst heeft nochtans tot doel te weten te komen welke zaken het belangrijkste zijn, en dat hoeven niet per se materiële dingen te zijn.

Niemand heeft het over schaal. Er moet nochtans toekomstgericht gedacht worden, wat wil zeggen dat men moet rekening houden met demografische ontwikkelingen, het RSV en het debat over de kerntaken. In dat verband merkte de heer Monard gisteren op dat het net waartoe de school behoort, geen relevante variabele meer is. Dat roept de vraag op : mag vrijheid van onderwijs een prijs hebben ?

De heer André De Wolf : Mijn antwoord daarop is : ja. Maar pas dan begint de discussie.

De voorzitter : En die gaan we nu niet voeren.

De heer Peter Steenhaut : Het gemeenschapsonderwijs kan de studie niet zonder meer aanvaarden.

In de besteding van de middelen zie ik twee prioriteiten : het gelijkekansenbeleid en toestand van de gebouwen met betrekking tot de nieuwe normen inzake veiligheid, gezondheid en brandveiligheid. Verkrotting vermijden en bestrijden kost geld.

De heer Geert Schelstraete : Onze prioriteit is dat we willen evolueren naar een verhouding van 85 procent omkadering en 15 procent werkingsmiddelen, de investeringsmiddelen buiten beschouwing gelaten. In het gesubsidieerd onderwijs zodanig uitgezuiverd worden dat men geen omkadering meer hoeft te financieren uit de werkingsmiddelen.

De schaal komt aan bod in de studie onder thema 8 (schoolgrootte). De vraag rijst of het mogelijk is om de ideale schoolgrootte te bepalen, en wel zodanig dat zij ook realistisch is. De onderzoekers zijn daar in elk geval niet uitgeraakt.

De heer Peter Steenhaut : Open pluralistisch onderwijs in elke regio kan leiden tot een belangrijke schaalvergroting.

De heer Eddy De Waele : Men moet bij schaalvergroting wel rekening houden met de leeftijd en de mobiliteit van de leerlingen. Jonge kinderen zijn minder mobiel, terwijl al wat oudere zich verder van huis kunnen verplaatsen.

De heer Patrick Weyn : De visie van het POV is gebaseerd op het Verdrag betreffende de Rechten van het Kind. Daarin is het voor ons een prioriteit dat het secundair onderwijs zo kosteloos mogelijk wordt, en tegelijk kwalitatief sterk en bereikbaar blijft.

Mevrouw Beatrijs Pletinck : Ik vraag ook aandacht voor de problemen van het basisonderwijs. Het is een prioriteit om de directiefunctie beter te ondersteunen : ik denk daarbij aan de administratie en het middenkader. Dan hoeven wij dat niet langer met andere middelen te betalen, zelfs al zijn die sinds het Tivoli-akkoord toegenomen.

Wat de schaal betreft, heeft de heer De Waele gelijk.

De heer Peter Steenhaut : Ik zal zo kort mogelijk zijn. Sommige tussenkomsten vragen wel een bedenking. We zijn voorstander van éénzelfde administratieve verplichting voor alle scholen.

Tengevolge van het nieuwe bijzondere decreet is het zo dat de boekhoudkundige verplichting in feite een bedrijfsboekhouding is. Ook daar moet rekening mee gehouden worden wanneer men hier over omkadering en middelen spreekt. We zitten, denk ik, wel op dezelfde lijn.

De voorzitter : We hebben het hierover al ruimschoots gehad in de commissie.

De heer Joris Van Hauthem : Ik zal kort zijn want er is hier al bijzonder veel interessants verteld. De reacties omtrent het rapport waren misschien wel voorspelbaar. Ik kan aannemen dat het VSKO blij is met de resultaten van deze studie onder het motto "Quod erat demonstrandum". Ik wilde ook een aantal vragen stellen aan het VSKO maar deze werden al gesteld en beantwoord.

Aan de heer Steenhaut wilde ik echter wel wat vragen. Hij stelde daarnet immers dat hij, op basis van de cijfers die in de studie staan, dit moeilijk kan aanvaarden. Mijn vraag is echter niet of hij niet alleen de resultaten aanvaardt maar ook of hij de bedoeling van de studie aanvaardt. In zijn betoog zegt hij immers bij punt 14 dat als het de bedoeling was om aan te tonen dat er verschillen zijn in de financiering tussen de verschillende netten, de studie in feit overbodig was. Dit zegt hij hier. Ofwel heb ik hier de vorige legislatuur wat liggen slapen maar het was toch de bedoeling om uit te maken dat er verschillen zijn ? Dit weet immers iedereen. Bij de bespreking van de begroting, en van het decreet inzake het basisonderwijs en het secundair onderwijs was er telkens de tegenstelling dat het gemeenschapsonderwijs veel meer geld per leerling kreeg dan het vrije onderwijs. De studie had tot doel die discussie uit de wereld te helpen en na te gaan of er verschillen zijn die objectief verklaarbaar zijn vanuit de andere opdracht die het gemeenschapsonderwijs heeft. Zijn er ook verschillen die niet objectief verklaarbaar zijn ? Het is zoals bij de transfers binnen de sociale zekerheid. Daar zegt men ook dat er een aantal niet-objectief verklaarbare verschillen zijn. Dit was het opzet van de studie.

Mag ik stellen dat u zelfs het opzet van de studie niet aanvaardt ? U concludeert immers dat de studie een netversterkend vertoog is. Ik denk niet dat het de bedoeling was van de studie om over netvervaging of over netversterking te praten. Het was daarentegen net de bedoeling om na te gaan of de verschillen objectief verklaarbaar en aanvaardbaar zijn.

Deze Vlaamse regering verklaart dit vanuit haar regeringsverklaring door de vraag te stellen wat

elke leerling mag kosten. Dit is ook verklaarbaar. Gedurende de vorige legislatuur waren een aantal mensen niet zo opgezet met de bedoeling van deze studie.

Mijn eerste vraag is dus of u de doelstelling van deze studie aanvaardt. Ten tweede, als u een pleidooi houdt voor een netwerk van open, pluralistische scholen als resultaat van deze studie, mag ik dat dan met de term netvervaging omschrijven ?

De heer Peter Steenhaut : Wij hebben het doel van de studie niet geformuleerd. Dit werd door de commissie gedaan. Men wou een essentieel antwoord op de vraag wat het kost om elke leerling kwaliteitsvol onderwijs aan te bieden en de vrije en pluralistische keuze in het onderwijslandschap te waarborgen. Hier zijn de onderzoekers ook niet uitgeraakt. Ik heb in mijn inleiding gewezen op objectieve verschillen. Ik meen echter dat dit onvolgende naar voren is gekomen in de studie. Ik ga alles niet herhalen.

Tot slot wil ik stellen dat ik inzake de financiering van het onderwijs, akkoord ga met schoolgebonden kenmerken, leerlinggebonden kenmerken, onderwijsgebonden kenmerken en objectieve verschillen waarover het Vlaams parlement een uitspraak zal moeten doen. Dit geeft zeer duidelijk weer wat de visie is van het gemeenschapsonderwijs.

De studie is netversterkend. Waarom ? Omdat in de studie voortdurend alles verrekend wordt naar netten en niet naar scholen. Ik denk niet dat de vraag als dusdanig geformuleerd werd.

De voorzitter : Het was in ieder geval zo dat, wanneer wij een discussie hadden over het decreet basisonderwijs, er gesteld werd dat men eens en voorgoed af moest raken van de discussie waarom het ene net zoveel meer kost dan het andere. Die vraag moeten wij kunnen beantwoorden. Het was dus wel een van de bedoelingen van de studie. Althans voor datgene wat hier uit de genese gekomen is binnen deze commissie.

De heer Peter Steenhaut : Ik zal niet verwijzen naar de tussenkomsten omdat dit te lang zal duren. De heer Martens zal zich zeker herinneren dat hij daar gesteld heeft dat dit zich moet situeren op het niveau van de leerlingen en de school. Dit is een conclusie. Ik denk dat de studie daar niet uitkomt. Is dit netvervaging ? In het voorstel voor het pluralistisch onderwijs spreekt men zelfs niet meer over een net. Dit zijn scholen die een project binnen een netwerk realiseren. Hiervoor verlaten we de nettendiscussie volledig. Het is niet aangewezen

dat het initiatief uitsluitend van één net zou uitgaan.

De heer Ludo Sannen : Eerst wil ik nog reageren op de uitspraken van de heer Steenhaut. Ik herinner me toch dat de vraagstelling voor deze studie zijn oorsprong vindt in de discussie over het decreet over het basisonderwijs. Tijdens deze discussie hadden we het over een arbitraire verdeling van de werkingsmiddelen naar rato van 100 procent tegenover 76 procent. We wilden deze arbitraire verdeling toetsen aan objectieve gegevens. We wilden nagaan of ze klopten. De netverdeling die daaraan vastzat leidde toch precies tot deze studie ?

Deze studie vertrekt vanuit de budgettaire neutraliteit. Dit wil zeggen dat men het heeft over een herverdeling van middelen en niet over de bijkomende vraag naar nieuwe middelen.

De studie heeft het vervolgens over budgettaire neutraliteit en de herverdeling van middelen tussen netten en tussen scholen. Hier wordt echter ook heel sterk gesproken over een herverdeling tussen secundair en tussen basisonderwijs. Ik heb echter niemand horen spreken over de wenselijkheid om, rekening houdend met de internationale context, dit te doen. Moeten we die oefening niet doen ?

Eerlijkheidshalve wil ik echter wel stellen dat minister Van den Bossche hiermee bezig was. Hij had duidelijk de intentie om middelen te verschuiven van het secundair naar het basisonderwijs. Dit werd beperkt doorgevoerd. De hele hervorming van het secundair is echter niet zo drastisch doorgevoerd, zoals het oorspronkelijk naar voren geschoven was. Deze regering trekt deze lijn echter niet zo maar door. De nieuwe CAO is geen aanzet geweest om die beweging verder door te trekken. Is het dan ook wenselijk dat we die beweging in het beleid opnemen en middelen verschuiven van secundair naar basisonderwijs ? Dit wordt ook zo in deze studie aanbevolen.

De heer Geert Schelstraete : Bij een budgettaire nuloperatie is dit onmogelijk. In het basisonderwijs en het secundaire onderwijs gaat het echter over zeer verschillende bedragen. Als men uitgaat van een neutrale operatie is dat voor sommige partners onmogelijk.

De heer Ludo Sannen : Ik wil wel duidelijk stellen dat het gaat om een aanbeveling op basis van het rapport. Het gaat hier niet over mijn eigen visie.

Mevrouw Beatrijs Pletinck : Ik vraag me af in hoeverre het verschil verantwoord is. Men moet de zaken omdraaien en zich afvragen, wanneer men zich op het niveau van de leerlingen en de ouders stelt, of er objectieve verschillen bestaan om dit alles zo te bestendigen. Deze vraag kaats ik, op deze manier, terug.

De heer Peter Steenhaut : Ik zou me bij beide willen aansluiten. Het is uitermate moeilijk om met ja of nee op die vraag te antwoorden. Men moet de kostprijs in het secundair en in het basisonderwijs bekijken naargelang van de verschillende parameters. De heer Schelstraete heeft duidelijk gezegd dat men moeilijk op een nulbudget kan uitkomen.

De heer Eddy De Waele : Als men middelen gaat afnemen van het secundair onderwijs, zoals dat nu gestructureerd is, dan ontwrichten we dit. Als men eerst radicale maatregelen neemt voor een sterke rationalisatie van het secundair onderwijs, dan zullen er misschien middelen boven water komen die beter anders kunnen worden aangewend.

De heer Patrick Weyn : Als een herverdeling overwogen wordt en er middelen uit het provinciaal onderwijs zouden verdwijnen, dan vrees ik dat de provincies nog meer middelen in het onderwijs moeten steken en dat wordt niet in dank aanvaard.

De voorzitter : Ik dank de sprekers van de verschillende delegaties. Dat heel wat punten vandaag zijn opgehelderd, kan nuttig zijn voor het debat dat we in een latere fase zullen voeren.

De verslaggever,

De voorzitter,

Kris VAN DIJCK

Gilbert VANLEENHOVE
